

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
2019-YL-163

İZMİR BASININA GÖRE İTTİHAT VE TERAKKİ
CEMİYETİ KULÜPLERİ
(AHENK, İTTİHAT, ANADOLU)

HAZIRLAYAN
Gülcan ABATAY

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BAŞARAN

AYDIN- 2019

T.C
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülcan ABATAY tarafından hazırlanan “İzmir Basınına Göre İttihat ve Terakki Cemiyet Kulüpleri” başlıklı tez, (savunma tarihi) tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan			
Üye			
Üye			
Üye			
Üye			

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....tarih ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
İmzası

T.C
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

... / ... / 2019

Gülcan ABATAY

ÖZET

İZMİR BASININA GÖRE İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ KULÜPLERİ (AHENK, İTTİHAT, ANADOLU)

Gülcan ABATAY

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BAŞARAN

2019,XVIII + 119 sayfa

İttihat ve Terakki Partisi'nin meşrutiyet dönemlerinden başlamak üzere Türk siyasal yaşamında ve demokrasi mücadelesinde oldukça önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Bu partinin örgütsel yapısı üzerinde önemli bir şekilde durulmuş ve durulmaktadır. İttihat ve Terakki'nin kamuoyu oluşturmakta ve sosyal yapı üzerinde tanınırlık ve etkinlik kurma noktalarından önemli bir yapı taşı da kulüpler olmaktadır.

Ele aldığımız bu konu ile birlikte bu çalışmamızda ilk önce İttihat ve Terakki Partisinin kuruluş aşamaları ve Türk siyasal yaşamında etkileri ele alınacaktır.

Siyasal ve toplumsal yapıda etkin bir süreç gösteren İttihat ve Terakki Partisi, bu etkinliğini kulüpler aracılığı ile yapmaya çalışmıştır.

İzmir basını temel alarak yaptığımız bu çalışmada Ahenk, Anadolu ve İttihad gazeteleri kapsamında Tilkilik, İkiçeşmelik, İzmir Askeri Kulübü ve Karşıyaka Kulüplerinde yapılan gece dersleri, avcılık, izcilik ve ev hanımlarına yönelik çalışmalar yürüten kulüplerin etkinlikleri konu edinilmiştir.

Her sınıftan halkın katıldığı bu kulüpler ve yaptıkları toplantılar siyasal, kültürel ve toplumsal bir amaca hizmet etmiştir.

Böylece toplumu bilgilendirmek ve toplum refahını artırmayı önemli bir amaç gören bu kulüplerle İttihat ve Terakki Partisinin faaliyetleri ve toplum üzerinde ki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: İttihat ve Terakki Cemiyeti, Ahenk, Anadolu, İttihad, İttihat ve Terakki Kulüpleri, İzmir Basını.

ABSTRACT

ACCORDING TO PRESS OF İZMİR CLUBS OF COMMITTEE OF UNION AND PROGRESS (AHENK, İTTİHAT, ANADOLU)

Gülcan ABATAY

MSc Thesis at History

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BAŞARAN

2019, XVIII + 119 pages

It is known that the Committee of Union and Progress has an important place in Turkish political life and struggle for democracy starting from the constitutional periods. The organizational structure of this party is emphasized and emphasized in an important way. The Committee of Union and Progress constitutes public opinion and clubs are also an important building block of recognition and activity on the social structure.

In this study, firstly the establishment stages of the Committee of Union and Progress and their effects on Turkish political life will be discussed.

The Committee of Union and Progress Party, which has shown an effective process in political and social structure, has tried to make his activity through clubs.

In this study based on the press of İzmir, Ahenk, Anadolu and İttihad newspapers within the scope of Tilkilik, İkicesmelik, İzmir Military Club and cross-country clubs, night classes, hunting, scouting and the activities of the clubs conducting activities for housewives.

These clubs and meetings held by people from all classes served a political, cultural and social purpose.

Thus, the activities of the Committee of Union and Progress Party and their effects on society were tried to be revealed with these clubs, which see an important aim to inform the society and increase the welfare of the society.

KEYWORDS: Committee of Union and Progress, Ahenk, Anatolia, İttihad, Committee of Union and Progress Clubs

ÖNSÖZ

Osmanlı da parlamenter oluşumu sağlayan ve çağdaş anlamda demokrasi kavramının doğup gelişmesini sağlayan meşrutiyet sistemi siyasal, hukuksal ve kültürel yaşantımızın en önemli eylemlerinden biridir.

Birinci ve ikinci diye adlandırdığımız meşrutiyet hareketi / hareketleri Genç Osmanlılar ve Genç Türkler'in (Jön Türk) tarih alanında yer almasını sağlamıştır.

1889 tarihinde dört Tıbbiye öğrencisi tarafından temelleri atılan İttihâd-ı Osmânî cemiyeti, 1895 yılında Osmanlı İttihat ve Terakkî Cemiyeti adını alacaktır. Genç Türkler hareketi ile de bu cemiyet Osmanlı coğrafyasının en güçlü örgütlenmesini oluşturacaklardır.

İttihat ve Terakki, Osmanlı toplumunda milliyetçilik kavramı ile birlikte gayri Müslimlerin ayrılıkçı yapısına karşı Türkçülük bilincini oluşturmaya çalışmaktaydılar. Bunun için de siyasal oluşumun yanında toplumsal ve kültürel çalışmaların önemi üzerinde durmakta ve toplumu bilgilendirmek için eğitim faaliyetlerinin önemini de bilmekteydiler.

1909 Tüzüğü'nde İttihat ve Terakki Cemiyet'i kulüplere de yer vermişler ve bunların ülke genelinde önemi üzerinde durmuşlardır.

Bu çalışmamızda biz de İzmir basınında önemli yer tutan Ahenk, Anadolu ve İttihad gazetelerini ana kaynağımız olarak ele aldık. Burada yer alan İzmir ve çevresinde yer alan kulüplerin etkinliklerini vermeye çalıştık.

Bu çalışmamızı Ahmet Priştina Kent Arşivi ve Müzesinden yer alan adını verdiğim gazete koleksiyonlarından oluşturdum. Kaynaklarda yer alan kulüplere ilişkin Osmanlıca (Arap harfli) haberleri tarayarak, günümüz alfabesine çevirdim ve bu faaliyetleri değerlendirmeye çalıştım.

Bu çalışmam sırasında kaynakların temin edilme konusunda yardım ve kolaylıklar sağlayan İzmir Milli Kütüphane çalışanlarına ve Başkanı Sayın Ulvi PUĞ'a Teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Danışmanlığı süresince bana yol gösteren değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BAŞARAN'a minnettarlığımı belirtir ve Teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca maddi ve manevi desteklerini eksik etmeyen annem İlham ABATAY'a, ablam Gülşah ABATAY'a ve Sinan KIZILELMA'ya sonsuz Teşekkürlerimi sunarım.

Gülcan ABATAY

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
EKLER DİZİNİ.....	xvii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	3
1. İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ'NİN KURULUŞU	3
1.1. Yeni Osmanlılar	5
1.2. Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	5
1.3. İttihat Ve Terakki Cemiyeti İle İlişkili Dernekler	6
1.3.1. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti	6
1.3.2. Yarı Askeri Gençlik Kuruluşları	7
1.3.3. Türk Gücü Cemiyeti	7
1.4. Osmanlı Güç Dernekleri.....	8
1.5. Osmanlı Genç Dernekleri	9
1.6. İttihat Ve Terakki Kulüpleri	10
2. BÖLÜM	11
2. BASIN	11
2. 1. Osmanlı Basınının Doğuşu.....	12
2.2. II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Basını	13
2. 3. II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basını.....	14
2. 4. İzmir Basını ve İttihat ve Terakki Cemiyeti	15
3. BÖLÜM	19
3. İZMİR BASININDA İTTİHAT VE TERAKKİ KULÜPLERİNİN FAALİYETLERİ ...	19

3. 1. Kulüplerin Sosyal Faaliyetleri.....	19
3.1.1. Tiyatro	19
3.1.2. Konferanslar ve Konuşmalar	19
3.1.3. Eğitim ve Gece Dersleri	26
3.1.4. Ekonomik Faaliyetler	36
3.1.5. Sosyal Yardım Çalışmaları	43
3.1.6. Sağlık.....	54
3.1.7. Toplantı Çağruları ve Duyurular	57
3.1.8. Spor ve İzcilik.....	80
3.1.9. Diğer Kulüpler	85
3.2. Kulüplerin Siyasi Faaliyetleri.....	93
3.2.1. Siyasi Çalışmalar	93
3.2.2. Askeri	94
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	106
5. EKLER	109
ÖZGEÇMİŞ	119

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
g. e.	: Adı Geçen Eser
g. m.	: Adı Geçen Makale
g. t.	: Adı geçen telif
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
No	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfadan Sayfaya

EKLER DİZİNİ

EK 1: Adana İzcileri Bölümü	109
EK 2: Dinç Dernekleri Başlığı	110
EK 3: Fon Hoff Bey Başlığı.....	111
EK 4: Genç Dernekler Hakkında Kanunu Başlığı.....	112
EK 5: Genç Dernekleri Başlığı.....	113
EK 6: Genç Dernekleri İçin Başlığı	114
EK 7: Genç Dernekleri Rehber Ve Muallimlerin Başlığı	115
EK 8: Konferanslar Başlığı	116

GİRİŞ

İttihat ve Terakki Cemiyeti 2 Haziran 1889 tarihinde Abdullah Cevdet, İshak Sukuti, İbrahim Temo, Mehmet Reşit ve Hikmet Emin adlı 5 Tıbbiyeli öğrenci tarafından “İttihad-ı Osmani ” adı altında kurulan bir cemiyettir. Bu cemiyet devletin içinde bulunduğu kötü durumun en önemli faktörünün II. Abdülhamit’in olduğunu halka anlatmak, vatan ve milleti bulunduğu kötü durumdan kurtarmak gayesi ile kurulmuştur.

Cemiyet, kurdukları kulüpler aracılığı ile halkı bilgilendirmeyi amaçlarken siyasi faaliyetlerin yanında sosyal-kültürel faaliyetler oldukça fazladır. Ancak cemiyetin kulüpleri hakkında yeterli çalışma bulunmamaktadır. Kulüplerin cemiyetin içinde önemli görevler üstlendiğinin bilinmesi gerekir.

Kulüpler siyasi çalışmaların yanında sosyal-kültürel faaliyetlerde üstlenmiştir. Çalışmamızda kulüpleri sosyal yardım, sağlık, eğitim, çeşitli spor dalları gibi alanlarda kulüplerin işlevlerine değinilmiştir.

1. BÖLÜM

1. İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ'NİN KURULUŞU

İttihad-ı Osmanî Cemiyeti adı altında 1899'da kurulan Cemiyet, 1895'te Ahmed Rıza'nın teklifi ile Osmanlı İttihat ve Cemiyeti adını almaktaydı¹. Beyanname veya Nizamname denilen 1895 yılına ilişkin bir belge de kuruluşun amacı anlatılmaktaydı. İnsan haklarının ihlali ve yabancı tahakkümünü son verilmesini içeren bu belge² aynı zamanda Kazım Karabekir'in de söz ettiği üzere 1876 Kanun-i Esasi'nin yürürlüğe konulmasını isteyen bir nitelik göstermekteydi. 1906'da Selanik'te kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti ile birleşmiş ve Hürriyetin ilanı ile birlikte İttihat ve Terakki Cemiyeti adını kullanmıştır³.

1876 yılında ilan edilen I. Meşrutiyet, Osmanlı'da büyük umutların doğmasına neden olmuştu.

Osmanlı Devleti'nin 1854'ten itibaren Avrupa'dan borç almaya başlamıştı ve bir süre sonra da borcu borç ile ödeme büyük ekonomik sıkıntıları getirmekteydi. Kırsal kesimlerde yaşanan kıtlıklar, 6 Ekim 1875'te iflas kararının alınması ve Hersek'te Hristiyan köylülerin ayaklanmasının bir sonucu da ulusçu düşüncelerin yayılması Osmanlı'yı yeni arayışlara itmekteydi. Mali iflastan sorumlu tutulan Abdülaziz tahttan indirilmekte ve 5. Murat padişah yapılmaktaydı. Hüseyin Avni Paşa, padişahın etkisinin azaltılarak hükümeti yetkili kılmayı isterken, Mithat Paşa ise meşrutiyete gidilmesini savunmaktaydı. Bu çekişmeler ile birlikte 5. Murat tahttan indirilmiş ve yerine meşruti rejimi getirmeye söz veren Abdülhamid, Padişah olmuştu.

II. Abdülhamid, Kanun-u Esasi'nin hazırlanmasını buyurmuş ve Meşrutiyet yolunda önemli bir adım atılmıştı. Ancak 24 Nisan 1877 tarihinde Ruslarla "93 Harbi" denilen Osmanlı-Rus Savaşı'nı başlattılar. Rus ordusu İstanbul önlerindeyken II. Abdülhamid meclisi tatil etmiştir.

33 yılı padişahlık yapmış olan II. Abdülhamid'in 1908'e kadar süren iktidarı istibdat dönemi diye geçmektedir. Bu baskıcılığın ilk büyük icraatı Mithat Paşa'nın sürgüne gönderilmesi ve ardından Taif'te hapisteyken boğulma olayıdır.

---

1 Hanioglu Şükrü, *Osmanlı İttihat ve Cemiyeti ve Jön Türklük (1889-1902)*, İstanbul 1989, s. 180

2 Hanioglu Şükrü, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 23, s. 477.

3 Çiftçi Ali, "İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Örgütlenme ve Yönetim Yapısı İçinde Kulüplerin Yeri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat ArFştırmaları Dergisi*, Sayı 37, (2015), s. 117.

Bu kısıtlayıcı, baskıcı düzenin nedenlerinden biri de akıl sağlığı sorunları olduğu için hükümdarlığının sona erdirilen V. Murat'ı tekrar hükümdar yapma girişimleridir. Bunlardan biri, Ali Suavi'nin başını çektiği Çırağan olayı, diğeri de Cleanthi Scalieri - Aziz Bey komitesinin yaptıklarıdır.

Bu eylemler sonucunda başta basın olmak üzere özgürlükler geniş ölçüde daraltıldı. II. Abdülhamid'in yaptığı keyfi uygulamalar, özel mahkemeler, kendisine bilgi veren dedektif sistemi, ülkenin genelinde “yıldırı” rüzgârı estirdi.

Bu nedenler Genç Osmanlıların (Yeni Osmanlılar) önder oldukları özgürlükçü faaliyetlerin tekrar oluşmasına vesile oldu.

1908 ihtilali Makedonya'da ortaya çıkmıştı. 1902'de genel bir ayaklanma düzenleyen Bulgarlar, Makedonya'da her büyük devletin, kendisine ayrılmış bir bölgeye jandarma subayları göndermesine neden olmuşlardı. Bu jandarma subayları Osmanlı kolluk güçlerine danışmanlık yapacaklardı. 3 Mart 1908'de İngiltere bölgeye tek bir vali atanmasını ve Osmanlı askerinin azaltılmasını istemekteydi⁴.

1908 yılının Şubat ayında da Selanik Hukuk Mektebinde okuyan öğrencilerden biri, okulda bir grup arkadaşının kendisini ikna ederek gizli olarak kurulduğu belirtilen cemiyete üye olmaya çağrıldığını belirttiği bir mektubu akrabasına iletmiştir. Bu mektup da rızası olduğu takdirde, Kuran'a el basarak yemin etmek ve yasaklanan kitap, dergi, gazeteleri okuması şartı getirildiği bir toplantıdan söz etmekteydi. Mektubu iletmediği akrabası bu durumu gerekli makamlara bildirmiştir. Bu olayın ardından Üçüncü Kolordu'ya mensup Selanik'teki küçük rütbeli subaylar tutuklanmış, bu tutuklanmalara rağmen cemiyetin açığa çıkarılmasında başarı elde edilememiştir. Hatta bu olayın üstünün kapatılmasında Makedonya'da görevli üst rütbeli subaylarının etkisinin olduğu düşünülmüştür⁵.

Makedonya sorununun tetiklediği bu ihtilal yapılanması istibdada İttihat ve Terakki'nin son vereceğini ve desteklenmesini istemesi ile ilk başta Balkanlardaki örgütleri örnek olarak devrimci ve saklı olarak meydana gelen cemiyet ortaya çıkmış bulunmaktaydı.

---

4 Akşin Sina, *100 soruda Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, Gerçek Yayınevi, 1.baskı, 1980 İstanbul; Akşin, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul 2007.

5 Ahmad Feroz, *İttihat ve Terakki (1908-1914)*, Kaynak Yayınları, çev. Nuran Yavuz, 5. Basım, İstanbul.

Rumi takvime göre 10 Temmuz 1324'de yani 23 Temmuz 1908'de hürriyet ilan edilerek hükümete telgraflar çekildi. Böylece Osmanlı Devleti II. Meşrutiyet diye nitelediğimiz döneme girmektedir.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ilk Nizamnamesi olan 1909 Nizamnamesini çıkarmış ve bu nizamnamede kulüplere yer vermiştir. 1909 Nizamnamesine göre İttihat ve Terakki Cemiyeti, bir Merkez-i Umumi, Vilayetler ve Elviyye-i Müstakile Heyet-i Merkeziyeleri, Kaza ve Sancak kulüpleri ile ihtiyaç olduğu takdirde de nahiyelerde ve köylerde bulunan Kulüp heyetleri tarafından idare edilir. Böylece kulüpler İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bünyesine girmiş bulunmaktadır.

1.1. Yeni Osmanlılar

Anıları Yeni Osmanlılar konusunda ana kaynağı oluşturan Ebuzziya Tevfik'in verdiği bilgiye göre, 1865 yılının haziran ayında bir Pazar günü İstanbul'da Belgrat ormanında bir araya gelen altı genç, gizli bir örgüt kurma kararı aldılar. Bu genç aydınlar Nuri Bey, Reşat Bey, Mehmet Bey, Ayetullah Bey, Namık Kemal ve Refik Bey idi.⁷

Temel sorunlarının ülkenin rejim meselesini tartışmak amacıyla kurulan ve 1865-1876 yılları arasında yönetime karşı muhalif bir topluluk⁸ olan Yeni Osmanlılar, Tanzimat'ı bir çok açıdan yetersiz bulmaktaydılar.

Batı dünyasının sistemlerini mekanik ve yüzeysel bir anlayışla kabul eden Tanzimatçıların kendi kültürlerini ihmal ettiklerini belirten Yeni Osmanlılar, eleştirilerini de bu alanlarda yoğunlaştırmaktaydılar.

1.2. Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti

2 Haziran 1889 tarihinde dört Mekteb-i Tıbbiyye-i Şahane öğrencisi tarafından temelleri atılan Cemiyet, Jön Türk hareketinin değişik muhalefet unsurlarını içermektedir.⁹

I. Meşrutiyet'in kaldırılması ile II. Abdülhamit yönetimine karşı en güçlü tepki, gizli olarak kurulan İttihad-ı Osmanı Cemiyeti vasıtasıyla gerçekleşecektir. Kurucuları, bu

---

6 Çiftçi Ali, "İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin...", s. 124.

7 Odabaşı, Arda, "Tanzimatçılığa Karşı Yeni Osmanlılar", *Bilim ve Ütopya*, Sayı 132, Haziran 2005, ss. 16-31.

8 Beydilli Kemal, "Yeni Osmanlılar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 43, İstanbul, 2013, s. 430-433.

9 Hanioglu Şükrü, "İttihat ve Terakki...", s. 476-484.

okuldaki öğrencilerden İshak Sükûti, Mehmet Reşit, Abdullah Cevdet, İbrahim Temo, Hüseyinzade Ali idiler.¹⁰

Cemiyet kurulduktan sonra Tıbbiye okulundaki diğer öğrenciler arasında hızlı bir şekilde taraftar bulmuştur. 1895'te Pariste bulunan Ahmet Rıza Bey'in çalışmaları sonucu, cemiyetin adı "Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti" olmuştur.¹¹

II. Abdülhamit yönetiminde ve istibdat şeklinde olan yönetimde bu şekilde ortaya çıkan muhalefet ancak gizli bir şekilde yürütülebilirdi. Nitekim bunu için farklı yöntemler kullanıldı. Dernek, İtalyan Carbonari örgütünden feyz alarak, hücreler şeklinde örgütleniyordu. Cemiyet hakkında bilgi veren ve kendisi de üyesi olduğunu iddia eden Ebuzziya'ya göre Yurtseverler Birliği, İtalyanca kömürcüler diye çevireceğimiz ulusal ve cumhuriyetçi Carbonari örgütlenme modeline göre hücre şeklinde kurulmuştu¹².

1.3. İttihat Ve Terakki Cemiyeti İle İlişkili Dernekler

1.3.1. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti

31 Ocak günü, İstanbul Darülfünununda, büyük bir kalabalığın alkışları ve ünlü kişilerin heyecanlı nutukları ile kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti partiler dışı bir özellik sunmaya çalışmaktaydı¹³.

Nizamnamesinin 1. Maddesine göre Cemiyet, halkı milli terbiyeye, sağlığa ve düşünsel seviyeyi geliştirme ve güçlendirmeye çalışacak ve iş yaşamına alıştıracaktı.

Bunların yanında askeri özellikte gösteren cemiyet, savaşlar karşısında insanların savaş meydanına koşabilecek gücü ve beden terbiyesini verecek eğitimi sağlayacak bir hazırlık içinde olacağı gibi, bir yandan da halkı savaşlardan koruyacaktı¹⁴.

Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Nizamnamesine göre örgütsel yapı, bir umumi meclis tarafından seçilen idare heyeti tarafından yönetilecektir. Senede bir defa toplanan ve en yüksek kademe olarak nitelendirilen toplanan umumi meclisin seçtiği merkez idare heyeti ise cemiyetin bütün işlerini yürütecektir.

---

10 Akşin Sina, *Kısa Türkiye...*, s. 49.

11 Törel, 2012, s. 15.

12 Berkes Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002, s. 276.

13 Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi Partiler*, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, s. 292.

14 Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi...*, s. 292.

Müdafaa-i Milliye Cemiyeti örgütlenmesi iş bölümü esasına dayanmaktaydı. Heyet ve faaliyet alanları; İdare heyeti, Hastane Heyeti, Gönüllü heyetleri, Heyet-i İrşadiye ve Mümareset-i Bedeniye ve Askeriye heyetleriydi¹⁵. Yurt dışında da tanınan cemiyet, 1914 yılında, Şura-yı Devlet tarafından “kamuya yararlı” bir dernek olarak kabul edilmiştir¹⁶.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti içinde gönüllü olarak yer almışlardır.

1.3.2. Yarı Askeri Gençlik Kuruluşları

19. yüzyıl itibari ile özellikle gençler için eğitim alanına beden eğitimi dersleri girmeye başlamıştır. Beden eğitimi dersleri, askeri bir hazırlık olarak düşünülmüş, askeri talimler, nişan eğitimleri, izcilik, avcılık faaliyetleri eğitimin önemli bir bölümü haline gelmiştir. Bu uygulamalar, büyük ölçüde paramiliter örgütlenmeler eliyle gerçekleşmiştir¹⁷.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yan örgütleri olarak kurulan bu dernekler gençleri yurt savunmasına hazırlayan paramiliter nitelikte kuruluşlar olup, Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşlarının yarattığı ortam paramiliter örgütlerin yayılmasını ve desteklenmesini olanaklı kılmıştır¹⁸.

İttihat ve Terakki “Türk Gücü Cemiyeti”, “Osmanlı Güç Dernekleri” ve “Genç Dernekleri” ile gençlere yönelik çalışmaları yönlendirmişlerdir¹⁹.

1.3.3. Türk Gücü Cemiyeti

Balkan Savaşı yenilgisi ardından mağlubiyetin bir nedeni olarak halkın “beden zayıflığı” gösterilmiştir. Halkın zayıflamış gücünü ve eski savaşıcılığını kazanması gibi bir görüş ile faaliyetler yürütmek amacını taşımaktadır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin etkisi ve yardımları ile oluşturulan Türk Gücü Cemiyeti Türkçü / Turancı ideolojisi kapsamında meydana gelmiştir.

---

15 Gürel Cemal Necip, “İttihat ve Terakki ve Paramiliter Yan Kuruluşları”, *DEÜ Atatürk ilkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, İzmir 2009, s. 74-77.

16 Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi...*, s. 294.

17 Ateş Sanem Yamak, *Asker Evlatlar Yetiştirmek (II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri)*, İletişim Yayınları, I. Baskı 2012, İstanbul, s. 99.

18 Toprak Zafer, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”, *Boğaziçi Dergisi*, S. 7, İstanbul 1979, s. 95.

19 Gürel Cemal Necip, *a.g.t.*, s. 81.

Türk Gücü Cemiyeti vilayet, kaza ve livalarda örgütlenmek üzere kurulmuş ve merkezi İstanbul olan bir cemiyettir. Asli genel başkanın atadığı bir başkan yardımcısı, doktor, mühendis, kâtip ve üç üyeden oluşmakla birlikte derneğin hükümete karşı sorumlu temsilcisi de bulunmaktadır. Bu cemiyet her sene merkezlerde bütün üyelerin katılımıyla kongreler düzenlemekteydi. Alt merkezlerdeki üyeler, köylerde ve nahiyelerde sıhhiye ve beden terbiyesi gibi etkinliklerin yürütülmesini sağlamakla görevliydi. Binicilik, ok, cirit, nişan talimleri faaliyetlerini yürütmek, aşı yaptırmak ve doktor sağlamak, orman sahası oluşturmak, temiz su sağlamak gibi geniş ölçekli uygulamaları da bulunmaktaydı²⁰.

Sonuç olarak, Balkan savaşı ardından mekteplerde gerçekleştirilen beden eğitimi talimleri ve askeri eğitim faaliyetleri yanında Türk Gücü Derneği ile Avrupa'da örnekleri var olan geniş yelpazeli paramiliter örgütlenmelerden birine sahip oluyordu.

1.4. Osmanlı Güç Dernekleri

1914 yılında Harbiye nezaretine bağlı ve denetiminde kurulan Güç dernekleri, hakiki mermi ve silahlarla eğitim yapan gençlik kurumları oluşturulmuştur. Yöneticilerinin başında Başbuğ unvanı ile Enver Paşa vardır. Ziya Gökalp de yönetici kadroda görev almıştır²¹.

Güç derneğinin kurulma amacı, gençleri savaşa hazırlamaktır. 12 / 17 yaş grubunu kapsayan İzcilik ve 17 yaş grubunu kapsayan asil bölümden oluşan Güç dernekleri, resmi okullar, medreseler de ve diğer resmi kurumlarda da kurulmaktaydılar.

Mektep Gücü Dernekleri, ayrıcalık, ödüllendirme ve yardımlardan yararlanabilecekti. Derneği teftiş etmek için askeriyeden bir kişi tayin olunacaktır. Derneklerde defter tutulacak ve bu defterlerde yapılan tüm aktiviteler işlenecektir.

Güç Dernekleri aktivitelerini iyi bir şekilde gerçekleştirmek için ilk olarak talim ve terbiye heyetleri gönderilecektir. Ayrıca derneklere, belirli miktarda tüfek ve cephaneye ücretsiz gönderileceği gibi, yine uygun miktarda cephaneye ve tüfekte de ayrıca verilecekti. Ancak cephaneye bedeli cari fiyat üzerinden alınacak, silahlar ise geçici olarak verilecektir²².

---

20 Ateş Sanem Yamak, *Asker Evlatlar...*, s. 215-247.

21 Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi...*, s. 297.

22 Ateş Sanem Yamak, *Asker Evlatlar...*, s. 295-322

1916 yılına gelindiğinde güç derneklerinin istenilen amaca ulaşamaması, taşra ve köylerdeki gençlerle buluşulamaması gibi nedenlerle yeni bir dernek kurulması ve örgütlenmesi düşüncesi ortaya çıkmaktaydı.

1. 5. Osmanlı Genç Dernekleri

Osmanlı Genç Dernekleri 1916 yılında kapatılan Güç Dernekleri yerine kurulmaktaydı. Bu dernek askeri bir örgüt ve disiplin altında gençleri toplamak amacı taşımaktaydı²³. 12 / 17 yaş arası gençlerden “Gürbüz Derneği”, 17 ve yukarısı yaşlarda olanlardan ise “Dinç Derneği” oluşturulmuştur²⁴.

Osmanlı’da savaşa gönderilecek kesimin taşralardaki okul dışı gençlik olması bu derneğin oluşmasında önemli bir neden olmaktaydı. Bu gençler askere çağırılacağı zamana kadar, zorunlu olarak derneklerde eğitimlere tabi olacaklardır.

Kanunda gençlerin derneklere nasıl üye olunacağı belirtilmiştir. Köy ve mahalle muhtarları kendi köylerinde bulunan 12 ve 17 yaşına giren gençlerin isimlerini deftere kaydederek bağlı buldukları bölge jandarma birimine teslim edeceklerdir. Gürbüz Dernekleri öğretmenler ve mahalli kurul tarafından seçilecek rehberler, Dinç Dernekler ise kara, deniz ve jandarma subayları tarafından sevk ve idare edileceği nizamnamede belirtilmekteydi.

Bu derneğin Müfettiş-i Umumi Von Hoff Bey, Genç Dernekleri tanıtmak için basına açıklamalarda bulunup, makaleler yayınlamasının yanı sıra, Mekatib-i Umumiye Genç Dernekleri Müfettişi Selim Sırrı Bey de İstanbul’daki yeni kurulmaya başlayan dernekleri denetlemek ve konferans vermek amacı gütmekteydiler.

Von Hoff tarafından sinema faaliyetleri yapılmış, Selim Sırrı Bey ile hem denetim hem de konferanslar vermek için Anadolu ve Rumeli gezisine çıkmışlardır. İzmit, Eskişehir, Bursa, Ankara, Konya, Afyonkarahisar ve İzmir’de bulunmuşlardır²⁵.

Von Hoff başa geçince derneğin faaliyetlerini açıklayan kitapçıklar yayımlamış, ardından on iki sayı yayınlanan ve aylık olarak çıkan Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuasını çıkarmıştır.

Genç Dernekleri eğitimlerinde; vücut hareketlerine, koşu, tırmanma, yürüyüş, piyade, avcılık ve nişan alınması talimleri yer almıştır. Nişan talimi, yalnız Dinç grubuna yaptırılmış ve temel askerlik bilgisi öğretilmiştir²⁶

---

23 Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye’de Siyasi...*, s. 298.

24 Toprak Zafer, “İttihat ve Terakki’nin...”, s. 95-113.

25 Ateş Sanem Yamak, *Asker Evlatlar...*, s. 343-394.

Genç Dernekleri, İttihat ve Terakki'nin kurduğu bir milis örgütü oluşumu sergilemişler²⁷.

1. 6. İttihat Ve Terakki Kulüpleri

İttihat ve Terakki Cemiyeti 1909 Nizamnamesi ile bünyesinde kulüplere yer vermiştir. Nizamnamenin 32. Maddesine göre, Kulüpler, Müdür, 2. Müdür, veznedar, kütüphane memuru ve iki temsilciden oluşan kurulca yönetilir. Kurulda bulunanlar 6 aylığına görevlendirilirler. Cemiyet'in ayrıca kendi içlerindeki yazışma sistemi nizamnamede belirtilmiştir. Nizamname'ye göre; Cemiyet mensubu kişiler kendi aralarında yazışma gerçekleştirirken rütbe sırasına göre gerçekleştirebilir. Yani bir üstteki organla yazışa biliniz, iki üstteki organla yazışma gerçekleşmez. Kulüp toplantıları 15 günde bir yapılırdı ve kulübe devamın önemi büyüktü.

Nizamnameye göre kulüplerde fen, el sanatları ve ticaretten anlayanlarda ayrı ayrı komisyonlar oluşturacak ve her komisyon kendi ihtisas sahasıyla ilgili gelişmeleri raporlar halinde yazarak yönetim kuruluna gönderecektir. Kurul gerektiği takdirde komisyonların raporlarını bir üst merkeze iletilecektir.

Kulüplerde İttihat ve Terakkiye bağlı olarak avcılık, nişancılık, yarış, güreş, binicilik ve spor kulüpleri gibi sosyal faaliyetlerin oluşturulacağı nizamnamede belirtilmektedir. Spor kulüplerini açısından önemli örnekler İttihat ve Terakki tarafından 1912 yılında İzmir'de kurulan Karşıyaka ve 1914 yılında da kurulan Altay takımlarıydı. Böylece İttihat ve Terakki Cemiyeti sportif faaliyetler ile toplum ile iletişimini sağlamak ve büyütmeyi amaçlamaktaydı.

Kulüplerin nizamnamede belirtilen görevlerinden biri de eğitim olup, her kulüp bir okulu kendi koruması altına alıp, o okulun eğitim-öğretim işlerini takip etme, düzenleme ve gece dersleri açma ile yükümlü olacaklardı. Okuma – yazma düzeyini artırmayı amaçlayan kulüpler aynı zamanda vilayetlerde yayınlanan gazete ve risalelerden edebiyatçıların eserlerini bulup temin etmek ve tüm cemiyet üyelerinin yararlanmasını sağlamaya çalışmaktaydılar²⁸.

---

26 Güler Cemal Necip, "İttihat ve Terakki...", ss. 92-94.

27 Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi...*, s. 299.

28 Çiftçi Ali, "İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin...", ss. 123-129.

2. BÖLÜM

2. BASIN

Haberleri, olayları ve düşünceleri içine alan, yorumlayan, belirli zamanlarda yayınlanarak satışa sunulan gazete ve dergi basının ürünleridir²⁹. Genel olarak basın, sağduyunun sesini duyurur; halkın inançları, duygularını tercüman eder.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, II. Meşrutiyet döneminde batılı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu üzerinde kurduğu planlara karşı mücadele ederken aynı zamanda da merkezi otoritesini güçlendirmeye çalışmaktaydı.

İttihat ve Terakki'nin bu dönemdeki amacı Osmanlı İmparatorluğu'na yeni bir düzene, yeni bir pozisyona kavuşturmaktı. Bunun da ancak devletin yapısının ancak Türk milletine dayanmakla olabileceğini düşünmelerine yol açmış ve politikalarını bu yönde gerçekleştirmeye çalışmışlardır.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki örgütlenme yoluna gitmiştir. Bu örgütlenmeler belirttiğimiz üzere kulüpler aracılığı ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İttihat ve Terakki'nin İzmir'deki merkezi İkinci Beyler Sokağı idi. Merkezin Kâtip-i Mesulü Mahmut Celal (Bayar) Bey, yardımcısı ise Giritli Raşit Bey'di. İttihat ve Terakki'nin Kulübü şimdiki Dumlupınar İlkokulu arkasındaki cadde üzerindedir³⁰.

İttihat ve Terakki Cemiyeti kulüp ve basın yoluyla toplumu örgütlemeye ve toplumu bilinçlendirmeye ve bilgilendirmeye çalışmıştır.

Üzerine bu bağlamda büyük sorumluluk düşen basının Osmanlı'da ve İzmir'deki gelişimini kısaca şu şekilde özetlememiz olasıdır.

Bu da bize İzmir basınında İttihat ve Terakki Cemiyeti ile kulüpler arasındaki bağı inceleme olanağı verecektir.

---

29 Tökin Hüsrev Füzünan, *Basın Ansiklopedisi*, İstanbul 1963, s. 25.

30 Sürgevil Sabri, *II. Meşrutiyet Döneminde İzmir*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 1. Basım 2009, ss. 138-140.

2. 1. Osmanlı Basınının Doğuşu

18. yüzyılın ortasından itibaren Avrupa'daki gazetelerin varlığından haberdar olan Osmanlı Devleti'nde Fransız ihtilali sırasında İstanbul'da 1795 yılında Bulletin des Nouvelles (Haberler Bülteni) Fransız elçiliği tarafından çıkarılmaktaydı. Sonrasında Gazette Française de Constantinople (İstanbul'un Fransız Gazetesi), 1798 yılında Napolyon'un Mısır'ı işgal ederken yayınlattığı gazeteler ile Osmanlı sadece siyasi yönde ilgilenmiştir.

Bunun etkisiyle Babıali'de Tercüme Bürosu kurulup Avrupa gazetelerinin Türkçeye çevrilmesi yoluna gidilmiştir. 1819 / 1820 yılına gelindiğinde Osmanlı devletinde hem basımevi, hem de basın açısından bir canlılığın hissedildiği döneme girilmiştir. Mısır'da Vali Mehmet Ali Paşa'nın etkisiyle Bulak Matbaası kurulması ve bunun etkisiyle İstanbul'da da ilgi odağı olunca İstanbul'daki basımevinin canlandırılması yoluna gidilmiştir³¹.

1828'de Kahire'de yarısı Türkçe yarısı Arapça ilk yerli gazete Vekayi-i Mısıriye yayın hayatına başladı. Bundan 3 yıl sonra 1831 yılında ise II. Mahmud İstanbul'da devletin resmi gazetesi olarak Takvim-i Vekayi'yi yayınlattı. Gazete iki defa yayınına ara vermesine karşılık 840 yılında resmi bildiri bülteni haline gelmiş, 1879'da kapatılmış ardından çıkıp kapanmış ve 1922 yılında Osmanlı Devleti ile tarihe karışmıştır³².

İlk yayınlanan dergiler ise; 1849'da ilk dergi Vekayi-i Tıbbiye hekimbaşı tarafından çıkarıldı. Ceride-i Askeriye (1860) ve Takvim-i Ticaret (1865) kendi alanlarında ilk yayınlardır. Pozitif bilimlere aramayı hedefleyen Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin yayınladığı (1862) Mecmua-i Funun'un başında Münif ve Edhem Paşalar bulunmaktaydı. Diğer yandan Osmanlı toplumundaki ayrılıkçı eğilimleri dengelemek, Araplara yönelik sayıları artan Arapça süreli yayınların etkisini azaltmak için karşı girişim olarak Ahmet Faris Şidyak'a El Cevaib Gazetesi'ni çıkartması için Osmanlı yönetimi destekte bulundu (1860). Bu gazete Osmanlılık ve İstanbul Sultanı çevresinde toplanma politikasını öyle başarılı bir şekilde savunmuştur ki, Avrupa ülkeleri kendi himayesi altında olan ülkelere bile bu gazetenin girmesini yasaklamışlardır.³³

---

31 Koloğlu Orhan, *Osmanlıdan 21.yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2006, s. 21.

32 Koloğlu Orhan, *a. g. e. s. 24.*

33 Koloğlu Orhan, *a. g. e. ss. 30-31.*

Osmanlı Basınında özel girişimle yayınlanan ilk Türkçe gazete 1860 yılında Paris'te katiplik yaptığı sırada Batıyı tanımış Agah Efendi ile yine Paris'te eğitim görmüş Şinasi Efendi tarafından yayınlanan Tercüman-ı Ahval'dir. Aynı Tercüman-ı Ahval gibi Osmanlı toplumu içinde Türk unsuru haklarını savunan ve siyasi niteliğiyle basına yeni bir anlam yükleyen Tasvir-i Efkar ise 1862 yılında yayın hayatına başlamıştır. Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin sözcüsü durumuna gelmiştir.³⁴

1867 yılında Ali Suavi tarafından Muhbir Gazetesi çok sert bir dille hükümeti eleştirdiği için sık sık kapatılır iken, Diyarbakırlı Filip Efendi, Ali Reşit Bey, Recaizade Ekrem, Ebuzziya Tevfik tarafından Terakki Gazetesi çıkartılmaya başlandığı görülmektedir.

2.2. II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Basını

Bu dönemin genel siyasi olaylarına bakacak olursak; Kırım Savaşı sonrasında, Osmanlı Devleti'nin almış olduğu bu yenilgi, devleti büyük bir paylaşım sürecine getirmiştir ve bütün devletler kendi payına düşecek yerleri belirlemek ile meşgul olmuşlardır³⁵.

1878 yılında, gazete ve dergileri denetlemek ve sansürden geçirmek üzere Dâhiliye Nezaretine bağlı Matbuat-ı Dâhiliye Müdürlüğü içinde bir kurul oluşturuldu. Gizli bir yönetmelikle denetim işine girişen kurul gazetelerde ne yazılıp yazılmaması gerektiği emretme yetkisini oluştururken, devlet güdümü altında bir basın istemi açıkça ifade edildi³⁶.

İstibdat döneminde olmasına rağmen, 12-15 bin günlük baskı sayısı yapan gazeteler söz konusu olduğu gibi bu gazeteler, olağanüstü durumlarda sayılarını ikiye de katlamaktaydılar. Bunlardan bazıları;

Tercüman-ı Hakikat (1878) Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılmıştır. Ahmet Mithat Efendi, Tuna Vilayet Gazetesi'nde 1868 yılında gazeteciliğe başlamış ve Mithat Paşa'dan çok destek görmüştür.

Ayrıca Tarik ve Mizan gazetelerini de sayabiliriz. Bu gazeteler genel çizgiden sıyrılmamışlardır.

---

34 Koloğlu Orhan, *a. g. e.* ss. 43-46.

35 Koloğlu Orhan, *a. g. e.*, s. 61.

36 Özkorkut Nevin Ünal, *Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti'ndeki Görünümü*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 3, C. 51, Ankara, 2002, s. 77.

Dergicilik alanında ise büyük atılım yazarı Ahmet İhsan Tokgöz (1868 - 1942) tarafından çıkan Servet-i Fünun ile olmuştur. Dergi 1863 yılında Şikago Uluslararası Fuarında ödül alacak kaliteyi sağlamıştır³⁷.

II. Abdülhamid basının ilerlemesini istemiyor değildi. O sadece Yıldız'ın kontrolü altında olacak bir basın olması taraftarıydı. Tek kaynaktan yönetilen ve aynı haberleri yazan, aynı düşünceleri savunan bir basın. Bu dönemde siyasi konulara izin verilmeyince derin edebi tartışmalara girildi. İhtilaller ve politik konulardan bahsetmeden dış olaylar konu edildi, tarihi sorunlara yer vermeden edebi tartışmalara yer verilen bir dönem oldu³⁸.

Abdülhamid uyguladığı bu uygulamalarla halktan kopmakla kalmamış, aksine halktan çok kolay etkilenir duruma gelmiştir. Dış basında olan olayları kendisi ve yakın çevresi bilirken, halkın bu haberlerden haberi olmadığını düşünmesi ile yanılmıştır. Çünkü gerçekleri bilmek isteyenler dış basın kadar, yurt dışındaki sürgün basını okumaya başlamışlardır. Sürgün basın da ise bir kısmı Jöntürk yayınlarıdır. Osmanlı Devleti'nin devamını anayasal ve parlamenter düzenin geri gelmesi ile mümkün olacağını düşünen gruptur. Ali Şefkati'nin İstikbal'i (Napoli, Cenevre, Londra 1879-1895), Ahmet Rıza'nın Meşveret'i (Paris 1895-1908) , Şura-yı Ümmet (1902-1910), Terakki(1906) bu grup içinde yer alan gazetelerdi³⁹.

2. 3. II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basını

1908 günü İstanbul basını gazetelerini sansür denetimine sunmadan yeni bir basın rejimi gerçekleşmiş oluyordu. Bu dönem basın özelliğinde sansürden çıkmanın etkisi ile gazete ve dergilerin sayısal bakımdan arttığı bir dönemdir. Osmanlı aydını yıllardır bahsedemedikleri düşüncelerini gazete ve dergilerinde bahsetmeye başlamışlardır.

II. Meşrutiyet döneminde ülkenin çeşitli gruplarına mensup düşünürlerin aynı fikirlere sahip oldukları anlaşılır. Çünkü 1908 yılının başında bütün Osmanlı'da 120 olan gazete ve dergi, Meşrutiyet'in ilk yedi ayında 730'a ulaşmıştır. Gazete çıkmayan yer kalmamış durumdaydı. Sansürün ortadan kalkması ile yaşanan özgür ortam ile aydın kesim sadece son otuz yılda söylemediklerini ya da yazamadıklarını da aşarak geçmiş üç yüz yıl içinde söylenmemiş ve yazılmamış her şeyi belirtmek yarışına kapıldılar.

---

37 Koloğlu Orhan, *a.g.e.*, ss. 64-65.

38 Koloğlu Orhan, *a.g.e.*, s. 67.

39 Koloğlu Orhan, *a.g.e.*, s. 69.

Ama ilk büyük şok 31 Mart 1909 yılında yaşandı. Tutucu kesim tarafından kışkırtılan cahil insanların eylemi, özgür bir ortam olup olmayacağı üzerinde düşünme gereğini ortaya çıkardı. Mecliste sunulan basın yasası sonucu basın sansüre uğramadı. Ancak Padişahı, devletin temellerini sarsmaya yönelik, ayaklanmayı kışkırtan yazıları frenleyen maddeler eklendi⁴⁰.

Meşrutiyet'in etkisiyle Abdülhamid döneminden alınan dört büyük gazete İkdam, Sabah, Tercüman ve Saadet hızlı bir şekilde Meşrutiyet ve Özgürlük kavramlarının savunuculuğuna giriştiler. Eski gazeteler çıkmaya başlarken, yenileri de çıkmaya başladı. Abdullah Zühdi ile Mahmut Sadık Yeni Gazete'yi kurdular. Tanin İttihat ve Terakki'nin sözcüsü sayıldı. Sonraları ise resmi organı oldu. İttihat ve Terakki Cemiyetini kısa sürede olsa Hukuk-ı Umumiye ve Selanik ve Manastır'da yayınlanan Şura-yı ümmet, Rumeli gibi gazeteler savunuyordu⁴¹.

Bu dönemde II. Abdülhamit döneminde unutilan mizah ve karikatür dergiciliği büyük ivme kazandı. Siyasi mizahın önde gelen, Kalem ve onu izleyen Cem dergisi mizah dergilerinin önderleri durumuna gelmiştir. Kadınlar da unutulmamış onlar için; Mehasin, Demet, Kadınlar Dünyası yayınlanmıştır⁴².

İttihatçıların önemli bir katkısı olmuştur. 1910 yılında Osmanlı Telgraf Ajansını kurmuşlardır. Genel itibari ile bu dönem basın ve haberleşme alanında büyük atılımların gerçekleştiği dönem olmuştur. Basında genellikle ittihatçılar ve ittihatçılara karşı olanlar diye ayrılmışlardır.

2. 4. İzmir Basını ve İttihat ve Terakki Cemiyeti

II. Meşrutiyet yılları İzmir'in, toplumsal ve kültürel yönden gelişmişlik seviyesiyle basın doğru orantılıdır. 19. yüzyıldan itibaren gelişen basın bu dönemde etkisini fazlalaştırdığı görülmektedir. Osmanlı aydınının eylemleri, düşünceleri ve milli akımlar İzmir basınında her zaman yerini almıştır⁴³.

İzmir basınında Anadolu, Ahenk ve özellikle İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organı olan İttihad önemli yer tutan gazetelerdir.

---

40 Koloğlu Orhan, *a.g.e.*, ss. 87-88.

41 Koloğlu Orhan, *a.g.e.*, s. 90.

42 Koloğlu Orhan, *a.g.e.*, s. 92.

43 Sürgevil Sabri, *a. g. e.*, s. 136.

Anadolu Gazetesi uzun yıllar İttihat ve Terakki'nin yayın organı durumundaydı. Bu gazete sonraları Haydar Rüştü Bey'in şahsına bırakılmış, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile manevi bağı kalmamıştır. Rüştü bey gazeteye yazdığı yazılar ile İttihat ve Terakki ile bağlantısı olmadığını gösteriyordu. Ancak gazete genel itibari ile savaşı devam ettirme, Turan İmparatorluğunu canlandırma biçimine giren parti ve hükümeti savunan yazılar çıkarmak bu gazetenin özünde vardı. 1916 yılında gazete kâğıdının fiyatındaki artış bu gazeteyi zor duruma düşürmüştür. Kâğıt fiyatının yükselişi yayımlanan diğer gazeteler gibi bu gazetede de Cuma günleri tatil olmasına sebep olmuştur.

Ali Nazmi Bey tarafından çıkarılan Ahenk ise savaş yıllarında Muallim Şevki başyazarlığını üstlenmekteydi. Bu gazete Anadolu Gazetesi'ne göre yazılarında daha ılımlı idi⁴⁴.

Bu bağlamda İzmir'de basının önem kazanması ve gelişmesine dönecek olursak, 1815 yılında Napolyon Savaşlarının bitmesi ile birlikte Akdeniz'de ticaretin önemli oranda gelişmekteydi. Bu gelişme de İzmir'in büyük bir ilerleme kaydetmesine neden olmaktadır. İzmir'de Marsilya, İtalyan ve İngiliz limanları ile yakın bir ilişki kurmaya başlayan bir tüccar sınıfı belirdi ve haberleşme ihtiyacı doğmuş oldu.

Bunun önemli bir sonucu da 24 Mart 1821'de Charles Tricon'un kurduğu Fransızca Lespectateur Oriental (Doğulu Seyirci) Gazetesi'nin çıkmasıydı. En önemli amacı ticaret ve kültür olmasına rağmen Yunan ayaklanması ile birlikte gazete siyasal niteliğe büründü. Yunanlıları destekleyen bir tavır sergilemesinden dolayı hem İzmirli tüccarlar hem de Osmanlı'nın dikkatini çekti. Daha sonra Fransız avukat Alexandre Blacque bu gazetenin yazarlığını ve daha sonra sahipliğini üstlenmiş ve ardından çıkardığı Le Courier de Smyrne (İzmir Habercisi) Gazetesi ile Osmanlı yanlısı yazılar yazılmaya başlanmıştır⁴⁵.

İzmir 1866 yılından sonra havagazına kavuşmuş ve ardından rıhtım, ışıklandırma, tramvay ve telgraf gibi çağın önemli teknik gelişmeleri ile de bir Avrupa kenti niteliği kazanmaya başlamıştır. Gavur İzmir nitelemesini de içeriğinde barındıran İzmir, İzmir-Aydın demiryolu ve 1865 yılında yapılmaya başlanan İzmir-Kasaba, Manisa-Bandırma hatlarına hem iç ticaretin hem de dış ticaretin önemli bir merkezi durumuna gelmiştir. Ege

---

44 Sürgevil Sabri, *a. g. e.*, s. 137.

45 Koloğlu Orhan, *Osmanlıdan 21.Yüzyıla Basın...*, s.22.

Bölgesi'nin pamuğu, üzümü, inciri, tütünü ve buğdayı İzmir limanına daha hızlı bir şekilde taşınmaya başlamıştır⁴⁶.

İzmir'de, yerli ve yabancı ticaret olanak artması önemli bir gelişme sağlayacak, Türkçe basının 19. yüzyılın yarısından sonra ortaya çıkmasını olanaklı kılacaktır. Basın yaşamından, gazete kültürüne geç kalan Osmanlı toplumu, Tanzimat ve sonrasında Jön Türklerin gayretleriyle bir iletişim aracı olan gazete ve dergileri hayatımıza sokmuşlardır. Basın tarihinin önemli ilkleri İzmir'de anlam kazandığını da belirtmek gerekmektedir⁴⁷.

1864 yılında, Vilayet Nizamnamesi ile hemen her vilayette basımevi kurulması kararı ile birlikte, İsmail Paşa'nın Aydın valiliği sırasında, bir litoğrafya ustası İstanbul'dan İzmir'e basımevinin kurulması için gönderildiği bilinmektedir. Bu gelişme ile birlikte Aydın Vilayet Matbaası kurulur. 1914 yılına kadar Aydın Gazetesi basımının yanında Aydın Vilayet Salnamelerinin de basımı gerçekleştirilir.

Bu gelişmelerle Hizmet ve Ahenk gazeteleri ve basımevleri, İzmir'in kültürel yapısına katkı sağlamaya başlamışlardır⁴⁸.

1869 yılında İzmir'de "Aydın" adıyla bir gazete yayın yaşamına başlar ki başyazar olan M. Salim Bey, İzmir'in Müslüman ve Türk ilk gazetecisidir⁴⁹.

Mizah gazete ve dergilere de ev sahipliği yapan İzmir'de 35 sayı yayınlanan Kara Sinan, ilk karikatür yayımlayan Türkçe ilk süreli yayındır⁵⁰.

Bu dönemde yayımlanan başka gazete ise "İzmir" Gazetesidir. İzmir'in adıyla anılan ilk Türkçe gazetedir. Meclis-i Mebusan görüşmeleri ve 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı gibi haberlerle halkın ilgisini çeken bir gazete olarak basın tarihimizde önemli bir yer tutar.

Tevfik Nevzad, Bıçakçızade Hakkı ve Halid Ziya (Uşaklıgil) ise Nevruz İzmir'de adlı bir dergi çıkarırken⁵¹, daha sonra Halid Ziya ile Tevfik Nevzad birlikte "Hizmet" Gazetesi'ni çıkarırlar.

---

46 Sevinçli Efdal, *İzmir Basın Tarihi Gazeteler, Dergiler*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1. Baskı İzmir 2019, s. 20.

47 Sevinçli Efdal, *a. g. e. s. 21*.

48 Sevinçli Efdal, *a. g. e. ss. 78-79*.

49 Sevinçli Efdal, *a. g. e. ss. 80-81*.

50 Sevinçli Efdal, *a. g. e. ss. 84-86*.

51 Arıkan Zeki, "*Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde İzmir Basını*", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 1. Cilt, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s 105.

Aydın vilayeti valisi Halil Rıfat Paşa'da İzmir'de resmi olmayan yeni bir gazete çıkma düşüncesini ortaya atmasının ardından Ahenk adlı bir gazete yayına girecektir. Pazartesi ve Perşembe günleri çıkan gazete ilk sayısında siyasi, fenni bir Osmanlı Gazetesi olduğunu vurgulamıştır.⁵²

İzmir'de yayımlanan diğer gazete ise "İttihad" Gazetesidir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin İzmir'de örgütlenmesinin en önemli kanıtı olan gazete, ilk sayısında Cemiyetin sözcülüğünü yaptığını belirtmekteydi.

1911 yılında ise İttihad Gazetesi imtiyazını Anadolu Gazetesine verdi. Bu değişikliğin önemli bir nedeni, İttihatçılara karşı bir akımın doğmaya başlamasıyla ilgili bulunmaktadır.⁵³

---

52 Arıkan Zeki, *a. g. m.* s. 106.

53 Arıkan Zeki, *a. g. m.* s. 109.

3. BÖLÜM

3. İZMİR BASININDA İTTİHAT VE TERAKKİ KULÜPLERİNİN FAALİYETLERİ

3. 1. Kulüplerin Sosyal Faaliyetleri

İzmir’de İttihat ve Terakki’nin kurmuş olduğu kulüpler Tilkilik, İkiçeşmelik, Uhuvvet, Esnaf, Şehir, Karşıyaka, Yalılar, Vatan, Sultaniye, Ticaret ve Ziraat, Seferihisar, Meşrutiyet ve Askeri Kulüptür. Bunlara ait haberler aşağıda verilmiştir.

3.1.1. Tiyatro

Tilkilik Kulübü, Sporting Kulübü Tiyatrosunda düzenlenecek olan piyesten haber vermektedir. Piyesi övmekle birlikte, piyesin giderlerinin nereye olacağı ve bilet ücretinin ne kadar olduğunu da belirtmektedir. Bununla birlikte biletlerin nasıl temin edilebileceğine de yer vermiştir. Haber şu şekildedir:

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Tilkilik Kulübüne mensup “Darü'l-edep” Mektebi menfaatine olmak üzere bugünkü salı günü akşamı Milli Osmanlı Tiyatro ve Heveskaran Cemiyeti tarafından Sporting Kulüp Tiyatrosu'nda bir piyes sahne-i temaşaya vaz olunacaktır. Heveskaran Cemiyeti'nin maharet-i fevküladesine piyesin güzidelîği ve hâsılatının irfan-ı memlekete hadim bir müesseseye aidiyeti erbab-ı merak ile hamiyetkaran-ı vatanın rağbetini tezyit edeceği vareste-i iştihahtır. Biletler elden satıldığı gibi tiyatro kapısında da satılacağı ve bedelinin altı sekizlikten ibaret olduğu beyan olunur 54.

3.1.2. Konferanslar ve Konuşmalar

Uhuvvet Kulübünün Temaşalık Semti’nde açılışını duyurmakla birlikte Teymen Selatin oğlu Camii’nde okuma yapılacağını duyurmaktadırlar.

İttihâd ve Terakkî Cem ‘iyeti vilâyet hey’et-i merkeziyesinden:

Cem ‘iyetimizin İzmir’deki teşkilâtına ‘ilâveten ve Bazı zevâtın ve mahalle ahâlîsinin arzusuna tebe’an Temâşâlık semtinde açılacak “İttihâd ve Terakkî Uhuvvet” Kulübünün Cum’a günü alaturka sâ’at sekizde resm-i küşâdının icrâsı ve Teymen Selâtîn oğlu Câmî ‘-i

---

54 Ahenk, 5 Teşrin-i Evvel 1909 (22 Eylül 1325), s. 3.

Şerifinde salât-ı cum'ayı müte'âkib menkabe-i cenâb-ı risâlet-penâhî kirâ'ati mukarrer oldığından cem'iyetimize merbût ve muhib olan zevât-ı kirâmın teşrifleri ricâ olunur 55.

Şehir Kulübü için Muharririn-i Muktediresi ve Cemiyet-i İlmiye Hadimi Hüseyin Hazim Hoca Efendi'nin Beyanü'l-Hak'tan okuma yapacağı duyurusudur.

Dersaadet'te intişar etmekte bulunan "Beyanü'l-hak" risale-i mergubesinin muharririn-i muktediresinden ve cemiyet-i ilmiye hadimlerinden Hüseyin Hazim Efendi Hoca tarafından mah-ı halin yirmi dördüncü cumartesi günü akşamı Kulübümüzün konferans salonunda hakayik-i meşrutiyet ile umum-ı Osmanlılardan asker ahzı zeminlerinde mühim bir mevzıa icra edileceğinden leyle-i mezkurede Kulübün umama küşade bulunacağı ilan olunur 56.

Esnaf Kulübü için kulüb karşısında Hafız Mehmet Efendi'nin vereceği vaazın duyurusudur.

Şehr-i hâl-i Rûmînin dördüncü Pazar günü akşamı ya'ni Pazartesi gecesı ba'de's-salât Sa'lebci-zâde Câmî'-i Şerîfî müderrisi Hâfız Mehmed Efendi tarafından esnâf kulübi karşısındaki câmî'-i şerîfde va'z vireceğinden arzu buyuran bi'l-cümle ihvânın teşriflerini istirhâm eyleriz57.

Şehir Kulübünde Doktor Şükrü Bey'in vereceği konferansın haberidir.

Şehr-i halin on sekizinci Perşembe günü akşamı ba'd-el müzakere vilayet sıhhiye müfettişi doktor Şükrü Bey tarafından konferans verileceğinden Kulübümüze mensub ihvanın hazır bulunmaları ilan ve rica olunur58.

Aydınlı Abdullah Efendi'nin Tilkilik Kulübünde vereceği konferans için davettir.

Aydın mebusu fazl-ı muhterem Abdullah Efendi tarafından şehr-i halin on dokuzuncu Cuma akşamı yani Cumartesi gecesı saat üçte Kulübümüzde mühim bir konferans verileceğinden Kulübümüz mezkur gece arzu eden herkese küşade bulunacağı ilan olunur59.

---

55 Anadolu, 15 Şubat 1912, s. 2.

56 Ahenk, 3 Teşrinsani 1909 (19 Ekim 1325), s. 3.

57 Anadolu, 4 Kanunevel 1327 (17 Aralık 1911), s. 2.

58 İttihad, 30 Teşrin-i Sani 1910 (17 Kasım 1326), s. 3.

59 İttihad, 2 Kanun-u Evvel 1910 (18 Kasım 1326), s. 3.

Tilkilik Kulübü mensubu Darül Edeb Mektebi Tarih Öğretmeni İbrahim Cehdi Efendi'nin Girit'in siyasi tarihi hakkında vereceği konferansın duyurusudur.

Kulübümüzün “ dar-ul edeb” mektebi tarih dersleri muallimi İbrahim Cehdi efendi tarafından şehir-i halin on altıncı Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi Girid'in tarih-i siyasiyesine dair konferans verileceğinden arzu eden evlad-ı vatana Kulübümüzün küşadı bulunacağı ilan olunur 60.

Şehir Kulübünde Darül İrfan Mektebi Müdürü Yusuf Rıza Efendi'nin tarihi bir konferans verileceğini duyurmaktadır.

Şehir-i halin yirmi yedinci Çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesi alaturka saat iki buçukta dar-ul irfan mekteb-i hususide müesses müdürü Yusuf Rıza Efendi tarafından şehir Kulübünde tarihi bir konferans verileceğinden leyle-i mezkurda Kulübümüzün umum evlad-ı vatana küşad bulunduğu ilan olunur.

Yalılar Kulübünde verilecek bir konferansın herkese açık olduğunun duyurusudur.

Şehir-i halin yirmi sekizinci gecesi Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi yalılar Kulübünde alaturka saat ikide bir konferans verilmesi mukarrer bulunmuş olmakla arzu edecek bil-cümle evlad-ı vatana küşad bulunduğu ilan olunur 61.

Şehir Kulübünde Nazilli Kaymakamı Besim Bey tarafınca belediye ve belediyeçilik hakkında yapılacak konferansın duyurusudur.

Şehir-i halin ikinci Salı günü akşamı Nazilli kaymakamı Besim Bey tarafından maarif hakkında ve üçüncü çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesi dahi Ragıp ve Hafizi Beyler tarafından belediyeler hakkında birer konferans verileceğinden arzu eden vatandaşlarımızın mezkur gecelerde alaturka saat iki buçukta Kulübümüzü teşrif buyurmaları ilan olunur62.

Tilkilik Kulübü, Gad Frankı Efendi'nin kulüpte vereceği konferansın halka açık ve herkesin davetli olduğua değinilmiştir.

---

60 İttihad, 29 Eylül 1910, s. 3.

61 İttihad, 9 Haziran 1909, s. 2.

62 İttihad, 15 Haziran 1909, s. 3.

*Meclis-i umumi-i vilayet azasından Gad Franko Efendi tarafından Kulübümüzde cuma günü akşamı bir konferans verileceğinden evlad-ı vatandan arzu edenlere Kulübümüzün küşade bulunacağı ilan olunur*⁶³.

İkiçeşmelik Kulübünde Müdür Necati Bey'in konferansı bazı sebepler nedeniye ertelenmiştir.

İzmir İkiçeşmelik Kulübünde Hadika-i Maarif Müdürü Necati Bey tarafından ita olunacak konferans bazı esbab-ı mâniaya binaen cumartesi akşamı, pazar gecesine tehir edilmiştir ⁶⁴ .

Hasan Vasfi Bey'in Karşıyaka Kulübünde Anadolu'nun iktisadi durumu ile geçmiş ve geleceği hakkında yapacağı konferanstan bahsetmektedir.

Şehr-i halin dokuzuncu salı günü akşamı Kulübümüzde maiyet memurlarından Hasan Vasfi Bey tarafından bir konferans verilecektir. Konferansın mevzuu Anadolu'nun ahval-i iktisadiyesiyle mazi ve atisine dairdir ⁶⁵.

Şehir Kulübü, Doktor Nazım Beyefendi'nin Şehir Kulübünde söyleşi düzenleyeceği bu sebeple üyelerin gelmesini rica etmektedir.

Mücâhid-i muhterem Doktor Nâzım Beyefendi tarafından sırf ihvân-ı cemiyete mahsûs olmak üzere şehr-i hâl-i rûmînin yirmi üçüncü Pazartesi akşamı ya'ni Salı gecesini yatsıdan sonra şehir Kulübünde bir hasbihâl icrâ buyrulacağından bi'-umûm efrâd-ı cem'iyetin teşrîf buyurmaları i'lân olunur ⁶⁶.

Uhuvvet Kulübü liderliğinde halkın toplandığını Mektebi Sanayi Musikisi'nin de bulunduğu ve büyük bir çoşku ile yapılmış bir kutlamadan söz etmektedir.

Öğle namazından evvel şehrimizin ... eşrâfiyla lebâleb dolan uhuvvet kulübi o kadar bedî' ve muhteşem bir levha 'arz idiyordu ki insan bu binlerce halkın sürûr ve ... karşısında meserretinden çıldırıyordu.

---

63 Ahenk, 8 Kanun-u Evvel 1909 (25 Kasım 1325), s. 3.

64 Ahenk, 8 Kanun-u Evvel 1909 (25 Kasım 1325), s. 3.

65 Ahenk, 22 Şubat 1910, s. 2.

66 Anadolu, 2 Mayıs 1912, s. 3.

Kadın, erkek çoluk çocuk bu binlerce halkın kaynaşdığı binlerce vicdânın, binlerce hamiyet sâhiblerinin toplandığı bir o kadar muhteşem ve samîmi idi ki onun mükemmel bir tasvîrini çizmek kudret-i beşerin fevkindedir.

Mekteb-i sanâyi' muzikasının aheste terennümleri davul ve zurnaların ... ve rûha nüfûz iden terennümleri oraya toplananların neşât ve sürûrunu tezyîd idiyordu. Öğle ezânını okuyan iki gencin muharrik ve ruhanî sadâları üzerine kulübe toplanan zevât Selâtînoğlu câmi '-i şerîfine 'azîmet itmişlerdir.⁶⁷

Osmanlı İttihâd ve Terakkî Cem'iyetine mensûb şehir Kulübü'nden Manisa'nın hamiyet-mend ve muhterem ahâlîsine 'alenî Teşekkürler.

Canımızdan kıymetli bildiğimiz vatan-ı mukaddes ve mu'azzezlerin menâfi '-i hakîkiyesini takdîr ve idrâkden 'âciz bulunan bir takım zavallıların ahâlî-i ma'sûmemizi iğfâl yolundaki teşebbüsât-ı muhînânelerine karşı Manisa'nın hamiyetli muhterem ahâlîsinin ibrâz buyurdıkları mukâbele ve hissiyât-ı dakika-şinâsîlerini tebcîl ider ve Teşekkürât-ı 'âtiyelerimizin muteber gazeteleriyle neşr ve i'lân buyurulmasını temennî ederiz. Şehir Kulübü İzmir⁶⁸. teşekkür.

Tilkilik Kulübü, Öncelikle konferansın halka açık olduğu için İzmir vekili Seyyid Beyefendi'yi dinlemeye birçok kişi geldiğinden söz etmektedir. Dört saat süren konuşmada Seyyid Beyefendi'nin hatipliğinin iyi olduğu ve konuşmasının beli bir kısmına yer verilmiştir.

İzmir meb'ûs-ı sâbıkı Seyyid Beyefendi dün akşam, o meşhûr belâgat ve talâkatıyla pek mühim bir konferans i'tâ buyurdular. Konferans, 'umûmî olduğu için oldukça geniş bulunan Kulübün salon ve odaları, merdivenleri hattâ avlusu bile hınca hinc dolmuşdu. Dört sâ'at devam iden bu fâsılasız konferansda yüzlerce hemşerilerimizin kıymetdâr ve müsterîh bir gece yaşadıklarına, firka ihtilâfâtı münâsebetiyle muzlim⁶⁹ ve mechûl sûtrelere altında kalmış olub da inkişâf iden birçok hakâiki öğrenmiş olduklarından dolayı hâzirûnun kalblerinin ne derece inbisât itdiği, hatîbin, hemen her cümle-i hak-cûyânının şükranla mümtezc hâr ve samîmî alkışlarıyla fâsıladâr idildiğinden anlaşılıyordu. Seyyid Beyefendi sözlerini şu cümleleriyle ikmâl etdiler:

67 Anadolu, 18 Şubat 1912, s. 2.

68 Anadolu, 18 Şubat 1912, s.3.

69 Karanlık. Zulmetli. Dehşetli. Siyahlık. Siyah.

“Efendiler! Ben, hak ve hakikati her nerede olursa olsun müdâfa’â itmekden çekinmem. Bu benim vazife-i vicdâniye ve vataniyemdir. Gönül, bilmeyerek cereyân-ı muhâlefete kapılan hemşehrilerimle hasbihâl ile onların virecekleri cevâbları dinlemek isterdi. Ma’amâfih bunu imkân derecesinde yapacağım. Hakikati her yerde müdâfa’â ideceğim, konferanslarla yetişemezsem gazetelerle yazacağım. Şu kadar ki bana virilecek cevâblar, müfteriyât ve ‘azviyâtdan yeter ki mücâvebe ve muhâtabada âdâb-ı münâzara ve usûl-i mu’âşerete ri’âyet idilsün.” Hatîbin bu samîmî sözleri yine samîmî ve rûhî alkışlarla karşılandı 70.

Tilkilik Kulübü, Bıçakçızade Hakkı Beyefendi’nin kişilerin sorumlulukları ve hürriyeti hakkında yapacağı umuma açık konferanstan söz etmektedir.

Yanya mektubi-i sabıkı edip-i muhterem Bıçakçızade Hakkı Beyefendi tarafından şehir-i halin yirmi sekizinci perşembe günü akşamı yani cuma gecesi saat iki buçukta (insanın vazife ve hukuku ve hürriyetin manasıyla hakikati) hakkında mühim bir konferans verileceğinden Kulübümüz arzu edenlere küşade bulunduğu ilan olunur.71

Şehir Kulübü, Osmanlı Dönemi’nin önemli gazetelerinden Ziraat Gazetesi Müdürü Salih Zeki Bey’in İktisad ve Ziraat üzerine vereceği konferans için davettir.

Bu günkü Çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesi alaturka saat iki raddelerinde Kulübümüzde Osmanlı ziraat Gazetesi müdürü Salih zeki bey kardeşimiz tarafından iktisadi ve zirai bir konferans verileceğinden efrad-ı cemiyetten olsun olmasın arzu eden bilcümle evlad-ı vatanın teşrif buyurabilecekleri ilan olunur.72

Osmanlı İttihat ve Cemiyeti’ne ensub Şehir Kulübü, Şirzad Şekib Beyefendi verdiği konferans ile cemiyetin meclisi hakkında konuşmuştur.

Muhterem, sevimli mebuslarımızdan şair Şirzad Şekib Beyefendi evvelki akşam şehir Kulübünde gayet müfid bir konferans vermiştir. Konferansın mevzuunu meclis-i milliyemizin şu dört mahlık tarihçe-i hayat ve iştigali teşkil eylemiştir. Eski ve yeni bütçemiz hakkında

---

70 Anadolu, 2 Mart 1912, s.3.

71 Ahenk, 9 Teşrin-i Sani 1910 (27 Ekim 1326), s. 3.

72 İttihad, 2 Haziran 1909, s. 3.

*dahi gayet açık bir lisanla mücmel fakat muaciz malumat ianesiyle endişelerimize ... teselli olmuştur.*⁷³

İkiçeşmelik Kulübü, Selanik Sağlık Müfettişi olan Tevfik Rüştü Bey'in konferansının zamanını bildirmektedir. Bunun dışında anlaşıldığı üzere İkiçeşmelik Kulübü ikincil kulüptür.

Selanik Sıhhiye Müfettişi olup vücuduyla iftihar olunan hemşerimiz Tevfik Rüştü Bey kardeşimiz önümüzdeki cumartesi günü pazar gecesini İkiçeşmelik Kulübünde gayet mühim bir konferans vereceğinden leyl-i mezkurede bütün evlad-ı vatanın küşade bulunan Kulübümüzde teşrifleri arzu ve ilan olunur ⁷⁴

İttihat ve cemiyetine mensub iki numaralı şehir Kulübünde erkan ve umerayı bahriye şerifine bir ziyafet

Dün gece şehir Kulübünde zabitan-ı bahriye şerefine beriye zabitanı tarafından fevkalade bir ziyafet keşide olunmuştur.

Evvela mülazım Eşref Bey bir nutuk irad eylemiş badehu tarafından en samimi nutuklar teati edilmiştir.

Osmanlıların istinadgah besaleti olan bu iki şerefli kuvvetlerin zabitanı yekdiğerine o derece ... izhar ettiler ki görenler sevincinden ağlamak derecesine gelmişlerdir.

Bu ziyafet en ruhnevaz musafahalara bir zemin-i rengin olmuştur.

*Zabitan bahriyemizden çarkçı yüzbaşısı Ali Halil Bey berriye zabitanı kardeşlerine refika-yı kiramı namına Teşekküratını takdim için İttihad Gazetesini tevkil eylemiştir.*⁷⁵

Vatan Kulübünün bahsi geçtiği bu paragrafta ise kulüpte İzmir Meclisi'nden Seyit Bey'in düzenleyeceği konferanstan söz etmekte ve bütün vatandaşlara açık olduğundan bahsetmektedir. Bütün evlad-ı vatana küşade demesinden anlaşılacağı üzere halka kapalı konferanslarda olmaktadır. Haber şu şekildedir:

---

⁷³ İttihad, 31 Mart 1909, s. 2.

⁷⁴ Ahenk, 23 Nisan 1911, s. 3.

⁷⁵ İttihad, 20 Kanun-u Evvel 1908 (7 Aralık 1324), s. 1.

*Mah-ı hal-i ruminin yirmi dördüncü perşembe akşamı yani cuma gecesi Kulübümüzde İzmir mebus-ı muhteremi Seyit Beyefendi tarafından konferans verileceğinden Kulübün bilcümle evlad-ı vatana küşade bulundurulacağı ilan olunur*⁷⁶.

Şehir Kulübü'nden, şehir eczacısı Hacı Hamdi Efendi'nin arıcılık ve küçük baş hayvancılık üstüne konferans vereceği ve bütün vatandaşlara açık olduğu söylenmektedir.

Şehr-i halin sekizinci Pazartesi günü akşamı yani Salı gecesi alaturka saat iki buçukta eczacı-i şehir Hacı Hamdi Efendi tarafından arıcılık, tavuk ve yumurtacılık ve tıbbi bazı mevadin ticaret ve fevaidi hakkında gayet nafi' bir konferans verileceğinden leyl-i mezkurda Kulübümüzün umum vatandaşlarımıza küşade bulunduğu ilan olunur 77.

İkiçeşmelik Kulübü'nden, salı geceleri Yalı Medresesi Müderrisi'nin halka açık olarak vaaz vereceği duyurulmaktadır.

*Her hafta salı günü geceleri Yalı Medresesi Müderrisi Fazlı Hacı Hasan Tahsin Efendi tarafından icra olacak vaaz münasebetiyle Kulübümüz umuma küşade bulunacağı ilan olunur*⁷⁸.

Tilkilik Kulübü, İzmir Meclis üyelerinden Seyit Bey'in yine vereceği bir konferanstan söz etmektedir. Bu konferansta halka açıktır. Haber şu şekildedir:

İzmir Mebus-ı Muhteremi Seyit Beyefendi tarafından cuma günü akşamı Tilkilik Kulübünde bir konferans verileceğinden evlad-ı vatandan arzu edenlerin kulübe gelmeleri ilan olunur. 79

3.1.3. Eğitim ve Gece Dersleri

Açılacak olan dil derslerine kayıtların olacağından, derslerin kaçar saat ve kaç gün olacağından söz etmektedir. Kayıtların ve derslerin yeri hakkında da bilgi vermektedir.

Yakında mübâşeret idilecek olan Türkçe, Almaca ve Fransızca husûsî derslerine mahsûs ders-hâne küşâd edilmiş olduğundan mu'âmele-i kaydiye icrâ idilmektedir.

---

76 Ahenk, 6 Teşrin-i Evvel 1909 (23 Eylül 1325), s. 3.

77 İttihad, 20 Haziran 1909, s. 3.

78 Ahenk, 13 Teşrin-i Sani 1910 (31 Ekim 1326), s. 2.

79 Ahenk, 30 Eylül 1909, s. 3.

Derslere her lisân için hafta üç def'a iki sâ'at olmak üzere ba'de'z-zevâl sâ'at beş buçukdan başlayarak yedi buçuka kadar devâm idilecektir.

Alâkadarân şimdiden kayd idilebileceklerinden her gün kable'z-zevâl sâat 9 dan 11'e kadar ve ba'de'z-zevâlde 1/30 dan - 4 kadar [Dibirov yolunda numero 90 eskiden yeni mahalle ta'bîr olunur Rum hastanesinin kurbunda kâ'in (Meşikarist Pederlerinin) – obro-Macar Kolozina mürâca'at itsünler. Aynı zamânda mezkûr Kolaz da istifâde-i 'azîmeyi mûcib yalnız iki sene için tedrîs idilecek olan Alman ve Fransızca ticâret-i 'âlî kısmı derslerine de iştirâk itmeyi arzu idenlerin de nazar-ı dikkatini celb ideriz 80.

Türkçe: elifba sınıfı

Türkçe: mütevasıt sınıf

İlm-i hal-i dini

Hesap-usul defteri: usul-u muzaaf

Fransızca: elifba sınıfı

Fransızca: mütevasıt sınıf

[Haftada bir gece mufassal tarih-i umumi takriri] 81

Gece dersleri tamamen gece derslerine tahsis edilecek bir okul çalışmaları nedeni ile oldukça takdir almışlardır. Hafız Edhem Efendi'de İkiçeşmelik'teki okuluna gece dersleri için öğretmenler tahsis ettiği belirtilmiştir. Bunun dışında eğitimde niye idadi ve rüştiye diye ayrılması gerektiği belirtmiştir. Ayrıca kısaca bir tekrar üstüne bir çalışma şeklinden söz ederek okuldan daha faydalı bir biçimde istifade edilebileceğini söylemiştir.

Geçenlerde şehrimizde tedrisat-ı leylîyeye mahsus olmak üzere bir mekteb te'sisi lüzumuna dair serdettiğimiz mütalaanın birçok taraflardan takdir ve tasvib edildiğini işittik. Hatta Burhan-ül Maarif Mektebi müdürü beratlı Hafız Edhem efendinin İkiçeşmelikteki kâin mektebini şimdilik gece dersi almak isteyenlere küşade bulundurarak muallimler tayin ve tahsis edildiğini ve talebe kaydına başladığını gazetemize gönderdiği bir varaka-i ilaniye münderacatından anlayarak memnun da olduk.

80 Anadolu, 7 Rebilevel 1334 (13 Ocak 1916), s. 2.

81 İttihad, 27 Teşrin-i Evvel 1910 (14 Ekim 1326), s. 3.

Şu ihtiyacı mübremin izalesi müma ileyhın gayret ve himmetiyle bu suretle taht-ı imkâna girmiş olduktan sonra bir de havass için tedrisat-ı leyliyeye mahsus olmak üzere bir mekteb daha te'sisi lüzumu kalır. Gerek aklam ve devair-ihükümetle devair-i resmiye-i saireye devam eden ketebe ve gerek umur-u zatiye ve ticariye ile ... zevatdan Türkçe kitabet, ulum ve fünun; elsine-i garbiye tahsil etmek isteyen bu gün belki yüzlerce, binlerce kimse vardır. Bunların bir kısmı küçük yaşında temin-i derd-i maişet gibi bir saik-i zaruri ile memuriyete süluk ederek mekatib-i aliyeye dühul ve ikmal-i tahsil edememişler, bir kısmı da İzmir'den .. irtibata muvafık olamadıkları için burada kalmışlardır. Tahsil-i kemalata hal ve mevki' ve zamanları müsaid olduğu halde eser-i ihmal ve tekâmül olarak terk-i tahsil ile cahil kalanlar ise bir kısm-ı kalili teşkil ederler. Ma'mafih bunlarda ... zaman ile dünyaya her şeyin tahsil-i ilm ve hünerle kabil olduğuna ve cehl ve nadanı içinde bulunanlar için gerek dünyevi ve gerek uhrevi nail-i huzur ve saadet olmak imkânsız bulunduğu bir kanaat-i vicdaniye ile kani' olmuş, gençliğini haylazlıkla emrar ettiklerinden dolayı her an kalblerinde acı bir nedamet his etmekte bulunmuş olduklarına şüphe yoktur.

Nefsinde tahsil-i ilm ve hüner ihtiyacı hisseden bu kabil zevat, eminiz ki kendileri için böyle gece dersleri i'ta edecek bir mektebin tesis-yab olduğuna vâkıf olur olmaz mesaraaten isimlerini müdavemin kayd ettireceklerdir.

Bu mektebler rüştiye ve i'dadiye namıyla iki kısm-ı esasiye ayrılmalı ve her kısımda iki sınıf tahsis edilmelidir. Rüştiye kısmındaki iki sınıfın biri tahsil-i ibtida-i görmüş olanların Türkçedeki malumatlarını tevsi'a, diğeri de elsine-i garbiyeyi yeniden tahsil etmek arzu edenlerin elsine-i mezkureyi tahsillerine hadim olmalıdır.

İdadi kısmının iki sınıflarında Türkçe ve Fransızca behre ve malumatları mütevasıt derecede bulunanlara tahsis kılınmalıdır.

Şu suretle müdavimin geceleri ikişer saat ders takib etmek ve haftada iki defa tatil eylemek şartıyla bir sene zarfında mektebde pek büyük istifade görecekları şüphesizdir.

Bu mektepleri te'sis etmek için o kadar çok masraf-i ihtiyarinede lüzum yoktur. Gerek resmi ve gerek hususi şehrimizde bu kadar mekteb vardır. Eğer resmi ise maarif idaresi, hususi ise müdür ve müessisleri, geceleri mekteblerini iki saat için şu fikir ile ortaya atılan müteşebbislere maal-i memnuniye terk ve tevdi' eylemeği icabat-ı hamiyetten bilirler.

Binaen aleyh kuübe tedariki, mektebin sınıfa taksimi ve kaydolunacak talebeye göre muallim tedarikinden başka ihtiyar edilecek külfet ve muallimlerin ücretinden başka masraf yoktur.

Hâlbuki gerek maddi ve gerek manevi kazanılacak şeyler pek büyüktür. Bu babda erbab-ı hamiyetin nazar-ı dikkatlerini celb ederiz. Böyle bir emr-i ... teşebbüs edenlerin takdirat-ı umumiyeye nail ve mesubat-ı azimeye mazhar olacaklarını beyana hacet yoktur.

82

Memleketimizde her şey gibi ticaretimizin de ne derece muhtac-ı Terakki olduğunu ve teşriha hacet yoktur. Yalnız müessesat-ı ticariye-i milliyemizi göz önüne getirecek olur isek mevki'-i ticarimiz pek ayan surette kendini gösterir. Diğer mesalikte olduğu gibi ticaret emr-i mühimindedede pek geri bulunduğumuz tezahür eder, yeis ve hırman içinde kalırız.

Böyle bir hakikat-i müessire karşısında kendimizi bulduğumuz takdirde onun çare-i Terakkisini düşünmek vücudumuza cevval bir kan – hakiki bir tuğyan bulunduğu takdirde – bizim için elzem ve belki de ehemdir. Zira mahsula-i ziraat ve sanatı irae ve tezyid ve kıymetdar edecek tarik, hiç şüphe yok ki ticarettir. Mahsulâtımıza muharic-i hakikiye ve metine bulmak için ticaret-i haricimizi tesis ve müessis bulunanı takdim etmek için haricle muamelatta bulunacak Osmanlı tüccarlarımızın teksiri lazımdır. Biz memleketimizde hilesiz hurdasız doğrudan doğruya Avrupa ile muamele eden kaç Osmanlı tüccarı gösterebiliriz. Yalnız Avrupa ile değil, Amerika, Afrika, Hind, Cava, Japonya, Çin vesaire ile tesis-i ticaret etmeğe çalışır tacir görmek isteriz. Üzüm, incirlerimize mahreç olacak yalnız Avrupayı görüyoruz. İngiltere'den başka sanki bizim o kıymetli mahsulâtımızı alacak yer yokmuş gibi medyun-u inayet bulunuyoruz. Mahsulâtımıza değerinden fazla gümrük-i resmi vaz' ettikleri halde bir şey yapamıyoruz, bir çare düşünemiyoruz, bu neden? Hariçle muamele edecek tacirlerimiz olmadığındandır. Harici tüccarlarımız olsa mahsulâtımıza güzel mahreç hazırlamak, temin etmek tabiatıyla hâsıl olurdu.

Bizim artık uyku devirlerimiz geçti. Esbab terkimizi gece gündüz düşünecek avan-ı meşrutiyet içinde bulunuyoruz. Artık oturmamalım. Biraz kımıldanalım. Varlığımızı isbat edelim. Eğer biz ileride nail olacağımız Terakki için şimdiden esaslar vaz' etmez isek visal-i emele adem-i muvaffakiyetle dil-hun olacağımıza şüphe etmeyelim. Sonunda ağlamaktan ise ilkinde biraz yorulmak, müessesat için çabalamak, fedakârlıkta bulunmak elzemdir.

Şu satırları yazarken hatırımıza şehrimizde te'sis olunan "ticaret Kulübü" geldi. Zaten maksad-ı mikalde kulüpler üzerine bina edildiği cihetle yalnız bu babda birkaç söz söylemek ifade-i maksada kâfidir.

Malumdur ki, istihsal-i meşrutiyetten sonra şehrimizde bir tüccarın Kulübü tesisine lüzum görülmüş idi. Bu kulüp hayat-ı ticarimiz için büyük bir kıymeti haiz olmak, umum tacirlerimiz tarafından hadden ziyade rağbet gösterilmek icab ederdi. Hatta müessisler, maksadlarını icraya teşebbüs ederler iken pek büyük rağbetler, hizmetler ümit etmişlerdi. Lakin bu gün haber alıyoruz ki mezkûr kulüp umulduğu derecede haiz-i rağbet olamamış, tacirlerimiz tarafından atf-ı ehemmiyet edilmemiştir. Elyevm müdavimin kulüp pek mahdud bir raddede bulunmuştur.

Şehrimiz gibi ticareti faal olan bu sayede iktisab-ı şöhret eden bir memlekette bir ticaret-i kaviye-i Osmaniye tesisine hadim olacak olan bu kulübe atf-ı ehemmiyet ve rağbet edilmemesi –hakıyla düşünülürse – Terakkiyat-ı atiyemize iştirak etmek için kanımızdaki bir eser-i teşebbüs ve azim ve cehd-i kuvveti bulunmamaktan mütevellid olsa gerektir. Şimdi ticaret edemez isek, ticaret yollarını keşf ve taharri için böyle ticaret kulüplerine ehemmiyet vererek çalışmak istikbalimize aid ve sail Terakkiden olduğunu düşünmeliyiz. Bunun için pek hayırlı makasid-ı celile ile tesis ve küşad edilmiş olan şehrimiz (ticaret Kulübü) ne Osmanlı tüccarımızla mahsulâtımıza yeni yeni muharic-i mükemmele istihsar ve istikamal etmeleri hususunda, vicdan-ı aşubane teşebbüsat için taati-i efkâr ve taharri-i amal eylemelerini hamiyetlerinden intizar eder ve bu sözlerimizin karin-i kabul olarak fiiliyatını görmekle ilan-ı iftihar eyleriz. 83

Sultâniye Kulübü'nden nisan'dan itibaren Kulübün derslerinin tekrar başlayacağını İzmir'in hangi semtinden olursa olsun eğitime istekli olanlardan hiçbir şekilde ücret adı altında bir şey alınmayacağını söylemektedir.

Eğitimi yarım kalmış halkın öncekine nazaran buna daha çok rağbet göstermesini umut etmekte olduklarını, saat dörtten bire kadar ders vereceklerini ilerleyen zamanda mevsime göre değişiklik göstereceğine dile getirmektedir.

Ders programında nelerin yer alacağına da değinilmiştir.

Tevfik-i ilâhî ile Kulübümüz gece derslerine rüşdilik ibtidâ'î derecatında, önümüzdeki Nisan ibtidâ'sından i'tibâren tekrâr mübâşeret eyleyecektir. Gece tadrîsâtı Kulübümüz muhîtime münhasır olmayub İzmir'in hangi semtinden mürâcaat eyleyecek teşnegân-ı ma'ârif kabûl olacak ve kendilerinden ücret nâmiyla hiçbir şey aranmayacaktır.

Ulûm ve maârif, mâder-i medeniyet ve mehd-i Terakkiyât olmasına göre zamân-ı tufûliyetinde her ne sebep ve mâni'a ile mahrûm-ı tahsîl kalmış olanlar fâ'idesi gayr-i münkir olan gece derslerinin bir devresine evvelkinden ziyâde rağbet gösterileceğini muhterem ahâlîmizin hâhîş-i terakkîlerinden ümîd eyleriz. Şimdilik saat birden dörde kadar ders verilecek ve saat-i tadrîs ilerüde mevsime göre tebeddül eyleyebilecektir.

Ders programı

Birinci sene, elifba, usûl-i savtiye, lûgat, Kur'ân-ı Kerîm, kırâ'at, 'ulûm-ı dîniye, hesâb, imlâ, hüsn-i hat.

İkinci sene, Kur'ân-ı Kerîm, ma'lûmât-ı medeniye, 'ulûm-ı dîniye, usûl-i savtiye, lûgat, hesâb, imlâ, hüsn-i hat.

Üçüncü sene, Kur'ân-ı Kerîm, 'ilm-i hadîs, 'ulûm-ı dîniye, kitâbet-i 'Osmâniye, kavâ'id-i 'Osmâniye, târîh-i 'Osmânî, coğrafya-yı 'Osmânî, tecvîd, usûl-i defterî, imlâ, hesâb, hüsn-i hat.

Arzu edenlere 'Arabî ve Fârisî de 'amelî sûretde olarak ayrıca tadrîs olunur 84.

Gece dersleri için Şehir Kulübü, ilk olarak nasihatler vererek, cemiyetin amaçlarından söz etmektedir. Sonrasında ise Çarşamba günleri Yusuf Rıza Efendi'nin vereceği derslerden bahsetmektedir. Anladığımız kadarı ile bu dersler Osmanlı Tarihi, Felsefe Tarihi ve Din üzerinedir. İkiçeşme'de olacağını da belirtmiştir.

Bugün teneffüs ettiğimiz hava-yı hürriyet-i meşrutiyetin memleketimizde idhali emrinde senelerce müddet-i layetezelzel⁸⁵ bir azim ve metanetle çalışmış ve muvaffak olmuş olan İttihat ve cemiyet-i muhteremesi memleketde husule getirdiği inkılab-ı idariyi inkılab-ı fikri ile de tenvic ve itmam etmek istiyor. İnkılab idaresinin tamamıyla samimi inkılab-ı fikriye mütevakkıf olduğunu ... ettiği için idare-i müstebidenin bir cehl-i ... içinde

84 İttihad, 7 Nisan 1911, s. 3.

85 Sarsılmaz.

bırakmadığı efkar-ı ahaliyi tenvire çalışıyor. Fi-l vaki'atimizi metin esaslara müstenad ettirüb takviye edecek yetiştirdiğimiz, yetiştireceğimiz evlad-ı vatan ise de hal-i hazır aramızda dahi efkar ve ezhan-ı umumiyenin tenviri ve seviye-i memleketin yükselmesi icabat-ı ... olduğunu feramuş etmemek ve ona göre .. tevessül etmek, lazım gelen fedakarlıkta bulunmak icab eder, bu öyle mühim bir mesele-i icitmaiye dir ki ne derece ibraz-ı himmet ve fedakarı edilirse semeratı dahi o nisbette seri' ... edilmiş olur. Evlad-ı vatani, .. yed-i iktidar ve hamasetine alacak ... istikbali Terakkiyat ve irfan-ı zaman ile mütenasib bir suretde ihzar edecek, dimağını zelal-i ilm ve ihlal ile tenmiye edecek mektepler ve muallimler olduğu gibi evliya-yı etfalde bu emri ehem-i hayatiyede büyük bir amel, yegane bir müessir olabilirler. Muhit-i ebeveyni mükemmel bir tahsil gören ... arzu-yu tahsil ilim ve irfan ile işba' eden bir genç tabiidir ki ileride ... tahsil arasında büyük mevkiler elde eder, bunun için alel umum ahalimizin tenvir ve tehzib-i efkarına hizmet etmek; gençlerimizi, ilim ve irfanlarını tahkim etmek, onlara bırakmak ilim ve fen ihzar eylemekle ... bil-tecrübe-i sabittir ki nice zeki gençler muhit-i ebeveynde görmüş oldukları ... istişmam⁸⁶ ettikleri o havayı cehl-i taassub neticesinde zekaları eful etmiş, ... ilim ve irfanları bir ... taassub ve cehalet altında sönmüş, gitmiştir. Buna ne kadar teessüf edilse yine azdır.

Fakat, maal-şükran tebşir ediyoruz ki sarf-ı efkar ahaliyi tenvir etmek ve dolayısıyla evladlarımızı zamanımızın icabatına göre terbiye ve tahsil edebilmek maksadıyla İttihat ve cemiyet-i muhteremesi bir ali, bülend teşebbüsde bulunuyor; yukarıda söylediğimiz vecihle idare-i müstebde-i zalimenin tesir-i müzelletiyile efkar-ı ammeyi bir maraz-ı istilai gibi kaplayan cehl ve taassubu izale ederek tenvir-i efkar ve tehzib-i ezhan için cemiyet-i muhtereme tarafından tesis edilen bu gece derslerini, muallim-i muhterem Yusuf Rıza efendi ile Kerküklü şeyh Mehmed Nuri el-Kadri efendinin vereceğini tebşir edersek bu derslerin ne kadar haiz-i ehemmiyet ne derece şayan-ı istima' ve istifade olduğu anlaşılıyor zanındayız. Muhterem hocamız Yusuf Rıza Efendi tarafından Çarşamba akşamları tarihe, efkâr ve ahlak-ı milliyeye üzerine azim, na kalbi inkâr, teessüratı olan tarih-i osmanimize aid dersler verileceği gibi Kerküklü muhterem şeyh Mehmed Nuri el-Kadri efendi tarafından da hikmet-i diniye üzerine dersler, nasihatler verilecek ve alel umum tabakat-ı hâlkı hükmü, dini dersleriyle müstefid ve dilşad edecektir. Ümit ederiz ki pek kıymetli olan dikkatlerimizi kahvelere laklakiyat ile bîsud⁸⁷ geçiriceğimizde bu muhterem hocamızın hakimane

⁸⁶ Koklama, hissetme; ince meseleleri sezme, anlama.

⁸⁷ Faydasız, boş, neticesiz.

derslerinden dini nasihatlerden, tarihi ibret amiz felsefelerden istifade etmeğe şıtab eder. ... ilim ve irfandan olduğumuzu isbat eyleriz, tekrar ederiz, gözümüzü açalım; muhterem cemiyetin bize açtığı ağış ilim ve irfana atılmaya, önümüze açılan ... inhayı red etmemeğe şıtaban olalım ki, selamet ve saadet-i vatan bunu şiddetle emir eder İkiçeşmelik de gece derslerine ibtidar edileceğininide bilhassa tebşir etmeğe ve vecibeden addederiz. 88

İttihat ve Terakki Cemiyeti Şubeleri Selanik'te olacak bir kongrede sayım olacağı ve alınan karara bağılı olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti şubelerinde gece dersleri açılacağından bahsetmektedir. Bir okulu himaye altına alıp masraflarını karşılayacağı ya da Fukara Perver Cemiyeti ile birlikte yapılacağı söylenmektedir. Bu işe destek olmayan şubeler ise cemiyet merkezi ile ilişiğı kesileceğini söylemektedir. Anlaşıldığı üzere İttihat ve Terakki Cemiyeti halk ve hayır işlerine önem vermekte buna ilgi göstermeyen ve çaba sarfetmeyen kendi şubelerine karşı net ve katı bir tutumu bulunmaktadır. Haber şu şekildedir:

Haber aldığımızı göre Selanik'te inikad eden kongrece ittihaz olunacak karar neticesinde İttihat ve Terakki Cemiyeti şubelerinden her biri gece dersleri küşad edecek, bir mekteb-i hususiyi taht-ı himaye ve idaresine alarak ta'mim-i masarıfa çalışacak, yahud fukara-perver cemiyeti tesis ederek her türlü muavenet-i hayriyede bulunacak ve fukaranın meccanen muayene-i tıbbiyyelerini temin eyleyecektir. Böyle bir vazife-i hayriyye ve ictimaiyye ifa etmeyen cemiyet şubeleri lağv olunacak, cemiyet-i merkeziyye tarafından resmen tanınmayacaktır 89.

İttihat ve Terakki Merkez Ticaret Mektebi Müdüriyeti'nden, salgın yüzünden kapanan okulun açılacağıının haberini vermektedir.

Kolera sebebiyle muvakkaten kapanmış olan mektebimizin cumartesi gününden itibaren açılmasına müsaade olunduğı muallim efendilere, nehari şakirdanımıza tebşir olunur. Cebr-i mafat90 için yevm-i mezkûrdan itibaren muntazaman devamları rica ve ilan olunur 91.

İdadi Rüştü Mektepleri'nde açılacak gece derslerinden söz etmektedir. Halkın cahil olduğu, tahsil yapmamış veya yarım kalmış olanlara da eğitimlerini tamamlama şansı

---

88 İttihad, 31 Teşrin-i Evvel 1910 (18 Ekim 1326), s. 3.

89 Ahenk, 6 Teşrin-i Evvel 1909 (23 Eylül 1325), s. 2.

90 Kaybedilen bir şeyin yerine başka bir şey bularak, onunla avunma.

91 Ahenk, 8 Şubat 1911 s. 2.

vermektedir. Okuma, yazma, matematik, tarih ve coğrafya dersleri verileceğini ve mektebin hoca ve müdürlerinin de yardımcı olacağı, haberde şu şekilde söylemektedir:

“Vaktiyle her nasılsa tahsilden mahrum olarak cahil kalmış bulunan dimağları, efkâr-ı umumiye-i milliyi öyle âli hale bırakmaktan ise avam-ı nasın anlayacakları surette konferans ve devamlı gece dersleri ihdas ve teşkil etmek suretiyle tenmiye ve ikaz edilmeleri düşünülmüş ve şu halin kuvveden fiile ihracı bu zavallı kitle-i milliyemizde bir irtibat fikri ve ittihad-ı kavi husulüne de hadim-i vesailden görülmüştür. Binaen aleyh ulum-ı diniye, imla, kıraat, hesap, tarih ve coğrafya dersleriyle beraber menafi-i milliye ve vataniyenin menafi-i şahsiyeye kat kat müreccah olduğu ve el birliğiyle sanayi ve ziraat ve ticaretin Terakkiyat-ı umumiyesi çaresinin ve şekavet ve cinayet ve fesad-amiz tahrikât ve ifraat gibi harabi-i vatani mucib ve dareynde mücazat ve hüsrânı müstelzim-i ahvalin vukuuna katiyen meydan vermeyecek tedabirin ittihazına cidden çalışmak ve bu babda ciddi muhabbet-i vataniye ile mütehassıs olmak icab ettiğine ve saireye dair telkinat-ı lâzımede bulunarak tenvir-i efkâra hizmet etmek üzere vilayet dâhilinde bulunan idadi ve rüşdi mektepleriyle mekatib-i ibtidaiyenin münasiblerinde gece dersleri küşadıyla tahsilden mahrum olan ve bir derece tahsil görüp ilerletmek isteyen efrad-ı ahaliye meccanen talim ve tedriste bulunmaları Maarif Müdüriyeti’nden mekatib-i idadiye ve rüşdiye ve ibtidai müdür ve muallimlerine tamimen tebliğ olunduğu kemal-i şükran ve memnuniyetle haber alınmıştır.”

Bu kısım halkın bera-yı istifade mezkûr derslere muntazaman devam ve ala kaderü'l-inkân iktisab-ı malumata ikdam etmeleri vesailinin istikmali hususunda mülhekat-ı vilayete derdest-i tamim bulunduğu ilave-i istihbarattandır.⁹²

Tilkilik Kulübü’nden, geçen yıl açılmış olan ve yaz tatili sebebi ile kapanan gece derslerinin devam edeceği ve derslerin Türkçe, İlmihâl, Fransızca, Muhasebe ve tarih olduğunu söylemektedir.

Geçen sene küşad edilip yaz münasebetiyle tatil edilmiş olan gece derslerine teşrin-i sani ibtidasından itibaren başlanacağından atideki derslere yazılmak arzusunda bulunanların kulüpteki heyet-i mahsusasına müracaatları ilan olunur.

Dersler şunlardır:

---

⁹² Ahenk, 10 Teşrin-i Evvel 1909 (27 Eylül 1325), s. 2.

*Türkçe, İlmihal-i dini, Fransızca, Usul-i defteri (Usul-ı masarıf) hesap, Mufassal tarih-i umumi (konferans tarzında takrir)*⁹³.

Yalılar Kulübü'nden, haberde de belirttiği gibi dil dersleri verilmeye başlanmıştır. Sadece kulüp üyelerine değil herkese açık olduğundan bahsetmektedir.

*Kulübümüzde geceleri Türkçe, İngilizce, Fransızca dersleri okutulmaya başladığından ders almak arzu eden evlad-ı vatanın kulübe müracaatla isimlerini kaydettirmeleri ilan olunur*⁹⁴.

Bu haberde ise İkiçeşmelik Kulübünün dersleri, ne günler olduğu ve kulüp yönetiminin, kulüp açılalı henüz iki ay olmamışken, vatanın iyiliği için gayretleri sonucunda öğrenci sayısının arttığını söylemektedir. Bunun yanında cemiyetin dört anakolundan ve bunların amacından söz etmiştir.

İttihat ve cemiyetine mensub ikiçeşmelik Kulübünde ihdas olunan gece derslerine dün akşamdan itibaren ibtidar edilmiştir.

Dersler Türkçe ve Fransızca verilecektir. Her iki kısım derse şimdiye kadar bir hayli talebe kaydedilmiştir.

Haftanın Cuma, Pazar ve Salı akşamları Türkçe ve Cumartesi, Pazartesi, Çarşamba akşamları Fransızca tedrisata tahsis olunmuştur.

İkiçeşmelik Kulübünün zaman tesisi henüz bir buçuk, iki ay olmadığı halde maarifin Terakkisine, ahval ve şerait-i ictimaiyenin ıslahına, faaliyet-i ticariyenin tevsî ve inbisatına dair pek çok nafi' makarrat ve teşebbüsata tevessül eyleyerek fiiliyat ve tatbikatada, medar-ı Terakkiyat olan, maarifden bed'en ile ihdas eylediği gece derslerine işte dün akşamdan itibaren bed'e eylemiştir ki bunun, kulüb-ü heyet-i idaresinin gayret ve faaliyetden ve efradının şevk-i ciddiyesinden neş'et eylediği şüphesizdir. 8İkiçeşmelik Kulübünü bu hudmet-i vatan-perveranesinden dolayı takdir ve tebrik ederiz.

İstihbaratımıza nazaran kulüpte maarif, ticaret, iane-i bahriye, fukara-perver ve teavün namıyla ayrı ayrı dört komisyon teşkil edilmiştir. Taksim-i amal kaidesine tevfikane tefrik olunan bu komisyolara vazifesi yukarıda da söylediğimiz vecihle maarifin Terakkisiyle

93 Ahenk, 6 Teşrin-i Sani 1910 (24 Ekim 1326), s. 2.

94 Ahenk, 11 Kanun-u Evvel 1909 (28 Kasım 1325), s. 2.

şerait-i ictimaiyenin ıslahına, tüccarının tevsi'ne hizmet, iane merciye komisyonu namına ashab-ı hamiyetten celb ve cem' ... himmet ve delalet ve a'lil ve cidden muhtaç-ı merhamet ve şefkat... muavenet etmekten ibarettir.

Menafi' bila istisna efrad-ı beşeriyeye şamil makasid-ı hayriyeye mu'tarif olan bu vazaiif-i mebrurenin daima karin-i muvaffakiyet olmasına her sahib u vicdan ve muhib-i irfan bittabi dua-handır 95.

3.1.4. Ekonomik Faaliyetler

Kısmü'l Nisa, Naciye Hanımefendi'nin dikiş-nakış kursundaki kızlara verdiği nutuktan ve Evliyazade Makbule Hanımefendi'nin nutkundan söz etmektedir.

Cemiyeti muhtereme-i ittihad mensub şehir Kulübünün taht-ı himayesinde olarak İslam kızları arasında dikiş, nakış vesair el işleri gibi sanayi'n ta'mim ve terkibi maksadıyla tesis edilen dikimhanede geçen cumartesi günü şehrimiz fazilat-ı nisvanın akd-i ictima' ederek bir camiyet-i hayriye teşkil eylediklerini dünkü nüshamızda yazmış ve Naciye hanımefendi tarafından bir nutuk irad edildiğini zikr eylemiş idik.

Bu kere Evliyazade Makbule Hanım Efendi cemiyet-i hayriye-i nisvaniyenin teşkili münasebetiyle kaleme aldıkları bend-i mahsusu gazetemize irsal buyurmuş olduklarından ber vechi zir ma'al iftihar derc eyliyoruz. Bu ictima'da fazıla-i şehre Naciye Hanımefendi tarafından irad edilen ve kadınlarımız arasında Terakki-i sanayi' hakkında pek musib ve istifade bahş efkâr ve teşvikatı muhtevi bulunan nutkun elde ettiğimiz ve fakat kesret-i münderecat-ı hasebiyle bu nüshaya derc edemediğimiz bir suretini de yarın ki nüshamızla neşr edeceğiz96.

Ticâret ve Ziraat Kulübü ülkenin durumunun iç açıcı olmadığından ve birlik olarak bunun için yapılabilecek şeylerden söz etmektedir. Keza birlik olunmaz ve bu sorunlar ortadan kaldırılmazsa yok oluşun kaçınılmaz olduğundan söz etmektedir. İnsanlarda farkındalık yaratmak amaçlanmıştır.

Düşündükçe bu zengin ve bereketli memleketin bin dürlü ihtiyâcâtını gözümüzün önünden bir bir sinema fotoğrafı gibi geçid resmi yapıyor. Ve bize sînemizi çekdiriyor. Fakat bir ve iki numeroda yazdığım 'âciz makâleler sırf memleketimizin hayat-ı 'âlemi ve

---

95 Ahenk, 9 Kanun-sani 1910 (27 Aralık 1325), s. 2.

96 İttihad, 12 Mayıs 1909, s. 2.

ictimâ'isine ve bu üç numarolu makalem de hayat-ı iktisâdisine ta'alluk itmesi i'tibârıyla diğer ... ihtiyaçlarına takaddüm ider. Bir memleket fasl-ı cedîdini bu havâric-i ictimâ'îye ve medeniyesini istihzâr iderek yetiştirmez ise veyâhud yetişmesini düşünmezse o memleketin bir ayağı çukurdadır. İşte ben bunu kat'î söylüyorum. Biz Türkler el ele baş başa virüb de yumruklarımızı bir noktaya vurarak, hamiyât-ı 'umûmîyemizde bir (küll-i vâhid) teşkîl itmez ve birbirimizin menâfi'inden ve mazarrâtından fikren ve hissên 'alâkadâr kalmaz, hüsn-i te'âvün, hüsn-i iştirâk ve hassasiyet-i milliye ve temâyülât-ı dîniye gibi 'avâmil ve sevâ'ik-i ma'tûbeden kendimizi tebîb idersek yine tekrâr idiyorum sağ ayağımız çukurda dimekdir. Çünkü bir millet zarûretle müzâyaka ile efrâdının birliksiz ve sevgisizliğiyle ilerilemeyeceği pek bedihîdir. Bizim her birimiz bir infirâd ... ta'kîb iderse bi't-tabî' bundan netice menfi çıkacaktır. Çünkü herkesin bir siyâseti olamaz. Herkes şahsiyetinde vahdet- milliye siyâsetini etmeye mecbûr olmalıdır 97.

Terzihane komisyonundan, kadınları terzilik konusuna daha da teşvik etmeye çalışmışlar. Aynı zamanda burada dikiş kalitesi ve fiyatlarının uygunluğundan da memnun kalacaklarını söylemektedir.

Terzilik sanatına bi-hak vakıf ... İslam hanımları meyanındaki killetini nazar-ı dikkate alan İzmir İttihat ve cemiyetine mensub şehir Kulübü sanayi-i nefiseden madud olan terziliği hanımlarımızda talim ettirmek niyet-i hayr mirsadıyla himayesine aldığı Beyler Sokağında vaki' terzihane-i umur dâhiliyesini yeniden ıslah ettiği cihetle tevdi' olunacak her nevi' eşya-yı mevadiye muvafık suretde ve arzu eylediği tarzda mükemmelen ve bila noksan i'mal eylemekte olduğu gibi her nevi sipariş dahi kabul eyler mahal-i ikametleri uzak olan hanım efendilerin terzihanede diktirecekleri melbusatın burası için terzihaneye gelmek zahmetinden vareste kalmaları için modestranın ikamet ettiği mahale kadar i'zamu tabii olduğundan mütekaribü'l-hulul olan iydi adha⁹⁸ münasebetiyle terzihaneye müracaat buyuracak hamiyet-perver hanımlarımızın gerek fiyatın ehvenisinden ve gerek dikişlerin zerafet ve resanetinden memnun olacakları ilan olunur. 99

Tilkilik Kulübü, burada ise kopyalanacak defterlerden söz etmektedir. Bunun için tahsis edilen heyetlerden söz etmektedir.

---

97 Anadolu, 1 Şubat 1914, s. 1.

98 Kurban Bayramı.

99 İttihad, 29 Teşrin-i Sani 1910 (16 Kasım 1326), s. 3.

İane-i bahriye için şehir-i taahhüdatta bulunacak hamiyet-nadan ahalinin kaydına mahsus defterler donanma-yı Osmanî muavenet-i milliye cemiyeti İzmir şubesinde tevdi' edilmiş ve bunları imal için her mahalleye zirde muharrer-ül esami zevatdan mürekkeb birer heyet tayin kılınmış olduğundan müradatlarında mazhar-ı teshilat ve muavenet olmalarını muhterem ahalemizden, defterlere sokak ve hane numaralarının da ilavesini komisyon heyetlerinden rica ederiz.

Fettah mahallesi: Muhtar Osman efendi - Muavin-i tahririye: imam hafız Ahmed Efendi. İstinaf mahkemesinden Şefik Bey. Postahane ketebesinden Hüsnü Efendi.

Hatuniye Keçeciler mahalleleri: muhtar; Hacı Edhem efendi – muavin-i tahririye: Vergi Kaleminden Remzi, Dava Vekili Ziya Efendizade Cevdet, Sipahi Pazarında Tevfik Hacı Memişzade Hüsnü, Hancı Haydar Efendiler.

Şeyh Mahallesi: Muhtar Rıza Efendi- Muavin-i Tahririye: Bank-ı Osmanî Vekili Emin Ali, Sipahipazarında Hacı Edhem Ve Tüccardan Ömer Efendiler.

Ali Reis Mahallesi: Muhtar Şükrü Efendi – Muavin-i Tahririye; İbrahim Cehdi Efendi.

Pazar Yeri Mahallesi: Muhtar Hacı Ahmet Efendi – Muavin-i Tahririye: Emlak-ı Emiriyye Dairesinde Şefik Bey, Eytam Müdür-ü Sabıkı Halil Efendi.

Hasan Hoca, Kasap Hızır Mahalleleri: Muhtar Rıza Efendi - Muavin-i Tahririye: Doktor-u Hakani Başkatibi Mustafa Efendi Kaynı Ahmed Bey Saatçi Hafız Hüseyin Efendi.

Tepecik, Gerenlik Mahalleleri: Muhtar Ömer Ve Hacı Ahmed Efendiler - Muavin-i Tahririye: Muhasebe-i Vilayetde Raşid Efendi, Darü'l-Edeb Muallimlerinden İsmail Efendi.

Abdullah Efendi, Çorak Kapı Mahalleleri, Muhtar Osman Efendi - Muavin-i Tahririye: Müderris Hacı Edhem, Nüfus Baş Katibi Hasan, Bank-ı Osmanî Memurlarından Burhaneddin Efendiler.

Abbas Ağa Mahallesi: Muhtar Manisalı Şerif Efendi: Muavin-i Tahririye: Mekteb-i Sultani Depo Memuru Halid, Kuleli Halil Efendiler.

Faik Paşa, Çiçek Mahalleleri: Muhtar İbrahim Ağa Hacı Mustafa Efendi - Muavin-i Tahririye: Sipahi Pazarında Mehmed Ağa, Mahkeme-i İstinaf Ketebesinden Şit Bey, Darü'l-Edeb Muallimlerinden Nedim Efendi.

Mirali Mahallesi: Muhtar Hafız Mehmed Efendi- Muavin-i Tahririye: Ali Faik Efendi.

*Selatin Oğlu Mahallesi: Muhtar Hüsnü Efendi: Muavin-i Tahririye: Orman ve Maden Memurlarından Hüsnü Efendi, Lokantacı Mustafa Efendi.*¹⁰⁰

Ticaret Kulübü, İzmir'in ticaret faaliyeti Osmanlı için büyük önem taşımakta ve oldukça bereketli ve iyidir. Fakat bunu yöneten bir kimse olmadığı için de hep yerinde saymaktadır.

Tabiatın bir bahşayışi olarak mahsulâtının feyz ve bereketiyle cihan-ı medeniyette iştihar eden sevgili İzmirimizin faaliyet-i ticariyesiyle memalik-i saire-i Osmaniyeye karşı bir mevki'-i mümtaz ve müstesna-i ihraz eylediği inkar olunmaz hakayıktendir.

Ancak bu faaliyet-i ticariye bihak hüsn-ü idare edilemediğinden mecra-yı tabisiyle mahdud bir derecede kalmakla günden güne tedenniye yüz tuttuğu ma'atessüf müşahade olunmaktadır ki şu mühim muamelat-ı ticariye meselesi hüsn-ü intizam dairesinde tedvir ve isti'mal olunur ise bu şehir-i şehirde mevcut müessesat-ı ticariyenin istifadesi hal-i hazırdaki istifadelerinden daha ziyade artacağı gibi muzırratlarını mucceb olup burada ta'dadı kabil olmayan intizamsızlıklarda husule gelmez idi. Hâlbuki bunun esbabı öteden beri İzmir'de tesis edilen ticarethaneler eshabının yekdiğerleriyle kemal-i muhalisat üzere ... ülfet ve luzümunda teati-i efkâr ve meşveret etmekten ictinab eylemekte olmaları ve her birisinin kendi vahdetinde münferiden çalışmayı münasib bulmasıdır.

Kanun-u esasimiz millete icmaat-ı umumiye hakkını bahş eylediği cihetle evlad-ı vatana bir hizmet-i cemile olmak üzere İzmir'in muamelat-ı ticariyesini layık olduğu dereceye i'la ve is'ad 101 hususunu nazar-ı dikkate alan erbab-ı hamiyetten bazı tüccarlarımızın icra eyledikleri uzun ve amik müzakereler neticesinde İzmir'de bulunan bilumum tüccarların ictima' ve icra-yı müzakerat etmelerine mahsus bir kulüp tesisi halinde arzu olunan faideli neticelerin husule geleceğini düşünerek buna karar vermiş ve teşrin-i

100 İttihad, 19 Teşrin-i Evvel 1910 (6 Ekim 1326), s. 2.

101 Yükseltmek. Yukarı çıkarmak.

evvel ibtidalarında “tüccar Kulübü” namıyla bir kulüp tesisine muvaffakiyet hâsıl olmuş ise de me’mul olduğu derece mezkûr Kulübün ilerlemesi aza-yı tabisi olan tüccar Kerim tarafından layıkıyla ehemmiyet verilmeyerek muamelatı mahdud bir derecede kalmıştır. Bu da ya kendilerine temin edeceği fevaidi hakkıyla takdir edemediklerinden veyahut Kulübün masarîf-ı zaruriyesine mukabil senevî verdikleri hiç hükmünde olan abone bedelini istikrar eylemelerinden münbais olsa gerektir. Halbuki hemen ekserisinin iştirak etmiş oldukları yüksek aboneli ve sırf eğlenceye mahsus sair kulüpler bunun hiçbir vakit benzemeyeceği ve umum tüccarın namusunu, haysiyetini, itibar-ı malisini muamelat-ı ticariyesini velhasıl bütün hukuklarını muhafaza eylemek maksadıyla işlerini güçlerini, kıymettar vakitlerini feda eden heyet-i muhtereme-i müessesenin gayret ve faaliyeti neticesinde sırf istifade-i umumiyenin temini için tesisine muvaffak olmuş oldukları bir kulübe dâhil olmamak ve terkisine hizmet ve muavenet etmemek tüccarlık nam-ı mübeccelini taşıyan bir tüccara hiçbir vakit yakışmayacağı düşünülmedi. İhtiyar edecekleri pek ehemmiyetsiz bir fedakârlığa karşı görecekları istifadenin pek büyük olduğu hesap olunmadı. Zira tüccarlığın mana-yı hakikisi memleketin emtia-i ticariyesini mevaki’-i istihlakiyeye sevk etmekle nakite tahvil etmektedir ki bu hem kendi istifadelerini temin hemde evlad-ı vatandan bulunan ağniya ve fukaranın menfaatine çalışmak demek olduğundan buna riayet etmedikleri takdirde mukaddes vazifelerini su-i isti’mal etmiş olurlar ki bu vicdansızlığı, hamiyetsizliği irtikab edecek bir tüccarımızın mevcudiyetine hiçbir vakit ihtimal veremeyiz. Ancak o meş’um devr-i istibdad tüccarlarımızın ahlakı üzerine de su-i te’sir icra etmekten hali kalmamış olmalı ki hûn-u hamiyetlerini 102 durgunluktan hala kurtaramamışlardır. Şehrimiz tüccarları yekdiğeriyle birleşip taleb-i menfaat ve def’-i muzırratları için icab eden vesailer el birliğiyle çalışmazlar ise bunu haricteki adamlar bi’t-tabî düşünmeyeceklerinden muameleleri tevsi’ ve Terakki edeceği yerde tedenni etmiş olur. Ticaret daima memleketin ruhudur, hayatıdır. O memleketin ağnasıyla fukarasının ya doğrudan doğruya yahud dolayısıyla tüccarlığa kavi’ bir irtibatları vardır. Bunu nazar-ı itibare alan ve ekmeke parasını güçlülükle tedarik edebilen arabacı, hamal, kayıkçı, marangoz ve saire esnaflar bile hukuklarının muhafazası vaziyetlerinin Terakkisi maksadıyla gayet muntazam ve mükemmel birer kulüp tesisine muvaffak olmuşlardır. Vatandaş bulunmaları hasebiyle buna ne kadar iftihar edersek diğer taraftan İzmir’imizin hin-i hacette istinadgahı bulunan en güzide tüccarımızın bu kadar çok bir fedakârlığa teşebbüs etmemelerine karşı da o derece beyan-ı teessüften kendimizi alamayız. Hiç olmazsa muamelat-ı ticariyesi, İzmir muamelatından pek

---

102 Hamiyet kanı.

dun olan Selanik ve Şam vilayetlerinin gayet mükemmel ve şan-ı ticarete layık bir surette küşadına muvaffak oldukları kulüpleri İzmir tüccarları görerek bundan bir ders-i ibret almalıdırlar. Binaen aleyh bu defa İzmir’de açılan tüccar Kulübüne henüz abone olmayan tüccarımızın bir an evvel kayıt olmalarını görmekte müftehir olmak isteriz. 103

Ziraat Kulübü, şehirdeki çiftlik sahiplerinin kulüp kurmaya karar verdiklerini bildirmektedir. Ziraat gazeteleri de kitab-ı ziraiyi çiftlik sahiplerine temin edeceklerini belirtmiştir. Belediye Başkanı Adil Bey’de Kulübün tüzüğü için bir komisyon kurdurmuştur. Adana İzçileri’nin makam ziyaretinden de bilgi verilmektedir.

Şehrimizde bulunan çiftlik sahibi büyük çiftliklerin mühim ve şayan-ı takdir bir teşebbüsünü haber aldık.

Bu zevat memleketde Terakkiyat-ı ziraiyeyi temin maksadıyla bir ziraat Kulübü tesisine karar vermişlerdir.

Kulübün nizamname-i mahsusunu tanzim üzere belediye reisi Adil bey, dava vekili Mustafa Arif efendi, eşraftan ... Hulusi ve Osman Said, Selahaddin, ... beylerden mürekkebe bir komisyon teşkil olunmuştur.

Kulübe mülhakatda bulunan çiftlik ashabıda ziraiyesini takib etmek üzere ziraat gazeteleri ve kitab-i ziraiye celb edecektir.

Kulüb fukara-i zira’an temin-i refah ve istikbaline aid tedabiride ittihaz eyleyecek, indü’l-hace hükümet-i seniyenin bu babda muavenetine de müracaat eyleyecektir.

Bu teşebbüsün kemal-i muvaffakiyetle neticelenmesi temim eyleriz. 104

Ticaret kulüpleri, ülkenin ticaretteki zayıflığı vurgulanmış fakat gayretle ne kadar güçlü olduğunun ortaya koyulabileceğini söylenmiştir. Birçok ülkenin ihtiyacı olan mallara sahipken, sorunun ticareti yönlendirecek ve yapacak kimsenin olmamasıdır. Bunun dışında dış ticaretteki gümrük vergilerinden de şikayet etmektedirler.

Hususi şirketler hakkında gelişmekte olan çağın farkında olduklarını göstermektedirler. Sanayi, ziraat ve iktisatta gelişme kaydetmek zorunda olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte ticaret ve iktisat üzerine gece dersleri olacağının yanı sıra,

---

103 İttihad, 23 Ağustos 1909, s. 1.

104Bkz. Yeni Asır Gazetesi, İttihad, 12 Teşrin-i Sani 1908 (30 Ekim 1324), s. 2.

hırslarına yenik düştüklerini iddia ettikleri kimselerin bunu iktisat alanında bir rekabet çevirdiklerini eleştirmektedir.

”Artık şüphe yok. Yaşadığımız şu asr-ı medeniyette ziraati, ticareti, sanayii mümtaz bir derece-i Terakki de bulunmayan memleketler, memalik-i sairenin nüfuz-ı siyasiyesine değilse bile nüfuz-ı iktisadiyesine tabi bulunmaya mecburdurlar. Çünkü bugün efratta, akvamda bütün şiddetiyle hüküm veren bir kuvvet varsa, o da rekabet-i iktisadiyeden ibarettir.

O derece ki mütemmiden insanlar, sanki hilkatlerinden beri geçirdikleri edvar-ı harbiye ve siyasiyede teskin edemedikleri hırs-ı galibiyetlerini rekabet-i iktisadiye ile tatmin edebilmek için olanca kuvvetleriyle saha-i mesai ve tekâmüle atılmışlar, mübarezeye koyulmuşlardır. Bu meydan-ı vegade temin-i galebe, yahut hiç olmazsa rakiplerine karşı muhafaza-i mevcudiyet ve metanet edemeyen memleketlerin vay haline!.. Binaen aleyh biz Osmanlılarda bari şu devr-i âli-i meşrutide evlatlarımızı, kardeşlerimizi olsun bu yolda hezeyan-ı hayat ve muaşeretin bu tarz ciddiyetine göre talim-i terbiye etmeye mecburuz. Ta ki saha-i istikbalimiz açık, ikbal-i iktisadımız parlak ve faik olsun.

İşte bu hakikatleri pek güzel derk ve takdir eden “İttihat ve Terakki Cemiyeti Aliyyesi” ne mensup kulüplere müdavim zevat, hem gençlere numune-i imtisal olmak, hem de fikr-i iktisat ve teşebbüsün memleketimiz de inkişafını bilfiil irae etmek için bazı teşebbüsat-ı ticariye ve iktisadiye de bulunmaya başlamışlardır. Bunun üzerine kulüplerde bu aralık en mühim sermaye-i bahs ve makali bir yandan gece derslerinin tamim-i kavaidi, diğer taraftan bu teşebbüslerin kuvveden fiile çıkması hakkındaki müzakereler teşkil ediyor. Mesela ortaya bu zeminde bir fikir sürülüyor. Bizim gibi henüz zengin, sermayedar olmayan efradın az çok teşebbüsat-ı iktisadiyede bulunabilmesi için şirketlerin lüzum-ı muhassenatından bahsolunuyor. Bu fikir diğer taraftan hedef-i itiraz oluyor, başka bir usul-i ticaret gösteriliyor, bu da tenkit ediliyor. Müzakerata keremi veriliyor. Nihayet tevhit-i fikir ve sermaye etmenin kavaidinde umum-ı müttefik kalıyor neticede hususi şirketlerin akdine karar veriliyor. Ondan sonra işin asıl mühim cihetleri başlıyor. Müdavimin arasında müessillik şerefini ihraz edeceklerden beş on zat tefrik ediliyor. Bunlar da iyice müdavele-i efkâr ederek hemen bir nizamname kaleme alınması düşünülüyor. Bu esnada tabii daha ziyade tatbikata girişiliyor. Şirketin kavaid-i kanuniye ve iktisadiyeye muvafık olmak, hele tesisinden ziyade idame-i mevcudiyetini temin etmek gibi en mühim noktaları da nazar-ı itibara alınıyor, arada ihtilaf namına bir şey kalmıyor. Tanzim edilen nizamname tab

ettirilerek hissedaranın, vesair iştirak arzusunda bulunanların nazarı utlalarına arz olunuyor.

Bu suretle İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Osmanlıların hürriyet ve meşrutiyetini istihlal hususunda fedakâr rehberi olduğu gibi menafi-i ilmiye ve iktisadiyelerini temin için de güzide vatan-perver zevata malik bulunduğu bütün cihana fiiliyat ile isbat ve irae edilmiş oluyor.

Nitekim şehrimiz İkiçeşmelik Kulübü'nün "Osmanlı Otomobil Şirketi" ünvanı tahtında vücuda getirdiği hususi şirket –şimdilik küçük ve mahdut bile olsa- bu hususta en parlak bir numune, en fahir bir muvaffakiyettir. Memlekete gerçekten nafi, ale'l-husus vesait-i nakliye-i medeniyenin memleketimizde ilk müsveddesini göstermek gibi bir fikr-i Terakki-perveraneye müstenit olduğu için bu muvaffakiyette bir de "fazilet-i takaddüm" şerefi mevcuttur. Sahib-i vicdan ve hamiyet hiçbir Osmanlı tasavvur olunamaz ki bu şerefi, muvaffakiyeti görsün, haber alsın da memnun olmasın. Müesseselerini an-samim takdir ve tesid etmesin. Biliriz ki müesseselerin kâffesi hüsn-i niyet erbabındandır. Bununla beraber aralarında hakikaten sahib-i vukuf zevatın da bulunması şirketin az zamanda pek büyük rağbet gayet vasi istifadeler hâsıl etmesine kanaat-ı kâmile bahşetmektedir.

Diğer kulüplerimizde de böyle menafi-i iktisadiye-i memlekete hadim bir takım hususi şirketlerin bir an evvel akdi için icap eden teşebbüsat ve müzakerata daha ziyade ciddiyetle devam olunduğu pek samimi bir sevinçle işitiyoruz. Bugün yarın bu şirketlerin de tertib ve tab edilmiş birer Nizamnamesini görmekle, işe başladıklarını istişar etmekle bu sevincimiz tezayüt edeceği tabii değil mi? Fakat bu babdaki intizarımızın öyle pek uzun müddet devam etmesini arzu ve temenni ediyoruz.

Bakalım ikinci şerefi hangi Kulübümüz, hangi vatan-perverlerimiz kazanacak?"

Şinasi105.

3.1.5. Sosyal Yardım Çalışmaları

Seferhisar Kulübü, Rıfat Efendi'nin yaptığı konuşma üzerine halkın bundan etkilendiğini hatta Niyazi Bey'in belindeki saati ihda etmiştir. Birçok kişinin bahriyeye bağışta bulunduğundan, Müslüman ve Gayrimüslim öğrencilerin sancaklarla toplanmış

olduğundan söz etmekle birlikte herkesin aynı anadan geldiğine ve Osmanlı olduğunu ve birbirimizle iyi geçinmemiz gerektiğinden söz ederek yapıcı bir duyuruda bulunmuşlardır.

Evvelki gün buraya gelen heyet-i teşvikiyeden Rifat Efendi tarafından irat olunan nutuk üzerine fedakar ahalimiz değirmenlerde kendilerine ait olan parinaların nısfını iane-i bahriyeye ve nısf-ı diğerini maarif-i mahalliye namına terk ve reji memuru Niyazi Bey'de belindeki saati ianeten ihda eylemişti. Bugün mümaileyh Rifat Efendi dahi birlikte olduğu halde bütün Seferhisar ve tevabi-i ahali-i müslime ve gayr-i müslimesi ve umum mektep talebeleri ellerinde rengarenk sancaklarla bir araya merasime daire-i hükümetten başlanarak İttihat ve Terakki Kulübü'nden nihayet verilmiştir. Daire-i hükümette talebeden Gazizade İbrahim Efendi'nin mahdumu Mehmet Efendi ve İnşitaş Efendi oğlu Niko Efendi, Kaymakam Emin Bey, Naib Vekili Abdurrahman Efendi, Metropolit Vekili Vasilüs Efendi, Rüşdiye Muallimi Süleyman Efendi, dülger yedi Mihail Efendi ve Rifat Efendi taraflarından gayet parlak ve hararetili nutuklar irat olunmuş ve bunun üzerine bütün memurlar maaşlarını ve icab-ı emlak ve temettü dahi birer senelik emlak ve temettü vergilerinin bir mislini iane-i bahriyeye terk ettikten başka yekdiğerine ebediyen kardeş-i nazarla bakacaklarına ve deridnavetlerden birinin marttan evvel İzmir limanına vürudunu saniyen bütün maliklerini ve hatta canlarını bile terk edeceklerine dair ahd ü peyman eylemişlerdir. Hele mektep çocuklarının artık mezhep itibariyle tayin-i şahıs kaidelerini kemal-i şiddetle protesto ediyoruz. Hepimiz Osmanlı ve bir ananın evladıyız. Ana ve babalarımızın verecekleri paraları ianeten bahriyemize vereceğiz ve bugün kanun-ı esasinin muhafazası için bütün kanlarımızı dökmeye hazırız. Büyükler bize bakıp ibret alsınlar diye cemiyet-i muhtereme- ittihadıyi takdisen mea'l-kısım vuku bulan peymanları bütün halkı hayretlere düşürmüş ve müteessir olmadık kimse kalmamıştır 106.

Karantina'da inşaat halinde olan okula maddi destek sağlayan Bünyamin Davids Efendi'ye Yalılar Kulübü'nden Teşekkür bildirisidir.

Kulübümüz marifetiyle Karantina'da inşasına mübaşeret olunub hitamı kuvve-i karineye gelmiş olan inas mektebinin masarif-i inşaiyesine medar olmak üzere İzmir'de mukim mu'teberan tüccardan Sanayi Mektebi piyangosu kollektörleri ... ve Bünyamin Davids efendiler tarafından bu kere elli aded Osmanlı lirası ita suretiyle ibraz-ı himmet edilmiş olmakla mümaileyhanın şu suretle ibraz buyurdıkları asar-ı maarif-perverane ve

---

106 Ahenk, 6 Şubat 1910, s. 2.

hamiyetmendanelerinin cidden sezavar Teşekkür bulunduğunun i'lanı için ceride-i Ferideleri tevsid olunur 107.

Şehir Kulübünün çay partisi verdiği ve bunun ardından kulüpte Osmanlı ve Hürriyet bayrakları ile dekorasyon çalışmaları yapıldığı, Vali Mahmut Muhtar Beyefendi ve başka devlet erkanının katıldığı söylenmektedir. Bununla birlikte donanma hakkında da konular konuşulmuştur.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne mensup şehir Kulübünde evvelki pazar günü mükellef, mutantan bir çay ziyafeti verilmiştir.

Bu münasebetle Kulübün harici, dâhili nazar-ı rüba levhalarla, Osmanlı ve hürriyet bayraklarıyla tezyin edilmiş, mefruşatına da son derece dikkat ve zarafet sarf edilerek kulüp heyet-i mecmuası itibariyle gayet bedi bir şekil ve manzara iktisap eylemişti.

Ziyafette Vali-i Vilayet Mahmut Muhtar Beyefendi hazretleri ve erkan-ı hükümetten bir çok zevat ile memleket eşraf ve muteberanı meduvven hazır bulunmuştur. Esna-yı ziyafette zemin-i muhabbet mevzu-ı bahs bir aralık, hal-i hazırda en ziyade keremi peyda eden (iane-i milliye-i bahriye) meselesine intikal etmiş idi. Bu münasebetle orada hazır bulunan zevattan bazıları tarafından gayet vatan-perverane, donanmamızın vücut-ı tensik ve ıslahatı hakkında gayet vafikane tutuklar irat edilmiş, teşvik-amiz beyanatta bulunmuşlardır. Bunun üzerine huzzar-ı kiramdan birçoğu orada bezl-i ianata müsaraat göstermişler, derhal derç ve cem edilen iane yekûnu – zirde sureti münderiç-i defterde gösterildiği üzere- mühimce bir yekûna balığ olmuştur ki bu hususta zevat-ı müşarun ve muma ileyhimin ibraz ve ifa eyledikleri mürüvvet-i alicenabane ve hamiyet-perveraneleri cidden şayan-ı takdirdir 108.

Mersinli İttihâd ve Terakkî Mektebi Mersinli'de inşa edilmiş olan Mektep'den, Çelebizade Fehmi Bey ve Hancı Refik Bey'in gayretlerinden söz etmiştir. Bundan ziyade o bölgede okula olan ihtiyaca, Mersinliler arasında İttihat ve Terakkiciliğin gitgide yayıldığından ve İzmir İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin katibi Mahmut Celal'in ayrıca Fehmi Bey'in Teşekkürüne yer verilmiştir.

---

107 İttihad, 16 Eylül 1910, s. 2.

108 Ahenk, 18 Kanunsani 1910 (5 Ocak 1325), s. 2.

Kemâl-i memnûniyetle istihyâr eylediğimize nazaran Mersinli 'de bir ibtidâ'î mektebi vücûda getirilmek üzere bulunmuş ve nâmı da mezkûr mektebin inşâsını te'mîn itmiş olan (İttihâd ve Terakkî) cem'iyetine izâfet edilmiştir. Mektebin mebnî olduğu arsayı eşrâfdan Çelebi-zâde Fehmi Bey meccânen cem'iyete teberru' eylemiş ve emirler Hancısı Refîk Beyin delâlet ve gayretiyle de altı yüz lira kıymetinde olan mektebin inşâ ve itmâmı kuvve-i karîbeye gelmiştir.

O taraflarda böyle bir mektebin vücûduna pek çok ihtiyâc vardı. Bu güne kadar ve hattâ bugün bile talebe her dürlü şerâ'it-i fenniyeden mahrûm ve binâ dinilemeyecek derecede zîk bir yerde tahsîl idiyordu. Bunu nazar-ı i'tibâra alarak evlâd-ı 'irfânımıza yeniden bir dâru't-tahsîl tedârik ve inşâ eymelek asiyâbını te'minde gayretleri mesbûk olan Fehmi Beyle Refîk Beyi şu eser-i himmetlerinden dolayı takdîr ve tebrîk eyleriz.

ALENÎ TEŞEKKÜR

Mersinlilerde yayılmakta olan İttihâd ve Terakkî ibtidâ'î mektebi için muktezî arsayı bundan iki ay evvel cem'iyede ihdâ eylemek sûretiyle ibrâz-ı eser-i ma'ârif-perveri iden eşrâfdan Çelebi-Zâde Fehmi Beye 'alenen beyân-ı Teşekkür eylerim. İttihâd ve Terakkî cem'iyeti İzmir kâtib mes'ûli Mahmûd Celâl 109.

Şehir Kulübü, kulüp üyelerine Akat Terzihanesi encümeni seçmek için verilen sürenin sona erdiğini duyurur.

Kulübün hey'et-i idâresiyle Akat terzhânesi encümeninin müddet-i intihâbiye münkaziye olmağla intihâbât-ı cedîde mu'âmelâtına ibtidâr olunmak üzere kulüb azâsının kâffesinin işbu ictimâ'da hâzır bulunmaları i'lân olunur¹¹⁰.

İkiçeşmelik Kulübü, Memduhiye Mektebi'ndeki fakirlerin kırtasiye ve gereçlerinin alınması için ilgilenenlerin ayın 29'unda Irgat Pazarı'nda bulunan Osmanlı Fotoğrafçısı'na gelmesi için yapılmış duyurudur.

Kulübümüzün taht-ı himâyesinde bulunan Memdûhiye mektebi fukarâ-yı etfâlinin levâzım-ı tadrîse ve kırtâsiyelerinin tedârikiyle Bazı nevâkısının ikmâline medâr olmak üzere şehr-i Hâl-i rûmînin yirmi dokuzuncu Perşembe günü akşamı ya'ni Cum'a gecesi

109 Anadolu, 24 Rebilevel 1334 (30 Ocak 1916), s. 2.

110 Anadolu, 25 Nisan 1912, s. 3.

*ırgad pazarında kâ'in Osmanlı fotoğrafhânesinde bir temâşâ tertîb olunmakla ahâlî-i muhteremenin işbu emr-i hayra iştirâkleri ricâ olunur.*111

Osmanlı İttihat ve Cemiyetine Mensub Tilkilik Kulübü'nden kömür dağıtımı için hayr yapanlardan bahsetmektedir.

Kulübümüzce geçende tevzi' olunan kömür için açılan ianeye Kulübümüze mensub zevattan maada iştirak etmiş olan zevat-ı hamiyet-sematın esamisi balaya naklen ilan olunur. 112

İttihâd ve Terakkî Trablusgarb İ'âne Komisyonu'ndan Trablusgarb'daki askerlere yardım için satılacak biletlerin ilanıdır.

*Trablusgarb'da namus-ı milleti, vatan-ı mukaddesi müdâfa'a ile meşgûl kardaşlarımıza bir mu'âvenet-i nâçizâne olmak üzere i'âne derc edilmek maksad-ı hayriyesiyle İttihâd ve Terakkî Cem'iyet-i Muhteremesine mensûb şehir Kulübünde bir komisyon teşekkül idüb, beş, iki, bir kuruluşluk olmak üzere biletler tab' ve tevzi' me'mûrlarına da i'timâd-nâmelet i'tâ olunarak derc-i i'âneye mübâşeret eylenmiş olduğu ilân olunur.*113

Osmanlı İttihat ve Cemiyetine Mensub Tilkilik Kulübü, fakirlere dağıtılan kömür miktarının 4530 kıyye (okka, 1282 grama denk) olduğundan bahsetmektedir.

Kulübümüzce derc ve cem' edilen iane ile bu kerede bin beş yüz kıyye kömür bil-mübayaa iki yüz kıyyesi evvelce gönderilen miktara ilaveten temaşalık mahallesi fukarasına irsal ve mütebakisi üçüncü defa olmak üzere geçen Pazar günü bilumum civar u mahalât fukarasına tevzi' edildiği ve şimdiye kadar Kulübümüz marifetiyle fukaraya dağıtılan kömürün miktarı (4530) kıyyeye baliğ olduğu ilan olunur. 114

Meşrutiyet Kulübü'nden, Kurban derilerinden alınan ücretin donanmaya verileceği ve bunlardan olan gelir ile birlikte diğer hibe ve yardımda bulunanlardan bahsetmektedir.

---

111 Anadolu, 11 Kanun-u Sani 1912 (29 Aralık 1327), s.3.

112 İttihad, 5 Mart 1911, s. 3.

113 Anadolu, 14 Kanun-u Evvel 1327 (27 Aralık 1911), s. 3.

114 İttihad, 15 Şubat 1911, s. 3.

Bazı mevad-ı mühime ve müsteacilenin müzakeresi zımnında mah-ı hal-i ruminin on ikinci Pazar günü akşamı Pazartesi gecesi Kulübümüzde mukayyed ihvanın behemal teşrifleri rica olunur.115

İttihat ve camiyeti Sarayköy Kulübü'nden: bil-cümle Osmanlıların ayat-ı maddiye ve maneviyesini teşkil edecek olan donanmayı Osmani iane-i milliye cemiyet-i muhteremesine geçen sene birkaç saat içerisinde cem' edilip irsal kılına meblağa zamime olmak üzere kurban derilerinden teraküm ettirilen seksen küsur lira ve bu sene-i mübarekede redif taburu kumandanı Faruk ve yüzbaşılar ve mülazım efendiler delaletiyle Arnavudluğun Loma ve ... nam mevkilerinden getirilen iki re's kıvrıcık koç elli liraya müzayedeye vaz' edilerek irsal ve bununla beraber kumandan-ı mümaileyhin ziyaretine gelen büyük biraderleri bilad-ı salese emlak ve muamelat-ı umumiye müfettişi saadetli Kadir Beyefendi'nin kahveleri yedi lira ki min hays-ül mecmu' yüz elli lirayı tecavüz ettiği gibi bu kere de taburun umur-u hesabiyesine memur binbaşı Rafet beyin teşvikiyle müderris İsmail efendinin iane-i bahriyeye vaz' ettiği çakısı iki yüz küsur, ekmekçi Andreye Efendinin hediyesi olan İttihat ve armasını irae eder bir pandispanyanın yüz küsur ve Sarayköy kazasına merbut hisar ahali-i hamiyetmedaninin ahmed derviş ağa vasıtasıyla Kulübümüze gönderdikleri dört yüz küsur guruş ki cem'an şu kadar yekün tuttuğu halde Nazillide sözünü sohbetini bilmez bir zatın Sarayköy ahalisinin hamiyetsizliğinden bahis ile Osmanlı Gazetesine bir makale vermesi hamiyetmendan ahali üzerinde pek amik bir tesir icra eylediğinden neşriyat-ı mezkurenin külliye mugayir-i hakikat olduğunu gösteren na kabil red ve inkar-ı tafsilat ve izahat-ı anfanın mu'teber gazetenizle neşr-i temenni olunur.116

Tilkilik Kulübü'nden, Sabık Evkaf Başkâtibi Hüseyin'in Tilkilik Kulübünde ki davetinden bahseder burada çocuklarından bulunduğu anlaşılmaktadır ki iyi huylarından ve yeteneklerinden sevgiyle bahseder. Farklı dinden de olsa bu başka çocukları Osmanlı kabul etmektedirler. Anlatırken hayranlığını gizleyememektedir.

Evvelki perşembe günü saat on buçukta Tilkilik Kulübüne daveti mutazammın aldığım tezkire üzerine bendeniz de orada isbat-ı vücut ettim. Sokak kapısından başlayan hoş-amediler, ihtiramlar arasında ilerleyerek bir odada ahz-ı mevki ettik. Kulüp birçok ... Osmaniye ile beraber elvah-ı nefise-i mütenevvia ile nazar-ı rüba bir surette tezyin edilmiş olduğundan dâhilen manzarası hoşla gidiyordu. Müdavin fevç fevç geldikçe memleketimizin

---

115 İttihad, 25 Kanun-u Evvel 1910 (12 Aralık 1326), s. 2.

116 İttihad, 1 Kanun-u Sani 1911 (19 Aralık 1326), s. 1.

eşrafından bazı zevatın deruhte ettikleri vazife-i hoş-amedî kemal-i ciddiyet ve samimiyetle icra olunuyordu. Merdivenin her basamağına ikame edilen kulları kırmızı ve beyaz kurdeleli yedişer sekizer yaşlarında evlad-ı vatanın terbiye ve intizamı şayan-ı takdir idi. Kulübün salonunda istade-i mevki tanzim olan hadika-i maarif mektebi talebesinin yüzlerindeki nur-ı zekâ ve irfan ... pertev-bahş oluyordu. Mekteb-i sanayi talebesinin musiki takımı icra-yı maharet ediyor, mesami-i müdavin ehviye-i latife¹¹⁷ ile teşnifsaz oluyor ve bu betimlerde lisan-ı hal ile bahriye ianesine işte bizde bu hizmetimizle iştirak ediyoruz diyorlardı. Vatandaşımız Elya Efendi tarafından ikram olunan nefis çay, bisküvi, şekerleme, pasta ile misafirin telziz-i dimağ ediyordu. Salonda birçok zevat hamiyet-semat ahz-ı mevki etmiş, Vali beyefendi hazretleri dahi teşrif buyurmuştu. Mektubi Kalemî Mümeyyizi Kamil Bey tarafından irad-ı nutka başlandı. Nutuk, Devlet-i Osmaniyenin adaletiyle zuhurundan, istibdadın seyyiatından, meşrutiyete katılımızdan, kuvve-i bahriyenin derece-i matlubeye isalinden, bu emr-i mühimme muavenetinden bahsetti. Nutuk kemal-i talâkatla irad ediliyor, samîine cidden tesir ediyordu. Peder-i âlileriyle mektep refikliğinde bulunduğum bu muhterem zatı mektubi kalemine mümeyyiz olduktan bir müddet sonra tanımıştım. Doğrusu iktidarını bilmezdim. Merak bu ya kendim yazmayı, söylemeyi bilmediğim, halde yaranların söyleyenlerin güzel yazıp söylemelerini arzu ederim. Evet Kamil Bey nutkunu şayan-ı hayret bir derecede muntazam irat ediyordu. Malum buna istidadla beraber iktidar ister. Memleketimizin böyle muktedir zevat yetiştirmesi şayan-ı Teşekkürdür.

Bu nutku müteakip Vedat isminde dokuz yaşlarında bir efendi kürsü-yi hitabete çıktı. Gayet güzel yazılmış nutku kendisine mahsus bir eda-yı tıflane ile okudu. Bu da mazhar-ı takdir oldu. Kürsüden indi “işte bendeniz yevmiyeden artırabildiğim şu parayı bahriye ianesi için takdim ediyorum lütfen kabulünü rica ederim” cümlesini bir tavr-ı semahat-karane ile irat ederek elindeki bir küçük çıkını mahal-i mahsusuna teslim etti. Dava vekillerinden merhum Recep Hilmi Efendinin oğlu olduğunu tahkik ettiğim bu âlicenap çocuğun şu harekâtı bir sahib-i hamiyeti ağlatmaya kâfi iken sonradan muttali olduğum yetimliği bana icra-yı tesirden hali olmadı. Benimle beraber ağlayanlarda vardı.

Vedat Efendi isminde bir sahib-i himmet varmış ki o zat bu çocuğun istikbalini nazar-ı ehemmiyetle almış, almış ki sekiz, dokuz yaşında bir çocuğa koca bir nutku kemal-i talâkatla okutmaya muvaffak olmuş, Teşekkür olunur. Sokaklarda sigara toplayan, teseüül eden, eytama sahip olacak bir azm-i hayr-ı havahanenin bizde henüz zuhur etmemesine

---

117 Lâtif müzik havaları

bilmem ne kadar ağlamak icap eder. Çünkü istikbalin, istikbal-i milletin bir cüz-i mühimi gözlerimizin önünde mahvolup gidiyor. İnşallah buna da sıra gelir.

Vedat Efendiyi müteakip Jozef isminde on üç yaşlarında mektepli bir efendi irad-ı nutka başladı. Yanında Aziz isminde mektepli bir efendinin dest-i ihtiramında merhum Kamil Bey'in resm-i muhteremi bulunuyordu. Jozef Efendi Musevi Milletine mensup bir Osmanlıdır. Bu efendinin talâkat-ı beyanı huzzar üzerinde tesirini gösterdi. Bu masum kalbin lisanından çıkan sada-yı hitabet Osmanlılığın kadr ü şanını, satvet ve şevketini alaya sebep olacak donanmamızın tekâmülüne ait idi. Pek güzel söyledi. Şive-i ifadesi, tarz-ı telaffuzu, tavr-ı mahsusi kendisinin hakikaten bir Osmanlı olduğunu gösteriyordu. İşte bu Osmanlı yavrusu da o levha-i muhtereme ile beraber salonun duvarlarında muallâk bulunan diğer levhaları kendi ve mektep refikleri namına iane-i bahriyeye takdim ettiğini beyanla nutkuna hitam verdi. Erbab-ı hamiyet asar-ı himmetlerini ibraz ediyorlardı. Evet, şu cemiyetin inikadını donanma-yı Osmaniye'nin tezyid-i şan ve şevketine bezl-i hizmet maksadından ibaretti. Davete icabetle ibraz-ı sadakat eden Osmanlıların kulüpte ispat-ı vücut etmeleri şayan-ı Teşekkürdür. Mazeret-i meşrua hasebiyle gelemeyen müdavininin bu emr-i celile iştirakleri şüpheden varestedir.

Kulüp heyet-i muhteremesiyle müdavini istikbal ve teşyia hasbe'l-cümle vazifedar olan zevat-ı kiramın gösterdikleri samimi ciddi hürmet ve iltifatları her suretle memnuniyet ve mefhareti mucip olduğu takdir eder ve kendilerine vatandaşlarımız namına beyan-ı Teşekkürü farizadan ad eylerim.118 Sabık Evkaf Başkâtibi Hüseyin

İttihat ve Terakki Kulübü'nden, Durmuşzade İbrahim Efendi'nin yaptırdığı okuldan söz etmektedir.

İttihat ve Terakki Kulübününün himayesinde bulunan Mekri inas ibtidaisine tahsisen tüccardan ve erbab-ı hamiyetten Durmuş zade İbrahim Efendi'nin üç yüz liradan fazla bir meblağ sarfıyla inşa ettirdiği mektep binasının şehir-i halin sekizinci günü küşadı icra kılınmıştır119.

İkiçeşmelik Kulübü, Memduhiye Mektebi'ndeki fakirlerin ihtiyaçlarını sağlamak için Osmanlı sinematografhanesinde düzenlenecek gösteriye davet etmektedir.

---

118 Sabık Evkaf Başkâtibi Hüseyin, Ahenk, 10 Şubat 1910, s. 2.

119 Ahenk, 26 Kanun-u Evvel 1910 (13 Aralık 1326), s. 2.

Kulübümüz taht-ı nezaret ve himayesine alenen Memduhiye Mektebi fukara-yı etfalinin levazım-ı tedrisiye ve kırtasiyelerinin tedarikiyle bazı nevakısın ikmaline medar olmak üzere şehr-i hal-i ruminin yirmi dokuzuncu Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesı ırgat pazarında kâin Osmanlı sinematografhanesinde bir temaşa tertip olunmakla ahali-i muhteremenin bu emr-i hayra iştirakleri rica olunur.

İttihat ve Terakki Mektebi'nde Tevzi-i Mükâfat Merasimi ödöl töreninin içeriğini ve nasıl geçtiğini anlatmaktadır. Okunan şiirlerden ve türlerinden bahsedilmiştir. İzlemeye gelmiş olan Nazım Paşa, liva kumandanı paşa, kumandan İsmail Fazıl Paşa hazeratından ve konsolostan bahsedilmiştir. Arkasından toplu biçimde dua edildiği ve insanların oldukça hislendiğine parmak basmaktadır. Zaman zaman eleştiride de bulunulmuştur. Son olarak da tüfek nasıl doldurulur, atılır bunu anlatır.

Evvelce neşr ve ilan edildiği vecihle pazar günü merkez İttihat ve Terakki Ticaret Mektebinin tevzi-i mükâfat merasimi icra kılınacaktı. Bunun dışında dua topl

Talebelik âleminin müşâşa bir yevm-i sürur ve ... hazır bulunmak, dersanelerin kati ve fakat feyzkar rahle-i tedrisinde geçirilen bir senelik avan-ı tahsilin taze dimağlarda ilad eylediği irfan ve tenevvürü yakından görmek... Orada fen ve marifet ocağının zeki, cevval, müstaid küçük mütefekkirlerinin ilmi, edebi hasbihal ve muhalebeleri arasında biran hiss-i mutarra yaşayarak hayat-i geriye bari ümid-i istikbal ile tesliye etmek... Marifet-i nessar bir müessesenin ağıuş tertibinde yetişen ketebe-i irfani görerek istikbalde, istikbalde beklediğimiz nuşin emellerin husulünden ümit var olmak.

İşte bizi tevzi-i mükâfat merasiminde hazır bulunduran arzu... İşte vakt-i maiyyenin hululüne kadar bizi sabırsızlıklar içinde mustarip kılan his.

Mektebe muvasalatımızda orasını bir hale-i ihtişam kadar müzeyyen, kalplerde ulvi müstesna hisler ilad ettirecek kadar ümidimizin fevkinde müdebdeb bulduk. Her taraf kırmızı beyaz bayrakların latifiyle hinde-rîz-i sürur, her şey mahir ellerin himmetiyle per-intizam... Müstakbelinin beşuş çehrelerinde mürtesim renk-i samimiyet, meduvinin kalplerinde bir his-i Teşekkür ve minnet husule getirmemek kabil değildi.

Bu meşhur irfan ve marifete vali-i vilayet Nazım Paşa, liva kumandanı paşa, kumandan İsmail Fazıl Paşa hazeratının ve konsolos beylerin haduri başkaca şeref-bahş oluyordu. Müzikanın ahenk-i latifi kalplere nuşin bir hiss-i sürur ve şetaret veriyordu.

Saat üç buçukta Esat Efendi tarafından irat edilen nutuk-ı iftitahı ile merasime başlandı. Onu müteakip pek küçük beyler bir vaz-ı masumane ile okudukları dua herkeste rakik bir hiss-i huşu uyandırdı. Yine küçüklerin şüh ve samimi bir edea ile oynadıkları komedi hazirunun takdirkâr hendeleriyle karşılandı.

Nadir Beyin (validesinin defni için enîs-ruhi olan saatini satan köylü kız) şiiri Mehmet Efendi tarafından pekiyi teşnid edildi ve alkışlandı.

Fakat bu şiir küçük hanımlardan birine okutturulsa idi mazmununa daha mutabık olurdu zannederim. Asker oyunu yapan iki efendi vazifelerinde bihakkın muvaffak olarak kahramanlık faziletini lisan-ı masumaneleriyle pekiyi ve pek müstesna bir surette takrir ettiler.

Yenişehirli Hasan Efendi'nin mahdumu Ahmet Efendi (necip ve merhametli kumandan) şiirini inşada iyi muvaffak oldu.

Mazhar Efendi tarafından okunan (Fatihin terbiyesinde) münacat ve Adnan Efendi tarafından inşad edilen (Turan) şiiri kalpleri hiss-i milli ve vatan-perverane ile yükselterek kahraman ecdadın hamasetini tecile vesile oldu ve mükerreren alkışlandı.

Serya Efendi, işte âtide büyük bir sanatkâr olmak istidadını haiz Türk yavrusu, Akif Beyin bir yok dir sada yok mu) şiir-i nalân ve dilsözünü nalekâr ruhunun lahn-ı hazinesiyle o kadar methic ve o kadar müesser bir surette inşad eylemeye muvaffak oldu ki kan pıhtılarıyla mülemma ecsâd-ı masuminden, namusları hetk edilmiş nisvân-ı müsliminden mürekkeb bir levha-i feci ciğer sözü inzar-i samiinde tecessüm ettirerek herkesi canavarlar elinde bin türlü kahr ve işkencelere maruz kalarak şehit edilen dindaşlarının elem ve matemiyile ağlattı, asabı teheyüç eden hazirunun mütemadi alkışlarının temenni-i tekrarı üzerine şiiri bir defa daha aynı vaz-i teessür ile okudu.

(Türkün duası) pek latif ve hazin bir ahenk-i musikar ile başladı. Baha Bey sanat-ı inşadın bütün incelikleriyle rûhîyle hem ruh olan bu bî baha genç hissiyatımızı şiirin ulviyeti kadar bir ufk-ı balaterde dolaştırdı. Hüzün vaz-ı melulanesiyle o kadar memzuc idi ki o ... Hiçbir kelime telaffuz etmeden bize ... bugünkü hal-i elemi bugünkü hal-i matemdarını ifham edebilirdi söyledi. Ağzından dökülen ... iştika, dudaklarında beliren ... ve beka, gözlerinde nümayan-ı hırs ve arzu-yı irtika bizi ağlattı... Ağlattı... Ey bî baha ve nalan genç! Bizden sana büyük takdir ve ihtiram.

Vaktin adem-i müsaadesine binâen programın kısm-ı mütebakisi maalesef bi'l-mecburiye terk edildi. Merasim esnasında ... sigaralarla limonata ve dondurmalarla izaz edildi.

Altıncı sınıftan 124 numaralı Ruhi Efendi senenin küçüklüğüne nazaran aldığı mükâfatlar bilhassa takdire sezadır.

Müdür-i mektep Şükrü Beyi ve heyet-i talimiyeyi muvaffakiyetlerinden ve hassaten evlad-ı vatanda vicdan-ı milli-i hissi uyandırmak hususundaki gösterdikleri gayretten dolayı takdir ve tebrik ederiz.120

İzmir Askeri Kulübü İçin, askerler için inşa edilen bir kulüp binasının inşasının yarım kalması üzerine, cemiyet tepki gösterip, halktan da bunun için yardım istemektedir. Bunun için de Nazım Paşa'nın yardımıyla bir konser ayarlanmıştır. Muallim Kazanov'un yeğeni Madam Ron Dosolanj'ın sahne alacağı belirtilmiştir.

Kışla ittisalinde ve deniz kenarında geçen sene başlanmış ve mühim bir kısmı da inşa edilmiş olan askeri Kulübünün, masarîf-ı inşaiyesi karşılığının kıfayetsizliği hasebiyle na-tamam bir halde bırakıldığı bu haliyle enzar-ı umumiyeye mevkiin şerafetiyle, letafetiyle gayr-i mütenasip bir manzara arz ve irae etmekte, erbab-ı hamiyeti cidden müteessir eylemekte olduğu cümleye malum bir keyfiyettir. İşte esasen İzmir'in şan u şöhretiyle, askerimizin mehabet ve şevketiyle mütenasiben vücuda getirilmek üzere başlanıp şimdiki halinde bırakılmaya mecburiyet hâsıl olan bu mahfil-i âlînin böyle na-tamam kalması hubb-ı vatan ve hamiyetle meşhun olan bütün Osmanlı şehirlerimizi vilayetimiz halkını kalben, nazaran pek ziyade mütezzi ve müteessir ettiğinden bunun bir an evvel ikmal-i inşaatı için şu yakınlarda her tarafta fevkalade bir hahiş-i vatan-perverane husule geldiğini görmekte cidden müfteharız. Bunun için ahiren bir komisyon-ı mahsus dahi teşekkül ve bu babda icap eden icap eden esbaba tevessül ettiğini maa'l-şükran haber aldık.

Bu komisyonun delalet ve himmetiyle mahfil-i askerinin itmam-ı nevakısı menfaatine bu defa vali-i vilayet Nazım Paşa hazretlerinin taht-ı himayelerinde olarak bir konser icrası da kararlaştırılmıştır.

Konserde muallim Kazanovun yeğeni ve yegane talebesi (Madam Ron Dosolanj) tarafından şimdiye kadar bizde emsali görülmemiş havarik-i fenniye tecrübeleri icra

edilecek ve saha-i temaşaya bazı fevkalade lubiyat ve hünerler de vaz olunacaktır. Bu tertibatın yarın ki cuma akşamı alafranga saat dokuz da kordonda Sporting kulübde icrası mukadderdir.

Artık hem bu havarik-i fenniye tecrübelerini fevkalade hünerleri temaşa ile ibret-bîn-i zevk ve mübahat olmak hem bu vesile ile mahfil-i askeri gibi bir müessese-i vataniyenin bir an evvel ikmal-i inşaatına medar olmak üzere karşılık ittihaz edilecek hâsılata az çok iştirak etmiş bulunmak için ahali-i kiram tarafından bu konsere pek büyük tehalük gösterileceğini şüphesiz addeder ve muhterem ahalimizin ihtisat-ı uluviye-i vatan-perveranelerini, vazife-i teavün-kemteranelerini bu hususta da ibraza müsaraat eylemelerini bilhassa rica ve intizar eyleriz 121.

İkiçeşmelik Kulübü bir okulun yönetimini almak için yapılacak toplantı için çağrıda bulunmaktadır.

Mıntıkamızda bir mektebin hissiyat- irfan ve idaresini deruhte etmek üzere heyet-i umumiyyede bazı müzakerat ve mukarrerat ittihaz edileceğinden ehemmiyet ve müstaciliyet-i maddeye binaen Kulübümüzde mukayyet bilcümle ihvanın yarın ki Çarşamba günü akşamı Perşembe gecesi behemehâl ictimada ispat-i vücud eylemeleri kemal-i ehemmiyetle rica olunur 122.

3.1.6. Sağlık

Tilkilik Kulübünün Sıhhiye'ye yardım amacı ile gönderilen biletlerin ücretlerine karşı bir Teşekkür bildirisidir.

İttihat ve cemiyetine mensub heyet-i sıhhiye-i Hayriye canibinden Kulübümüze gönderilen iane biletlerinden yüz seksen sekiz kuruluşunu Kulübümüzden ahz ve sarfa delalet ve himmet eden sipahi pazarı esbak-ı hamiyet ittisafına alenen Teşekkür olunur123.

İttihat ve Cemiyetine Mensub [Cemiyet-i Hayriye-i Sıhhiyeden], satılan biletlerin bir kısmından kulüp veznedarı Halil Efendi tarafından Tilkilik Kulübü idaresine verildiği belirtilmiştir. Bununla beraber piyangoda fazlalık kalanların yakıldığı ve listede verilen numaraları sahip biletlerin kulübe uğramaları gerektiğini söylemektedir.

---

121 Ahenk, 9 Mart 1911 s. 2.

122 Ahenk, 15 Teşrin-i Sani 1911 (2 Kasım 1327), s. 3.

123 İttihad, 10 Şubat 1911, s. 3.

Kolere emsali emrazı sariyeye karşı tedbir-i tereffu bulunmak ve mevsim-i şitade aç çıplak kömürsüz sokak ortalarında yatan biçareganı iskân ve iaşe etmek ve fukara-yı memleketin tehvin-i zaruretlerine şitab etmek maksad-ı hayriyesiyle teşkil eden cemiyetimiz tarafından tab' ettirilip kulüplere tevzi' kılınan iane biletleri bedelinden bu kere Tilkilik Kulübü veznedarı Halil efendi yeddiyle bin altmış üç gurus cemiyetimiz sandığına teslim edilmiş olduğundan bu bab da sa'y ve gayreti meşhud olan Tilkilik Kulübü heyet idaresine ve ianede bulunmak suretiyle ibraz-ı muavenet eden ahali-i hamiyetmendane beyan-ı takdirat ve Teşekkürat olunur.124

İttihat ve Cemiyetinin Tarsus Kulübü tarafından tamim-i maarif maksadıyla inşasına teşebbüs oluna masarîf-i muammeriyesine tekabül etmek üzere keşidesini lüzum görülen piyango biletlerinden maalesef ekserinin sarf-ı kabil olamamasından naşi ikramiyelerinin nisf-ı nisbetinin i'tası tensib olunarak meclis-i idarenin 13 Teşrin-i Sani sene 326 tarihli kararıyla sarf edilemeyen biletler ihrak olunmuş ve .... şehr-i halin on yedinci Cuma günü mezkur piyango keşide olunarak kazanan biletlerin numaralarıyla kazanılan ikramiyelerin miktarı vilayete terkim kılınmış olduğundan mezkur numaraları hamil olanların kulübe müracaatları ilan olunur.125

Kazanan numaralar / Numara	İkramiye / Lira-yı Osmani
1131	-
1250	3-
610	-
1585	-
415	2-
1724	2-
606	-
1088	-
1489	-
653	-
1477	2-
721	-
	Rabi'
1740	61
1035	-
39	-
1449	-
180	-
1437	-
1133	35
486	-

124 İttihad, 26 Kanun-u Sani 1911 (13 Ocak 1326), s. 3.

125 İttihad, 28 Kanun-u Sani 1911 (15 Ocak 1326), s. 3.

Kazanan numaralar / Numara	İkramiye / Lira-yı Osmani
598	-
1476	-
131	-
4	-
1603	-
23	-
1563	3-
954	-
823	-
985	-
285	-
674	3-
	Rabi'
347	61

Tilkilik Kulübü'nden, dönemde olan Kolera Salgını'na karşı da kayıtsız kalmamışlar, Cemiyet-i Hayriye-i Sıhhiye ile birlikte ortak proje yürütmüş hastalığa karşı mücadele için bilet satışları yapmışlardır.

Hayat ve selamet-i umumiyemizi taht-ı tehdidinde bulunduran kolera hastalığının indifai ve bilhassa efrat-ı Osmaniyeden aç çıplak, kimsesiz imrar-ı hayata maruz kalan fukara-yı memleketin muhafaza-i sıhhat ve temin-i refah ve saadetleri için mensup olduğumuz cemiyet-i muhteremenin taht-ı himayesinde teşekkül eden Cemiyet-i Hayriye-i Sıhhiye tarafından Kulübümüz marifetiyle sarf olunmak üzere iki bin kuruluşluk bilet tefrik ve irsal olunmuştu. Mezkur biletler Kulübümüz efradının bazı zevat ile mahallat-ı heyat-ı ihtiyariyesi vasıtasıyla ahalimizin olunan inzar-ı hamiyet ve merhametine arz olduğu sırada Hasan Hoca ve Kasab Hızır mahalleleri imamı Hoca Hüseyin, iane-i bahriye katibi Abdullah, Yenişehirli zade Teyfik, Külahizade Şefik ve Muhtar Rıza efendilerle Çırak Mektebi Müdürü Ahmet Sait Efendi tarafından işbu biletlerin sarf ve tevzii hususunda gösterilen asar-ı mesai ve faaliyet-i hamiyet-mendan ahalinin ibraz ettikleri ulv-i cenab ve rağbet şayan-ı takdir ve şükrandır 126.

Tilkilik Kulübü'nden, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne mensup Heyet-i Sıhhiye-i Hayriye canibinden Kulübümüze gönderilen iane biletlerinden yüz seksen sekiz kuruluşunu Kulübümüzden ahz ve sarfa delalet ve himmet eden sipahi pazarı esnaf-ı hamiyet efradına alenen Teşekkür olunur.

---

126 Ahenk, 22 Kanun-u Sani 1911 (9 Ocak 1326), s. 3.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne mensup Heyet-i Sıhhiye-i Hayriye canibinden fukaraya tevzi olunmak üzere Kulübümüze gönderilen bin beş yüz kıyye kömürün fakr-i halleri tebeyyün eden iki yüz elli kişiye tevzi ve ita olunduğu ve iane-i celp ve cemine bir taraftan devam olunmakta bulunduğundan ayrıca tedarik olunacak kömürün tezyiatı da başkaca icra olunacağı ilan olunur 127.

3.1.7. Toplantı Çağruları ve Duyurular

İzmir İttihat ve Terakki Heyeti, devletin kapitülasyonları kaldırmasını tebrik etmektedir.

Muhterem büyük kabînemizin kapitülasyonların ilgâsı husûsundaki muvaffakiyet-i 'uzmâsından mütevellid Teşekkürât-ı samîmânemizi takdîm ider ve hükûmet-i celîlemizin temâdi-i muvaffakiyâtına dua eyleriz 128.

Tilkilik Kulübü, Pazaryeri Camii'nde mevlüt olacağını haber vermektedir.

Meclis-i meb'usanımızın evm-i küşadına müsadif olmakla bütün Osmanlılarca pek muhterem pek ali olan önümüzdeki Pazartesi gecesi yani pazar günü akşamı Kulübümüzce teminen hatuniye ce çorak kapu ve pazaryeri cami' şeriflerinde yatsı namazını müteakib mevlüd hazret-i nebevî kıraat ettirilmesi suretiyle leyle-i mezkurenin taid ve tevkiri ve meclis-i meb'usanımızın husul-ü devam mevkiyeti teminat ve tazarruatının ref'-i kabul-gah ahadiyet kalınması mesmum olduğundan arzu buyuran ihvan-ı dinin zikr olunan gecede cevami' mezkureye gelmeleri beyan ve i'lan olunur.129

Müste'inen ... teali meclis-i meb'usanın yevm-i küşadı yarın ki ruz-i firuze şeref-mesadif olması melabese-i cemilesiyle muhterem ve muazzez meb'uslarımızın tes'idi ve kafe-i amal-i Hayriye ve teşebbüsât-ı aliye-i vataniyelerinde tevfiyat-ı rabbaniyeye mazhariyetleri emneye-i münciyesiyle bu gece İttihat ve cemietî tarafından merkez kaza olan Karaburun cami' feyz-i la ma'inde menkıbe-i seniye-i cenab risalet-penahi tilavet olunarak id'aye-i lazıme-yi milliye kemali şevk ve ... ref'-i kabul-gâh-ı ahadiyyet kılınmış ve yarın ki yevm-i mes'ud için dahi i'lan-ı sürur ve ücra-yı sabur ve şadımanı edilmek üzere

---

127 Ahenk, 10 Şubat 1911, s. 3

128 Anadolu, 12 Eylül 1914, s. 1.

129 İttihad, 10 Kanunel 1908 (27 Ocak 1324), s. 4.

tedarikat-i ciddiye-i mukteziyeye tevessül edilmekte bulunmuş olmakla tafsilatının ayrıca iş'ar edileceğini arz eder ve ceride-i Ferideleriyle i'lanını istirham eyleriz 130.

Karaburun İttihat Kulübü, himayesinde bulunan Nafize Hanımı meşrutiyete destek çıkması sebebiyle takdir etmektedir.

Karaburundan aldığımız bir varaka da deniliyor ki:

“Karaburun ittihad Kulübünün himayesi tahtında bundan beş ay evvel küşad olunan anas-ı ittihad mektebinin imtihanı icra ve talebatın beş ay zarfındaki muktesibatı, telabattan Bahryi hanımın mevki, ittihad ve ittifaka, meşrutiyet-ı osmaniyeye karşı irad ettiği nutku hazirunu enkeşt bir burhan-ı hayret eylemiş ve muallime Nafize hanımın bu bab da sebk eden hizmet-i müberresiyle iktidar ve ehliyeti şayan-ı takdir ve Teşekkür görülmüştür131.”

Tilkilik Kulübü, seçim tarihini duyurmaktadır. Bununla birlikte arzu etmek isteyenlerin katılabileceğini belirtmiştir.

İntihâbât Mart'ın on sekizinci Pazar günü hitâm bulacaktır. Bu münâsebetle bütün kulübler efrâdının ve ahâlî-i muhtermeden arzu idenlerin iştirâkiyle tezâhürât-ı fevka'l-âdede bulunulacaktır. Binâ'en-'aleyh yevm-i mezkûrda öğleden bir sâ'at sonra Kulübümüze mensûb bi'l-cümle efrâdın ve arzu iden zevâtın Kulübümüze veyâhud namazgâh mevki'inde her dürlü ma'zereti ber-taraf iderek iştirâk idilmek üzere hâzır bulunmaları ricâ olunur 132.

Rum Meşrutiyet Kulübü açılacağı duyurusuyla ilgili bir hileden söz edilmektedir. Bununla birlikte Rum tebadan idareci kabul edilemeyeceği gibi bir ibare yüzünden şaibeye sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Şehrimiz Rum gazetelerinde okunduğına nazaran Rum vatandaşlarımız İzmir'de bir Rum meşrûtiyet kulübi şu'besi küşâd itmişler ve bu husûsda cem'iyât-ı kânûnî mûcibince hükûmet-i mahalliyeden müsâ'ade-i mahsûsa dahî almışlardır.

Mezkûr kulüb tarafından gazetelere keyfiyet-i küşâda dâ'ir verilen bir i'lânda kulübe dâhil olacak efrâddan hiç birinin önümüzdeki intihâbâtda namzedliğini vaz' ve kabûl etmeyeceği hey'et idâresinin mukarrerâtından olduğu beyân edilmiştir.

130 İttihad, 22 Kanunel 1908 (9 Aralık 1324), s. 3.

131 İttihad, 21 Haziran 1909, s. 3.

132 Anadolu, 31 Mart 1912, s. 3.

İmerisia Gazetesi bunun İzmir’de sûret-i te’sisine dâ’ir yazdığı bir makâlede diyor ki:

Bize de dün İzmir meşrûtiyet Kulübünün te’sîs idildiğine dâ’ir Zahariya Kökbaş oğlu imzâsı altında bir i’lân geldi. Şu kadar ki hey’et idâresinin esâmîsi mevcûd değildi. O hâlde bu meşrûtiyet Kulübünü te’sîs idenlerin esâmîsinin derc olunmamasında bir hikmet mevcûd olduğunu düşündük. Ve hakîkten kulübe dâhil olacak efrâdın namzedliklerini vaz’ itmeyeceklerin hakkındaki karâr bu herkesin hüsn-i teveccühini kazanmak ve kulüb teşkîl ve te’sîs idenlerin menâfi’-i mahsûsalarına bir hizmet itmediklerini ‘âleme i’lân etmek için düşünülmüş bir hîleden ‘ibâretidir. Hey’et-i idâre nâm-ı mühimi altında bulunanlar isimlerini neşr etmiş olsalardı o vakit menâfi’-i husûsiyelerine hizmet idüb itmeyecekleri anlaşılırdı. Fakat işte hey’et-i idâreyi teşkîl idenlerden ikisinin namzedliklerini vaz’ ve i’lân etmek niyetinde buldukları tebeyyün idiyor, ba’dehû muharrir-i makâle re’îsinin ne sûretle ve hangi ekseriyetle makâm-ı riyâsete intihâb olunduğı ve hey’et-i muvakkate ne sûretle teşekkül itdiğini ve kimlerden mürekkeb olduğunu soruyor. Ve şâyed cevâb virilmediğı takdirde meşrûtiyet Kulübünün İzmir’de teşkîlinin esbâbını ve bu komedyadan maksad ne olduğunu enzâr-ı ‘âleme vaz’ ideceğini yazıyor 133.

Şehir Kulübü, Yorgi Boşo’nun İzmir Rum Meşrutiyet Kulübünde yaptığı konuşmada Türkler hakkındaki bahislerini eleştirmektedir.

Geçen hafta içinde Yorgi Boşo tarafından İzmir Rum Meşrutiyet Kulübünde verilen konferansta Türkler hakkında barbar, kabiliyetsiz gibi izzet-i nefis-i milliye rencide eder bir takım tabirat- istimal eylediğı mevsukan istihbar edildi. Bu gibi tabirâtı anasır-ı Osmaniye beyninde fitne ve fesat uyandırmaktan başka bir emeli olmadığını her hal-i vekalinden nümeyan olan Boşo’ya kemal-i nefretle ret ederiz.

Sultaniye Kulübü, Yorgi Boşo’nun İzmir Rum Meşrutiyet Kulübünde yaptığı konuşmada Türkler hakkındaki bahislerini eleştirmektedir.

Daha geçenlerde Türk kavm-i necibini “köpek” tabiriyle tezyif eden şimdi birkaç gündün beri şehrimizde bulunarak mensup olduğu Hürriyet ve İtilaf Fırkası lehinde propaganda icrasıyla meşgul bulunan sabık Serfiçe mebusu Yorgi Boşo’nun geçen akşam Rum Meşrutiyet Kulübünde verdiği konferansta da Türkleri barbar ve gayr-i mütemmiden ve saflarıyla tezyif ve tahkir eylediğini haber aldık. Türk kavminin hissiyat-ı milliyesini ikide

bir rencide etmeyi şiar-ı muhalefet bilen Boşo'yu bu yeni tecavüz ve tahkirinden dolayı protesto eder ve sai muhalefetinden ziyade kendi barbarlığını redaet-i halkiye ve dalalet-i ahlakıyesini gösteren tezyifat ve tahkiratını kemal-i nefret-i istikrahla red ve iade ve tecziyesini hükümet-i meşrutamızdan talep eyleriz.

Şehir Kulübünün toplantı çağrısıdır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin İzmir Altıncı Bölüğü olmak üzere İkiçeşmelik'te bir kulüp küşadı takarrür etmiş olduğundan suver-i küşad ve teferruatı tezekkür olunmak üzere mah-ı halin yirmi ikinci perşembe günü akşamı yani cuma gecesi saat bir buçuk raddelerinde umum şehir Kulübü efradımızın kulüpte hazır bulunmaları rica olunur 134.

Yalılar Kulübünde Mansurizade Seyyit Beyfendi vereceği konferansın çağrısıdır.

Manisa meb'ûs-ı sâbıkı Mansûrî-zâde Seyyid Beyfendi tarafından işbu Şubatın ikinci Perşembe akşamı ya'ni Cum'a gecesi sâ'at ikide Kulübümüze bir konferans virileceğinden arzu buyuran zevât-ı kirâmın mezkûr gecede Kulübümüzi teşrifleri i'lân olunur 135.

Şehir Kulübü toplantı sayısını haftada ikiye yükseltildiği tartışmak için yapılacak toplantının çağrısıdır.

Şu sıralarda birçok mesâ'il-i mühimmenin müzâkerâtı icanb eylemekde olduğundan ictimâ'-ı 'umûmî gecelerinin haftada iki def'aya iblâğı ve mevâd-ı sâ'ire hakkında mukarrerât ittihâz olunmak üzere Kulübümüze mensûb bütün a'zânın bugünkü Cum'a gecesi ictimâ'atda hâzır bulunmaları ricâ olunur.

Tilkilik Kulübü toplantı sayısını haftada ikiye yükseltildiği tartışmak için yapılacak toplantının çağrısıdır.

Şu sırada işlerimizin kesb itdiği ehemmiyete mebnî haftada lâ-ekal iki gece icti mâ'-ı 'umûmî 'akdine lüzûm görüldüğünden Kulübümüze mensûb zevâtın bu Cum'a gecesi de sâ'at iki raddelerinde behemahâl Kulübümüzde isbât-ı vücûd itmeleri ricâ olunur 136.

---

134 Ahenk, 6 Teşrinsani 1909 (24 Ekim 1325), s. 3.

135 Anadolu, 14 Şubat 1912, s. 3.

136 Anadolu, 15 Şubat 1912, s. 2.

Meşrutiyet Kulübünün Vali Celal Beyefendi'ni dini ahlaka özen gösterişi ve bununla ilgili uygulamalarda bulunduğu için Teşekkür duyurusudur.

Ceride-i karîdelerinin fi 3 Şubat sene 327 târihinde münteşir nüshasında ... devâm idem muhadderât-ı islâmiyenin men' olunduğına dâ'ir bir fıkra münderic idi. bunu okuyanlar yekdiğerini tebşîr ve vâlî-i cedîdimiz Celâl Beyefendinin diyâneten ahlâken muzır olan şu hâli dikkate almış olmasından dolayı şâyân-ı takdîr olduğunu ve ilk icrâ'atları böyle diyânet-perverâne olmasıyla meşrûtiyet kulübi muhîti sekenesinin mesrûriyetlerine tercümân olmak üzere ber-vech-i muharrer âdâb-ı islâmiyeyi muhâfazaten vâlî beyefendimizin ittihâz buyurdıkları tedâbîrden müstahsil meserrât-ı Teşekkürâtımızı takdîm ideriz 137.

Uşak Kulübi Hey'et-i İdâresi Uhuvvet Kulübü'nden toplantı çağrısıdır.

Bazı mevâd-ı mühime ve müsta'celenin müzâkeresi zımnında Paraztesi günü akşamı ya'ni Salı gecesi Kulübümüzde mukayyed bulunan ihvân-ı kirâmın behemahâl teşrîfleri ricâ olunur138.

Yalılar Kulübünün toplantı çağrısıdır.

Bazı müzâkerâtda bulunmak üzere Kulübümüzde mukayyed zevâtın önümüzdeki Salı günü akşamı kulübe gelmeleri ehemmiyetle ricâ olunur 139.

İkiçeşmelik Kulübünün Cuma namazında Trablusgarp'taki askerler için dua yapacağıının haberidir.

Şehr-i Rebî'ü'l-evvelin on ikinci Cum'a günü İkiçeşmelik câmi'-i şerîfnde menkabe-i cenâb-ı risâlet-penâhî kırâ'at olunacağı ve bu meyânda Trablusgarb'daki mücâhid kardaşlarımız için dergâh-ı celîl-i cenâb-ı sübhânîden istid'â-yı muzafferiyet ve ervâh-ı şühedâya ithâf ve himmet kılınacağı i'lân olunur140.

Şehir Kulübünün ülke ile ilgili bir hususta acil bir toplantı çağrısıdır.

Vatan-ı mukaddesemize müte'allik mesâ'il-i mühime-i hâzıra hakkında müzâkerât icrâ ve mukarrerât ittihâz olunmak üzere hey'et-i 'umûmiyemizin 'âcilen ictimâ'ına lüzûm

137 Anadolu, 18 Şubat 1912, s. 3.

138 Anadolu, 19 Şubat 1912, s. 3.

139 Anadolu, 26 Şubat 1912, s. 3.

140 Anadolu, 29 Şubat 1912, s. 3.

görülmüştür. Bu Çarşamba günü akşamı ezânî sâ'at iki buçukda 'umûm a'zânın kulübde bulunmaları i'lân olunur.

İkiçeşmelik Kulübünün toplantı çağrısıdır.

Bu akşam ictimâ'-i 'umûmiyesinde Kulübümüze mensûbbütün a'zânın behemahâl hâzır bulunmaları ehemmiyetle ricâ olunur 141.

Sultaniye Kulübünün Trablusgarp'daki askerler ve şehitler için hatim indireceği, menkıbe ve kıraat edeceğinin haberidir.

İ'lâ-yı şân-ı islâmiyet ve müdâfa'a-ı hukûk-ı millet 'azm-i dindârânesiyle Trablus saha-i muhârebâtında ihrâz mertebe-i şehâdet iden mücâhidîn-i muhteremenin ervâh-ı mu'azzesine ithâfen ve nûr ve nusret-i ilâhiyeyi tazarru'an bu günki Perşembe akşamı ya'ni Cum'a gecesi Kulübümüz tarafından Eşrefpaşa Câmi'-i şerîfnde hatm-i kur'ân ve menkabe-i velâdet-i resûl-i Rabb-i menân kırâ'at itdirileceğinden arzu buyuran ihvân-ı dînin leyle-i mezkûrede hâzır bulunmaları beyân olunur.

Karşıyaka Kulübünün önemli bir konu için toplantı çağrısıdır.

338 senesi Martın birinci Perşembe günü akşamı Cum'a gecesi mühim bir mes'elenin müzâkeresi zımında Kulübümüzde mukayyed bi'l-cümle ihvânın sâ'at sekizde isbât-ı vücûd itmeleri iktizâ itdiği i'lân olunur 142.

Yalılar Kulübünün önemli bir konu için toplantı çağrısıdır.

Martın dördüncü Pazar günü akşamı gâyet müsta'cel mesâ'il müzâkere idileceğinden Kulübümüzde mukayyed zevâtın hiçbir ma'zeret serd itmeyerek behemahâl kulübe gelmeleri ricâ olunur 143.

Tilkilik Kulübü, ülkenin iyiliği ve milletin canı ve saadeti için oldukça önemli bir konuyu tartışmak için kulüp üyelerini çağırılmaktadır.

Mukaddes vatanımızın selâmetine, muhterem milletimizin hayât ve sa'âdetine şiddetle ta'alluk iden gâyet mühim ve müsta'cel Bazı mevâdın müzâkeresi için Kulübümüze mukayyed bi'l-cümle zevât-ı kirâmın her bir ma'zereti ber-taraf iderek şeh-i Martın

---

141 Anadolu, 2 Mart 1912, s. 3.

142 Anadolu, 14 Mart 1912, s. 3.

143 Anadolu, 17 Mart 1912, s. 3.

*sekizinci perşembe günü akşamı ya 'ni cum 'a gecesi sâ 'at ikide mutlaka Kulübümüzde isbât-ı vücûd itmeleri kemâl-i ehemmiyetle ricâ ve i 'lân olunur*144.

Uhuvvet Kulübünün bazı önemli konuları tartışmak için toplantı çağrısıdır.

*Bazı mesâ'il-i mühimmenin müzâkeresi için Kulübümüze mensûb ihvân-ı kirâmın önümüzdeki Perşembe günü akşamı ya 'ni Cum 'a gecesi her hâlde kulübe teşrîfleri ricâ olunur*145.

Akhisar İttihat ve Terakki Kulübünün hükümetin yabancılara verilen imtiyazları kaldırmasını tebrik eden duyurudur.

Tarîk-i meşrû '-ı meşrûtiyetde 'uluvv-i tebcillere mazhariyeti her an meşhûd bâsire-i ibtihâcımız olan hükûmet-i mübeccelemizin imtiyâzât-ı ecnebiye dinilen zincir-i esâreti kırmakdaki bülend-'azm ve himmetini samîm-i kalbden tebrîk ider milletin sürûr ve tezâhürât-ı fevka'l-'âdesinde daha büyük muvaffakiyetlere mâ'iliyetini Cenâb-ı Hakktan tazarru' ve niyâz itdiğimizi 'arz eyleriz 146.

Yalılar Kulübü heyetine 5 aza daha eklenmesi gerektiği için yapılacak seçimin çağrısıdır.

Kulübümüz hey'et-i idâresine 'ilâveten beş a'zânın daha intihâbı icrâ edileceğinden işbu Kânûn-ı evvelin on üçüncü Salı günü akşamı ya 'ni Çarşamba gecesi Kulübümüzde mukayyed ihvân-ı kirâmın teşrîfleri ricâ olunur 147.

Şehir Kulübünün idarecilerinin seçilmesi için yapılacak toplantı için çağrıdır.

Hey'et-i idârenin intihâbâtını icrâ eylemek üzere kulübe mukayyed 'umûm efrâdın bu ictimâ'da hâzır bulunmaları i 'lân olunur.

Karşıyaka Kulübünün idarecilerinin seçilmesi için yapılacak toplantı için çağrıdır.

Şehr-i hâlin on dokuzuncu Pazartesi günü akşamı Salı gecesi hey'et-i idârenin intihâbı için Kulübümüzde mukayyed ihvânın alafranga sekizde kulübe gelmeleri ricâ olunur 148.

---

144 Anadolu, 21 Mart 1912, s. 3.

145 Anadolu, 9 Mayıs 1912, s. 3.

146 Anadolu, 12 Eylül 1914, s. 1.

147 Anadolu, 12 Kanunevel 1327 (24 Aralık 1911), s. 3.

Tilkilik Kulübünün idarecilerinin seçilmesi için yapılacak toplantı için çağrıdır.

Hey'et-i idâre intihâbâtını icrâ itmek üzere şehr-i hâlin on dokuzuncu Pazartesi günü akşamı ya 'ni Salı gecesi sâ'at ikide Kulübümüze mensûb zevâtın teşrîfleri ricâ olunur 149.

Tilkilik Kulübünün toplantı çağrısıdır.

Şehr-i Kânûn-ı Evvelin yirmi dokuzuncu Perşembe günü akşamı Cum'a gecesi Kulübümüzde fevka'l-'âde bir ictimâ' 'akdiyle Bazı müzâkerât-ı mühime icrâ kılınacağından Kulübümüz mensûb zevâtın leyle-i mezkûrede sâ'at iki buçukda kulübe hâzır bulunmaları i'lân olunur 150.

Şehir Kulübü toplantı çağrısıdır.

Müntehib-i sânilerimiz hakkında 'arîz ve 'amîk müdâvele-i efkâr ve müzâkerât icrâ olunmak üzere yarın ki Salı günü akşamı Çeharşenbe gecesi ezânî sâ'at ikide kulübe mensûb bi'l-cümle a'zânın teşrîf buyurmaları i'lân olunur 151

Meşrutiyet Kulübü toplantı çağrısıdır.

Bazı mevâdd-ı mühimmeyi müzâkere etmek üzere Kulübümüze mensûb bi'l-cümle ihvân-ı kirâmın önümüzdeki Salı günü akşamı ya 'ni Çarşamba gecesi ezânî sâ'at ikide emr-i hâlde teşrîfleri ricâ olunur 152.

Karşıyaka Kulübünün toplantı çağrısıdır.

Bazı mevâd-ı müsta'celenin müzâkeresi için Kulübümüze mensûb zevâtın önümüzdeki Perşembe günü akşamı Cum'a gecesi sâ'at sekize kadar behemahâl Kulübümüze teşrîfleri ricâ olunur.

Sultaniye Kulübünün idarecilerinin yeniden belirleneceği için yapılacak toplantının çağrısıdır.

---

148 Anadolu, 18 Kanunevel 1327 (14 Aralık 1911), s. 3.

149 Anadolu, 19 Kanunevel 1327 (1 Ocak 1912), s. 3.

150 Anadolu, 11 Kanunsani 1912 (29 Aralık 1327), s. 3.

151 Anadolu, 23 Kanunsani 1912 (10 Ocak 1327), s. 3.

152 Anadolu, 13 Şubat 1912, s. 3.

Yeni nizamname mucebince önümüzdeki pazar günü akşamı yani Pazartesi gecesini Kulübümüzün heyet-i cedidesi intihab edileceğinden Kulübümüze mensub umum ihvanın yevm-i mezkurda akşam saat ikide hazır bulunmaları rica olunur 153.

Karşıyaka Kulübüne ait şirket için alınan bazı kararların kabul edilmesi amacı ile toplantı çağrısıdır.

Karşıyaka Kulübü ittihad şirketinde dahil olan ihvanın şirkete aid bazı mukarrerat ittihaz etmek üzere Pazartesi günü akşamı yani Salı gecesini alafranga saat yedi buçukta kulübe gelmeleri lüzümü ilan olunur154.

İkiçeşmelik Kulübünün yapacağı mevlüdün duyurusudur.

Mevlüd cenab risalet penahiye şeref-masarif olan martın birinci Salı günü öğleyin Kulübümüzde bir mevlüd-ü şerif kıraat edileceği gazetelerle i'lan edilmiş ise de, ahiren şehri Rebi'ül-Evvel guresinin isbat edilmesi üzerine ruz-i veladet bahiret-ül saadet hazret risalet-penahi bu günkü Pazartesi gününe şeref-i tesadüf ettiğinden menkibe-i celile-i veladet cenab-ı seyyüd-ül mürselinin bugün öğleyin vaktinde bil-kıraa ruhaniyet-i celile-i hazret-i seyyid-ül ebrardan istişfa' edildiğinden Kulübümüzün umum ihvan-ı dine açık bulunduğu i'lan olunur.

Sultaniye Kulübünün yapacağı mevlüdün duyurusudur.

Seyyid-i kainat efendimiz hazretlerinin menkibe-i veladeti yarın ki Salı gece ba'de-l i'sa Kulübümüzde kıraat olunacağından arzu eden zevat-ı muhteremenin teşrif buyurmaları rica olunur.

Meşrutiyet Kulübünün yapacağı mevlüdün duyurusudur.

Mevlüd-ü cenab-ı risalet-penahiye musadif önümüzdeki Pazartesi günü yani Salı gecesini Kulübümüzde mevlüd-ü nebi kıraat olunacağından yevm-i mezkurda Kulübümüz umuma küşade bulunacağı i'lan olunur 155.

Tilkilik Kulübünün yapacağı mevlüdün duyurusudur.

---

153 İttihad, 12 Şubat 1911, s. 3.

154 İttihad, 6 Mart 1911, s. 3.

155 İttihad, 13 Mart 1911, s. 2.

*Şehr –i halin ikinci çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesı Kulübümüzde mevlid-i cenab-ı peygamberi kırâ'at olunacağından ihvan-ı arzu edenlerin o gece kulübe teşrifleri ilan olunur*¹⁵⁶ .

Tilkilik Kulübünün yapacağı mevlüdün duyurusudur.

Şehr-i halin ikinci Çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesı Kulübümüzde mevlid-i cenâb-ı peygamberî kırâ'at olunacağından ihvân-ı ... den arzu idenlerin o gece kulübe teşrifleri i'lân olunur 157.

Şehir Kulübünün Hacı Mahmut Camii'nde yapacağı mevlütün duyurusudur.

Şehr-i hâlin üçüncü Perşembe günü akşamı ya'ni Cuma gecesı Bekar sokağında Hacı Mahmûd câmi'-i şerîfnde Kulübümüz tarafından mevlûd-i cenâb-ı risâlet-penâhî kırâ'at itdirileceği ihvân-ı dîne i'lân olunur 158.

Karşıyaka Kulübüne bağı şirketin bazı konularını tartışmak için yapılacak olan toplantının duyurusudur.

Karşıyaka Kulübünün himâyesi altında te'sîs (eden) şirkete 'âid Bazı mühim müzâkere için şehr-i hâlin yedinci Pazartesi günü akşamı yani Salı gecesı şirkete dâhil olan ihvânın kulübe teşrifleri ricâ olunur 159.

Karşıyaka Kulübünün bazı konuları tartışmak için yapacağı toplantının çağrısıdır.

Bazı mesâ'il-i mühimmenin müzâkeresi zımnında Kulübümüzde mukayyed ihvânın perşembe günü akşamı alafranga saat yedi buçukda kulübe teşrifleri ricâ olunur 160.

Yalılar Kulübünün bazı konuları tartışmak için yapacağı toplantının çağrısıdır.

Bazı husûsâtın müzâkeresi zımnında önümüzdeki cum'a gecesı yani perşembe günü akşamı Kulübümüzde mukayyed zevâtın her hâlde Kulübümüze gelmeleri ricâ olunur.

Tilkilik Kulübünün bazı konuları tartışmak için yapacağı toplantının çağrısıdır.

---

156 İttihad, 15 Mart 1911, s. 3.

157 İttihad, 15 Mart 1911, s. 3.

158 İttihad, 16 Mart 1911, s. 2.

159 İttihad, 19 Mart 1911, s. 3.

160 İttihad, 23 Mart 1911, s. 3.

*Kulübe müte'allik Bazı mevâddın müzâkeresi için 'umûm ihvânın perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi her hâlde kulübe isbât-ı vücud eylemeleri i'lân olunur*¹⁶¹.

Şehir Kulübünün geniş ve derin bir konuyu tartışmak için yapacakları toplantının duyurusudur.

Geçen haftaki ictimâ'-ı 'umûmîmizde efrâdın 'umûmunun huzûruyla 'arîz ve 'amîk müdâvele-i efkâr ve müzâkerât icrâ ve merkezden mevrûd evrâk ve vesâ'ik mündericâtının 'umûm efrâda tebliğ ve tefhîmi için bir ictimâ'-ı fevka'l-'âde yapılmasına karâr virildiğinden işbu Perşembe günü akşamı idilecek ictimâ' da ma'zeter-i meşrû'ası olmayan efrâdın behemahâl hâzır bulunmaları ehemmiyetle tavsiye olunur.

Karşıyaka Kulübünün toplantı çağrısıdır.

*Bazı mesâ'il müzâkeresi zımnında Kulübümüzde mukayyed ihvân-ı muhteremenin şehri hâlin yirmi dördüncü günü akşamı Cum'a gecesi kulübe gelmeleri ricâ olunur*¹⁶².

Tilkilik Kulübünde yapılacak tebrik töreninde üyelerin toplanması ve umuma açık olduğu söylenmektedir.

Kulübümüzde iyd-i said-i adha merasim tebrikesi bayramın ikinci günü alaturka saat sekizde dokuz buçuğa kadar ihvana tahsis olunduğundan kulüpte mukayyed ihvanın her halde teşrifleri, dokuz buçuktan on bire kadar umumun kabul olunacağı beyan olunur.

Esnaf Kulübünün satış için getirttiği kurbanlık koyunların duyurusudur.

Kulübümüz sene-i haliyede fûruht etmek üzere kurbanlık koyun getirtmiş olduğundan bil-cümle ihvanın vatanın mahal-i mahsusunda izhar edilen catmaya müracaat eylemeleri ve izhar-ı cihet memnun edilecekleri ilan olunur ¹⁶³.

Karşıyaka Kulübü önemli bir konunun konuşulması için kulüb üyelerini çağırmıştır ve bir ticaret Kulübüne olan ihtiyacı dile getirmektedir.

*Bazı mesail-i mühimmenin müzakeresi zımnında mah-ı halin on altıncı Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi Kulübümüzde bil-cümle ihvan teşrifleri rica olunur*¹⁶⁴.

161 İttihad, 30 Mart 1911, s. 3.

162 Anadolu, 23 Teşrinsani 1327 (6 Aralık 1911), s. 3.

163 İttihad, 11 Kanun-u Evvel 1910 (18 Ocak 1326), s. 3.

Bugün bu ticaret Kulübünün bulunmaması İzmir için büyük bir kayıp teşkil eder.

Vakıa cemiyet-i ittihadiye kulüpleri mevcut ve orada terekkiyat-ı atiyemizi kafıl ve saitin müzakereleri icra edilmekte ise de ayrıca bir ticaret Kulübünün mevcudiyeti de elzem ve labedir. Fakat rütbe-i ictimaiyemizin noksanıyeti bize böyle şeylerde lezzet hissettirmiyor. Halbuki atimiz selamet-i ticariyemiz için tüccarımızın ittihad-ı lüzumu gün gibi aşıkardır. Hakk-al insaf düşünölsün, istihsalat-ı müteaddemizin hangisi değeri fiyatla satılıyor!165

Şehir Kulübüne ait toplantı çağrısıdır.

Şehir Kulübüne mensub bilcümle ihvanın işbu Perşembe günü akşamı Cuma günü gecesi ictimâ'ında her halde isbat-ı vücud buyurmaları rica olunur 166.

Karşıyaka Kulübünün bir konunun istişare edilmesi için yapacağı toplantının haberidir.

Bazı hususatın müzakeresi zımında Kulübümüzde mukayyed ihvanın şehr-i halin yirmi beşinci Salı günü akşamı kulübe teşrifleri rica olunur 167.

Yalılar Kulübünün idarecilerinin yeniden belirleneceği için yapılacak toplantının çağrısıdır.

Ahiren vürud eden talimatname-i cedide mucebince kulüb heyet-i idaresinde yeniden intihab icra edileceğinden şehr-i halin yirmi yedinci Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi Kulübümüzde mukayyed ihvanda alaturka saat bir buçukta kulüpte ispat-ı vücud etmeleri rica olunur 168.

Tilkilik Kulübünün idarecilerinin yeniden belirleneceği için yapılacak toplantının çağrısıdır.

Nizamname-i cedid mucebince yeniden teşkili lazım gelen heyet-i idarenin intihabı ve bazı mevadın müzakeresi için Kulübümüzde mukayyed zevatın şehr-i halin yirmi yedinci

---

164 İttihad, 23 Kanun-u Sani 1911 (10 Ocak 1326), s. 3.

165 İttihad, 26 Kanun-u Sani 1911 (13 Ocak 1326), s. 1.

166 İttihad, 2 Şubat 1911, s. 3.

167 İttihad, 7 Şubat 1911, s. 3.

168 İttihad, 8 Şubat 1911, s. 3.

Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi saat ikide behemal kulüpte hazır bulunmaları ilan olunur.

Meşrutiyet Kulübünün idarecilerinin yeniden belirleneceği için yapılacak toplantının çağrısıdır.

Yeni nizamname mucebince Kulübümüz heyet idaresini intihab etmek üzere mah-ı halin yirmi yedinci Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi Kulübümüzde mukayyed ihvanın behemal teşrif eylemeleri rica olunur 169.

Tilkilik Kulübünde yapılacak olan bayramlaşmanın haberini vermektedir.

Kulübümüzce bayramın birinci günü alaturka saat yediden dokuzaya kadar ihvan beyninde tebrik ve tesmid-i iyd katre tahsis olunduğu malum olmak üzere umum ihvan cemiyete ilan olunur 170.

İkiçeşmelik Kulübünün önemli hususlarının tartışılması için bütün üyelerin toplanması çağrısıdır.

Bir madde-i mühime ve müteacilenin müzakeresi için Kulübümüzde mukayyed bütün ihvanın önümüzdeki Cuma gecesi kulüpte behemal hazır bulunması rica olunur 171.

Yalılar Kulübünün önemli hususlarının tartışılması için bütün üyelerin toplanması çağrısıdır.

Önümüzdeki Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi kulübe aid ehemmiyetli bir mesele müzakere edileceğinden Kulübümüzde mukayyed ihvanın leyl-i müzakerede behemal saat iki de kulüpte isbat-ı vücud etmeleri rica olunur.

Tilkilik Kulübünün önemli hususlarının tartışılması için bütün üyelerin toplanması çağrısıdır.

Bazı mesail-i mühimmenin müzakeresi zımında şehr-i halin on altıncı Salı günü akşamı yani Çarşamba gecesi Kulübümüzde mukayyed bulunan ihvanın her halde teşrifleri beyan olunur.

---

169 İttihad, 9 Şubat 1911, s. 3.

170 İttihad, 3 Teşrin-i Evvel 1910 (20 Eylül 1326), s. 3.

171 İttihad, 10 Teşrin-i Sani 1910 (28 Ekim 1326), s. 3.

Meşrutiyet Kulübünün idarecilerinin istifa etmeleri üstüne yeni idareciler seçmek için bir çağrıdır.

Heyet-i idare azalarının ekserisi istifa etmekle yeniden bir heyet-i idare intihab etmek üzere kulüpte mukayyed ihvanın mah-ı halin on altıncı Salı günü akşamı yani çarşamba gecesini behemal teşrifleri beyan olunur.

Vatan Kulübünün toplantı çağrısıdır.

Kulübümüzde mukayyed bil-cümle zevatın behemahal mah-ı hal-i ruminin yirmi dokuzuncu Pazartesi akşamı yani Salı gecesini kulüpte isbat-ı vücud etmeleri rica olunur 172.

Önemli bir konunun tartışılması gerektiği için Yalılar Kulübünün toplantı çağrısıdır.

Mühim bir maddenin müzakeresi için Kulübümüze mensub ihvan-ı kiramın Perşembe günü akşamı kulüpte hazır bulunmaları ilan olunur 173.

Katib-i Fahri Mehmed Rüşdü Taşradan ve başka yerlerden ders vermek için gelecek müderrislerin ders ve mahallelerini belirlemek için Cemiyet'i İlmiye-i İslamiye Kulübünde ki toplantı çağrısıdır.

Mütakaribü'l-hulül olan ramazan-ı şerifte gerek dahilde bulunan ve gerek taşradan gelecek müderris efendilerin derslerini ve mahallerini tayin eylemek üzere cemiyet-i ilmiye-i islamiye efradıyla ve ... huffaz-ı kiramın fi 30 Ağustos sene 325 tarihinde saat üçte kulüpte hazır bulunmaları rica olunur 174.

Katib-i Fahri: Mehmed Rüşdü

Yalılar Kulübünün 6 aylık yönetim sürecinin dolması sebebi ile yönetimin değişeceğinin duyurusudur.

Kulübümüz heyet-i idaresinin altı aydan ibaret bulunan müddet-i işbu şehr-i eylül gayesinde hitam bulacağından talimatnamenin ol babdaki madde-i mahsusası mucibince hitam-ı müddetten on beş gün mukaddem rüyet-i hesabat için teşkili muktezi heyet-i hesabiye'nin intihab ve teşkili zımında Kulübümüzde mukayyed bilumum ihvanın eylülün on altıncı Perşembe günü akşamı Cuma heyet-i idaresinin müddeti şehr-i eylülün yirmi beşinde

---

172 İttihad, 10 Temmuz 1909, s. 3.

173 İttihad, 12 Ağustos 1909, s. 3.

174 İttihad, 10 Eylül 1909, s. 3.

hitam bulacağından talimatnamenin madde-i mahsusası mucebince rü'yet-i hesab için teşkil-i muktezi heyet-i hesabiye ve teftişiyenin intihab ve teşkili zımnında Kulübümüzde mukayyed bilcümle ihvanın eylülün on altıncı Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesini ba'd-el teravîh kulübe teşrifleri rica ve ilan olunur.

Yalılar Kulübü İdaresi, Boşo'nun Rum Meşrutiyet Kulübüne kulüpten ayrılması hakkında söyledikleri sebebi ile kınadıklarını belirtmek ve Burhanü'l Maarif Mektebi'nde eğitimi tamamlayamamış olanlar için ayrı bir şube açılacağını haber vermek ve Okul Müdürü Edhem Efendi'yi kutlamaktadırlar.

Rum Meşrutiyet Kulübünde terk-i kavm-i necibi hakkında tefevvihat-ı bî-edebanede bulunan Boşo'ya karşı bu kerrede taamak Kulübümüzden kopan nefret ve teessüfü Kulübümüz namına beyana ceride-i feridelerini tavsif eyleriz.

Burhanü'l-Maarif mektebi tahsilden mahrum kalmış avama mahsus olmak üzere bu defa bu nam ile bir şube tesis eylemiş, dünden itibaren de kayıt muamelesini icraya başlamıştır. Memleketimize hıdmat-i güzide-i maarif-perveranesi sebk etmiş olan mezkur mekteb müdürü edhem efendiyi ve hey'et-i idaresini işbu teşebbüslerinden dolayı tebrik eder. Muvakkıyetlerini temenni eyleriz 175.

Manisa Osmanlı İttihad Kulübüne vatanperver davranışları ve çalışmaları sebebi ile Teşekkür etmektedirler. Kendi kulüplerindeki düzenlenecek olan mebus toplantısına davette bulunmaktadırlar.

Himmetinizi takdir etmemek kabil değildir. Bu yılda devam edilir de saydığınız şeylere pek ziyade muhtaç olan memlekete cidden hıdmet etmiş olursunuz. Bu gibi âli hizmetler ise nezd-i millette hiçbir vakit unutulmaz. Namınız her vakit tevkir edilir 176.

Manisa Osmanlı ittihad Kulübü tarafından aldığımız varakadır.

Manisa Mebusları Şekib, İlhami, Haydar, Said Bey Efendi Hazeratına:

Efendim

Manisa Osmanlı ittihad Kulübü heyeti vazife-i cedide-i vatan-perveranelerini tebrik ve önümüzdeki Cuma günü akşamı saat ikide kulüpte verilmesi takrir eden "meb'us

---

175 İttihad, 19 Teşrin-i Evvel 1908 (6 Ekim 1324), s. 4.

176 İttihad, 19 Teşrin-i Evvel 1908 (6 Ekim 1324), s. 2.

konferansında” hazır bulunup nutk-u belîğ-i alilerini istima’ etmekle umumi dilşad buyrulmalarını rica eylerim efendim.

Osmanlı İttihat ve cemiyeti merkez-i umumiyesine varid olan dahili telgraflar

Dırama:

Kulüplerimiz minnet ve şükran ile mali olduğu halde selanikte bulunduğumuz esnada cemiyet-i mukaddese ve muhtereme erkan-ı keramında görmüş olduğumuz: asar-ı latif ve iltifatın ilelebet minnettariyız binaen aleyh en samimi bir lutüf hürmetle tekrar ifa ettiğimiz Teşekküratın lutfen kabulünü istirham ederiz.

“İttihad”ın hususi telgrafları İzmir’de “ittihad”

Kazamız ahalisi ahvali-i mahalliyeye dair arz-ı malumat ve istirhamatda bulunmak üzere muhterem meb’uslarımızdan birinin bura teşrifleri müsterhamdır 177.

Ödemiş gençler Kulübü

Şehir Kulübünün toplanma günü ve saatinin değiştiği önceki akşam toplantıda bulunamayanlara duyurulması amaçlanmıştır.

Kulübümüzde içtima gecelerinin Kanun-u Evvel Perşembe günleri badezzeval vasatı saat yedi buçukta icra edileceği dün akşamki ictimada bulunamayan ihvan-ı kirama ilan olunur 178.

Şehir Kulübünde önceki hafta üyelere açık toplantıda fikir alışverişi ve merkezden gelen emirleri uygulamak için yapılacak toplantının haberidir.

Geçen haftaki içtima-i umumide efradın umumunun huzuruyla ariz ve amik müdavele-i efkar ve müzakerat-ı icra ve merkez-i muhteremden mevrud-ı evamir ve vesâik-i mündericatının umum efrada tebliğ ve tefhimi için bir içtima-i fevkalade yapılmasına karar verildiğinden bir mazeret-i meşruası olmayan umum efradın işbu Perşembe günü akşamı icra edilecek ictimada behemehal hazır bulunmaları ehemmiyetle tavsiye olunur.

Karşıyaka Kulübünün bazı konular üzerinde tartışması gerektiği için yaptığı toplantının çağrısıdır.

---

177 İttihad, 18 Teşrin-i Sani 1908 (5 Ocak 1324), s. 4.

178 Ahenk, 30 Teşrin-i Sani 1911 8 17 Ocak 1327), s. 3.

Bazı mesailin müzakeresi zımında Kulübümüzde mukayyet ihvan-ı muhteremenin şehri halin yirmi dördüncü günü akşamı Cuma gecesi kulübe gelmeleri rica olunur 179.

Meşrutiyet Kulübünün idaresine beş kişi daha gerektiği için toplantı yapılacağıın haberidir.

Kulübümüz heyet-i idaresine ilaveten beş azanın daha intihabı icra edileceğinden şehri muharremü'l-haramın altıncı Çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesi Kulübümüzde mukayyet ihvan-ı kiramın teşrifleri rica olunur.

Sultaniye Kulübünün bazı malzemeler üzerinde fikir alışverişi yapılması amacı ile kulübe çağrı haberidir.

Bazı mevad hakkında müzakere edilmek üzere Kulübümüzde mukayyet bilcümle ihvan-ı muhteremenin şehri hal-i ruminin on üçüncü Salı günü akşamı yani Çarşamba gecesi kulübe gelmeleri ilan olunur 180.

Tilkilik Kulübünün yönetiminin tekrar seçilmesi amacı ile toplantı çağrısıdır.

Heyet-i idare intihabatını icra etmek üzere şehri halin on dokuzuncu pazarertesi günü akşamı yani Salı gecesi saat ikide Kulübümüze mensup zevatın teşrifleri rica olunur 181.

Tilkilik Kulübünde bazı önemli konuların tartışılması gerektiği için toplantı çağrısıdır.

Şehri kanun-ı evvelin yirmi dokuzuncu Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi Kulübümüzde fevkalade bir içtima akdiyle bazı müzakerat-ı mühimme icra olunacağından Kulübümüze mensup zevatın leyle-i mezkurede saat iki iki buçukta kulüpte hazır bulunmaları ilan olunur 182.

Meşrutiyet Kulübünün Muntehib-i Sanilerini seçmek amacı ile fikir alışverişinde bulunmak amacı ile yapılan çağrıdır.

---

179 Ahenk, 7 Kanun-u Evvel 1911 (24 Ocak 1327), s. 3.

180 Ahenk, 26 Kanun-u Evvel 1911 (13 Aralık 1327), s. 3.

181 Ahenk, 1 Kanun-u Sani 1912 (19 Aralık 1327), s. 3.

182 Ahenk, 11 Kanun-u Sani 1912 (29 Aralık 1327), s. 2.

Müntehib-i sanilerimiz hakkında ariz ve amik müzakeratta bulunmak üzere Kulübümüze mensup bilcümle ihvanın Çarşamba günü akşamı yani Perşembe gecesini her halde teşrif etmeleri rica olunur.

Sultaniye Kulübünün Müntehib-i Sanilerini seçmek amacı ile fikir alışverişinde bulunmak amacı ile yapılan çağrıdır.

Müntehib-i saniler hakkında müzakere etmek üzere Kulübümüze mensup ihvanın bu Çarşamba akşamı yani Perşembe gecesini behemehâl kulübe gelmeleri ilan olunur 183.

İkiçeşmelik Kulübünde vatanın mevcut durumunun ve yapabileceklerinin tartışılması amacı ile yapılabilinecekleri tartışmak amaçlı toplantı için çağrıdır.

Vatan-ı muazzezemizin ruhî mesabesinde bulunan emr-i mühim-i intihap hakkında fevkalade mühim ve ehemmiyeti derecesinde müstacil bazı mesailin müzakeresi zımında Kulübümüze mensup bilcümle ihvan-ı kiramın şehr-i hal-i rumisinin yedinci çarşamba günü akşamı yani perşembe gecesini her hâlde kulüpte ispat-ı vücut eylemeleri hamiyet-i vataniyelerinden mercudur184.

Meşrutiyet Kulübü, Bazı meselelerin görüşülmesi gerektiği için üyelerin belirlenen tarihte kulüpte toplanmaları rica edilmiştir.

Bazı mesailin müzakeresi için mâh-ı halin yedinci perşembe günü akşamı yani cuma gecesini Kulübümüzde mukayyet ihvanın behemehâl teşrifleri rica olunur 185.

Şehir Kulübü'nden, önemli bir konunun tartışılması amacı ile kulüpte toplanma çağrısıdır.

Mühim ve müstacil bir işin icra-yı müzakeresi zımında Kulübümüze mensup ihvanın önümüzdeki salı günü akşamı behemehâl kulübe gelmeleri lüzumu ilan olunur 186.

İkiçeşmelik Kulübü'nden önemli bir konunun tartışılması amacı ile kulüpte toplanma çağrısıdır. Bu çağrılarda ileriye dönük tarihler ayarlanması ve gazete ile duyurulması, iletişimin zor olduğu bu dönem için ne kadar planlı çalıştıklarını göstermektedir.

---

183 Ahenk, 24 Kanun-u Sani 1912 (11 Ocak 1327), s. 3.

184 Ahenk, 20 Mart 1912, s. 2.

185 Ahenk, 20 Teşrin-i Evvel 1910 (7 Ekim 1326), s. 3.

186 Ahenk, 31 Teşrin-i Evvel 1910 (18 Ekim 1326), s. 2.

Bazı mesail-i mühimme ve müstacilenin müzakeresi için şehr-i halin yirmi beşinci perşembe günü akşamı yani cuma gecesi Kulübümüzde mukayyet bilumum ihvanın behemehâl kulübe gelmeleri ilan olunur 187.

Tilkilik Kulübü, kulüpte belirli saat aralıklarında umumun ziyaret edebileceği ve görüşme yapılacağından söz etmektedir.

Kulübümüzde îyd-i said-i adha 188 merasim-i tebrikiyesi bayramın ikinci günü alaturka saat sekizden dokuz buçuğa kadar ihvana tahsis olunduğundan kulüpte mukayyet ihvanın her halde teşrifleri, dokuz buçuktan on bire kadar umumun kabul olunacağı beyan olunur 189.

Karşıyaka Kulübü, Önemli bir konunun tartışılması amacı ile kulüpte toplanma çağrısıdır.

Bazı mesail-i mühimmenin müzakeresi zımında şehr-i halin üçüncü perşembe günü akşamı yani cuma gecesi Kulübümüzde mukayyet bilcümle ihvan-ı kiramın teşrifleri rica olunur 190.

Yalılar Kulübü, heyet idarecilerinin yeniden seçileceği için toplantı çağrısıdır.

Ahiren vürud eden talimatname-i cedide kulüp heyet-i idaresinin yeniden intihabı icra edileceğinden şehr-i hâlin yirmi yedinci perşembe günü akşamı yani cuma gecesi Kulübümüzde mukayyet ihvanın alaturka saat bir buçukta kulüpte isbat-ı vücud etmeleri rica olunur.

Sultaniye Kulüp heyet idarecilerinin yeniden seçileceği için toplantı çağrısıdır.

Önümüzdeki pazar günü akşamı yani Pazartesi gecesi Kulübümüzün heyet-i cedidesinin intihabı icra kılınacağından Kulübümüze mensup bulunan bilcümle ihvanın yevm-i mezkurda akşam saat ikide hazır bulunmaları rica olunur 191.

Tilkilik Kulübünün bazı malzemelerinin tartışılması amacı ile Perşembe akşamı toplantı çağrısıdır.

---

187 Ahenk, 7 Kanun-u Evvel 1910 (24 Kasım 1326), s. 3.

188 Mübarek kurban bayramı.

189 Ahenk, 11 Kanun-u Evvel 1910 (28 Kasım 1326), s. 2.

190 Ahenk, 24 Kanun-u Sani 1911 (11 Ocak 1326), s. 3.

191 Ahenk, 12 Şubat 1911, s. 3.

Bazı mevadın müzakeresi için Kulübümüzde mukayyet zevatın işbu perşembe günü akşamı yani cuma gecesi her halde kulüpte ispat-ı vücud buyurmaları ilan olunur.

Karşıyaka Kulübü bazı meselelerin tartışılması amacı ile Karşıyaka Kulübünün üyelerinin toplantı çağrısıdır.

Bazı mesailin müzakeresi zımında şehr-i halin onuncu perşembe günü akşamı alafranga saat yedi buçukta ihvanın kulübe teşrifleri rica olunur 192.

Yalılar Kulübünün üyelerinin bazı konular üzerinde tartışılması gerektiği için yaptığı toplantı çağrısıdır.

Bazı mesail-i mühimme-i müstacelenin müzakeresi zımında Kulübümüzde mukayyet bilcümle ihvanın şehr-i teşrin-i evvelin altıncı Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi Kulübümüze teşrif buyurmaları bilhassa rica olunur. 193 .

Karantina İttihâd ve Terakkî Mektebi, Fransız okuluna aktarılması işleminin yapılması amacı ile yapılan resmi ziyaret ve Karantina İttihad Mektebi'nin resmi kabullerinin çok özel ve önemli olduğundan söz etmektedir. Bunun dışında müsamere saatinden söz etmektedir.

Mezkûr mektebin bir kısım talebesinin köprü iskelesi üstünde kâ'in Fransız mektebine nakli münâsebetiyle işbu yeni binâda pek mutantan bir resm-i küşâd yapılacaktır. Herkes bilir ki Karantina İttihâd mektebinde yapılan resm-i kabûller müstesnâ bir kıymet-i san'atkârâneyi hâ'izdir.

*Müsâmere önümüzdeki perşembe günü hanımlara sâ'at ikide cum'a günü de aynı sâatde beylere virilecektir*194.

Uhuvvet Kulübü, Te'minat Gazetesi'nde Uhuvvet Kulübü için yapılan eleştiriyi (edebi saldırı, hakaret) kabul etmedikleri ve reddettiklerinden söz etmektedir.

Ahîren Der-Sa'âdetde teşekkül iden hey'et-i intihâbiye-i 'aliyyenin neşr itdiği beyân-nâmesine karşı Der-Sa'âdetde münteşir Te'mînât Gazetesi tarafından yapılan tecâvüzât-ı bî-edebâne ve ... -ı garazkârâneyi bütün rûh-ı samîmânemizle reddederiz.

---

192 Ahenk, 24 Şubat 1911, s. 3.

193 Ahenk, 16 Teşrin-i Evvel 1911 (3 Ekim 1327), s. 3.

194 Anadolu, 23 Şubat 1331 (5 Ağustos 1915), s. 2.

Te'minat Gazetesi'nde yer verilen eleştiriye karşı bir başka tepki de İkiçeşmelik Kulübü'nden gelmiştir.

Sevk-i vahdetler selâmet-i vatani te'mîn edecek tarîk-i sevâyı gösterir ve birçok pâk müstakîm efkâr imzâlarla neşr olunan beyân-nâme 'aleyhinde Temînât Gazetesindeki makâleyi derin bir nefretle okuduk. Şe'âir-i İslâmiye ve insâniyeye mugâyir bu gibi yazılara cevâb virmek bizim için bir tenezzül demek olduğundan yalnız mezkûr makâlede kullanılan çirkin isnâdatı te'mînâta i'âde ve bütün arkadaşlarımız nâmına protesto eyleriz.

İkiçeşmelik kulübi hey'et-i idâresinden Şevket, Hüseyin, Sâmî, Bekir, Nûri, Hüseyin Fahrî, Mehmet Ali, Ali Haydar, Mehmed.

Yalılar Kulübü'den ve diğer kulüplerden de Te'minat Gazetesine sert tepkiler gösterilmeye devam edilmiştir. Bu tepkiler gösterilirken vatanperver ve dindar oldukları imasında bulunulmuştur.

Te'mînât paçavrasının 29 Kânûn-ı Sâni sene 327 târîhli nüshasında Der-Sa'âdet hey'et-i intihâbiye-i milliyesi a'zâ-yı muhteremelerine karşı ...-ı bî-edebânedeki bulunanları nefretle tel'în ider, beyân-nâme neşr iden zevât-ı muhteremeyi bütün kalbimizle ... ideriz.

Der-Sa'âdetde Tanîn, Çığır, Tercümân-ı Hakikat gazetesine çekilen telgraf-nâme sûreti:

Pâyitahtın vatan-perver ve muhterem sîmâları 'aleyhine, Te'mînât Gazetesinin son nüshasındaki müstekreh¹⁹⁵ makâleyi nefretle telakkî ider, mezkûr gazeteyi şiddetle protesto eyleriz. Şehir kulübi İzmir.

İstanbul'da Tanîn'e ve Çığır'a ve Tercümân-ı Hakikat'e İstanbul'da müteşekkil intihâbât-ı millî hey'etinin beyân-nâmesine hezeyân-âmiz bir makâle ile mukâbele iden Te'mînât Gazetesini kemâl-i nefretle protesto ider ve o muhterem hey'ete bütün kalbimizle 'arz-ı Teşekkür ideriz. İzmir İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti Sultâniye kulübi nâmına hey'et-i idâre azâsından:

Bekir Bâhir, Mehmed Hulûsî, Ali Re'fet, Şehy Ali Rızâ, Mustafa Seyid, Nâmî, Ahmed Şefik, Mustafa, Halil.

---

¹⁹⁵ İğrenilecek şey, iğrenç

İstanbul'da Tanîn, Çığır, Tercümân-ı Hakîkate Te'mînât Gazetesinin İstanbul hey'et-i intihâbiye-i milliyesi hakkındaki alçakça tecâvüzâtını şiddetle protesto eyleriz. Ve hey'et-i intihâbiyeye hürmetlerimizi ve takdîm ideriz.

Vatan kulübi nâmına hey'et-i idâre a'zâları: Ali, Hasan, Mustafa, Sâlim, Ali Rızâ, İmâm Hâfiz Yusuf, Ahmed Midhat, Nüzhet, Muzaffer.

İstanbul'da Tanîn'e ve Çığır'a ve Tercümân-ı Hakîkat'e millî intihâbât hey'etinin mübârek ... sına karşı alçakçasına yazı yazan Te'mînât paçavrasını nefretle protesto ider ve vatan ve dînimizin selâmet ve sa'âdeti için erkekçe çalışan o büyük hey'etin ellerinden öperek Teşekkürler eyleriz.

İzmir İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti mahalle Kulübü nâmına müdür Ahmed Hilmî 196.

Şehir Kulübü'nden, Pazar akşamı kulüpte olacak olan Sanayi Mektebi Musikisi'nin gösterisi olacağından söz etmektedir.

Bugünkü Pazar akşamı alaturka sâat on bir buçukda bazı mukarrerât-ı mühime ittihâz idilmek üzere Kulübümüzde icrâ idilecek fevka'l-âde ictimâ'da sanâyi' mektebi musikasının icrâ-yı terennüm ideceği meduvvîne197 yazılan tezkerede beyân idilmiş ise de şehri Muharremü'l-Harâma tesâdüsü hasebiyle hürmeten yalnız musikanın ilgâsı sûretiyle ictimâ'ın icrâ olunacağı i'lân olunur. Hey'et-i İdâre.198

Musevi yetimhanesine yapılan iltifat ve ikram dolayısı ile Esnaf Kulübüne bir Teşekkür belgesi gönderildiğinden bahsetmektedir.

İki gün evvel yeknesak ve yeni elbiseleriyle bir nümâyiş ve vatanperverâne icrâ etdiklerini yazdığımız Müsevî yetimhânesi talebesi Göztepe'den esnâ-yı 'avdetde esnaf kulübi önünden geçerken mezkûr kulüb efrâdı talebeyi istikbâl ve taltîf ve lokum ikrâmıyla i'zâz eylediklerinden yetimhâne tarafından mezkûr kulüb hey'etine bir Teşekkür-nâme gönderilmiştir.199

Osmanlı İttihat ve Cemiyetine Mensub Tilkilik Kulübü, Bazı malzemeler hakkında görüşmek için ilgili kişilerin Perşembe akşamı kulübe toplanmalarını belirtmektedir.

---

196 Anadolu, 16 Şubat 1912, s. 2.

197 Davetliler.

198 Anadolu, 23 Teşrin-i Sani 1327 (6Aralık 1911), s. 3.

199 İttihad, 4 Nisan 1911, s. 3.

Bazı mevadın müzakeresi için Kulübümüze mukayyed zevatın işbu Perşembe günü akşamı yani Cuma gecesi her halde kulüpte isbat-ı vücud etmeleri ilan olunur.200

Mecidiye 30'dan

Para kuruş

104	Eşraftan Kuşadalı Hasan Bey
104	Eşraftan Kapanizade Tahir Bey
9 20	Müftü-i Belediye Rahmetullah Efendi
9 10	Eşraftan Hacı Osman Paşa Mahdumu Cemal Bey
9 20	Eşraftan Hacı Osman Biraderi Hafız Bey
19	Tüccardan Buldanlı Hacı Emin Efendi
50	Tüccardan Beşikzade Hamdi Bey
14	Bayraktarzade Hüsnü Efendi
10	Suluhanda Bezzaz Hacı Yavaşzade Mehmed Efendi
19	Suluhanda Müteahhid Sak Bey
38	Cezayir Hamı Müsteciri Mustafa Ağa
19	Muteberandan Necib Efendizade Fatim Bey
405 30	Yekün

Tilkilik Kulübü, kulüp üyelerinin yapacakları toplantı için bir çağrıdır ve ardından yapacakları makam ziyaretlerinden bahsetmektedir.

Fevkalade olarak vaki' olacak ictimada hazır bulunmak üzere Kulübümüz azasının işbu Perşembe günü akşamı kulübe gelmeleri rica olunur. 201

Kulüpler heyet-i idarelerince tayin olunacak onar kişiden mürekkep bir heyet-i mebuse Tilkilik Kulübünde sabahleyin alaturka saat birde ictimada edecekler oradan bir buçuk raddelerinde hareketle karuçalarla daire-i belediyeyi, makam-ı velayeti, kumandanlığı cemiyet namına ziyaret edecekler ve her birinde birer nutuk irad eyleyeceklerdir. Kumandanlığı ziyaretten sonra bu zevattan tefrik olunacak bir heyet burada bulunursa donanmaya, bulunmazsa Fuad vapuruna vizite verecektir 202.

Nazilli Birinci İttihad Kulübü, İdam cezasına çarptırılan Giritli Ali ve Hacı Ömer'in Manisalı birinin kızını kaçırmaları ve fdiye istemeleri, bunun üzerine ise süvariler tarafından yakalanıp adliyeye teslim edildiği bildirilmektedir.

İdam cezasına mahkumen Manisa hapihanesinde mevkuf iken ilan-ı hürriyeti müteakib hapishaneden fercayab-ı huruc olan Giridli Ali ve refiki Hacı Ömer bundan dört

200 İttihad, 23 Şubat 1911, s. 3.

201 İttihad, 14 Temmuz 1909, s. 3.

202 İttihad, 20 Temmuz 1909, s. 2.

beş gün mukaddem Manisa ağnisinden birinin kızını dağa kaldırarak pederinden külliyetli miktarda fidye-i necat talebinde bulunmuştı.

Merkum Giridli Ali ile refiki geçen gün süvari takib müfrezesi tarafından derdest olunarak cihet-i adliyeye teslim edildikleri Manisa jandarma binbaşılığı vekâletinden takib-i eşkıya kumandanı Miraalay Said paşa hazretlerine telgraf bildirilmiştir.203

3.1.8. Spor ve İzcilik

Askeri Kulübün düzenlediği koşudan detaylı bir biçimde söz etmekte. Yapılan koşuları isimleri ve saatleri ile vermektedir.

İzmir askeri Kulübü tarafından tertib olunduğunu yazdığımız at koşusu dün buca alanında icra edilmiştir.

Vali vekili ve İzmir fırkası kumandanı ferik İsmail Fazıl paşa hazretleriyle kuşunun riyasetini deruhte edinmiş olan arif paşa ve azasından Tevfik paşa ve evliyazade Refik Bey kaymakam Edhem Bey kolağası Hayri Bey ve diğer azalar hazır bulunmuşlardır.

Askeri musikasında ehviye-i latife terennümüyle koşu mevkiinde bir inşirah-ı tam uyandırmakta idi. Zirde muharrer olduğu üzere koşuya alafranga saat on birde başlanmıştır.

1- Tecrübe koşusu- alafranga saat 11'de: bu koşu şimdiye kadar hiçbir koşu kazanmayan yerli atlarına mahsus idi. Mesafe 7/8 mil olup koşuya üç at iştirak etmiştir. Salihli Mehmed Efendi'nin Şahin'i birinci, Sökeli Nikola ...'ın Kara Arslanı ikinci, Mehmed Efendi'nin Derviş'i üçüncü gelmiştir. Mükâfat bin kuruştur.

2- Askeri Kulübü koşusu - saat 11 buçukta: şimdiye kadar hiçbir koşu kazanamayan arap ve yerli atlarına mahsus idi. Mesafe 1 mil olup koşuya üç at iştirak etmiştir. Sökeli Süleyman Ağa'nın Ferhan'i birinci, Mösyö ... ikinci, Vahan Balyozyan'ın Kısmet'i üçüncü gelmiştir. Mükâfat bin kuruştur.

3- Meşrutiyet koşusu- saat 12'de yerli ve arap atlarına mahsus idi. Mesafe 1 ¼ mil olup koşuya iki at iştirak etmiştir. Çerkes Tevfik Bey'in ... birinci, Evliyazade Refik Bey'in Reyhan'ı ikinci gelmiştir. Mükâfat beşbin kuruştur.

---

203 İttihad, 22 Mayıs 1909, s. 3.

4- Vali koşusu – saat ikide mükâfat 3000 guruş: yerli arap atlarına mahsus. Mesafe 1¼ mil koşuya dört at iştirak etmiştir.

İşbu koşuda birinciliği Sökeli Süleyman Ağa'nın Ferhan isimindeki atı, ikinciliği Bergamalı Çerkes İshak'ın Hamiş isimindeki atı kazanmıştır.

5- Osmanlı koşusu- saat üçte: mükâfat 3000 kuruş yerli ve arap atlarına mahsus mesafe 1 ¼ mil koşuya altı at iştirak etmiştir.

İşbu koşuda birinciliği Çerkes Tevfik Bey'in geyik isimindeki atı, ikinciliği Refik Bey'in Reyhan isimindeki atı, üçüncülüğü de Vahan Balyozyan Efendi'nin Zamir isimindeki atı kazanmışlardır.

6- İzmir koşusu- saat 3 ¼ de: mesafe 1 mil koşuya iki hayvan iştirak etmiştir. Birinciliği ... biraderlerin Prestij isimindeki atı, ikinciliği Sökeli Hüsnü Beyin Dede isimindeki atları kazanmışlardır.

7- İane koşusu- saat 4:40 liradan fazla iane kazanamayan arap ve yerli atlara mahsus olup mesafe 1 buçuk mil. Koşuya 5 hayvan iştirak etmiştir.

Bu koşuda birinciliği Sökeli Hacı Bekir Ağa'nın Fakir isimindeki atı, ikinciliği Mösyö ... İon isimindeki atı, üçüncülüğü de Çerkes İshak Bey'in Hamiş isimindeki atı kazanmıştır 204.

İzcilik eğitimi ve kaç saat kalacaklarından söz edilen haber aşağıda verilmiştir. Bununla birlikte Nafiz Efendi'nin masrafları karşıladığından söz edilmiştir.

İzcilik Öğrenecekler: İzcilik öğrenip burada talim etmek üzere tedrisat-ı ibdidadiye meclisi tarafından intihab edilen darulmuallimin muallimlerinden avni ve sultani muallimlerinden nafiz efendilerle kendi arzu ve masraflarıyla bu âlimi tahsil etmek isteyen ittihat ve Terakki mektebi ve menb'ı füyuzât muallimlerinden Hayri ve Ahmet efendiler dünkü gün der-saadete gitmişlerdir. Bu efendilerin dersaadette 20 gün kadar kalacakları ilave isticar etmezdir.205

Yine bir spor dalı ve Türk toplumunun askeri yapısına uygun olarak çocuklara okullarda atıcılık eğitimi verileceğine aşağıdaki haberde yer verilmiştir.

---

204 İttihad, 4 Mayıs 1909, s. 3.

205 Ahenk, 7 Temmuz 1914, s. 2.

Mekteplerde Nişancılık: Mekteplerde talebenin nişâncılık mümâresesini hâsıl itmeleri husûsuna ciddî bir dikkat ve ihtimâm sarf edilmesi lüzûm ve vücûbu gerek Harbiye gerek Ma'ârif Nezâretlerinden icrâ kılınan teblîğât-ı mükerrerede uzun uzadıya bast ve temhîd idilmekde ve bunun sûret-i tahsîli hakkında lâzım gelen izâhnâmeler gönderilmektedir. Bunlardan biri elde edilmiş olmağla hem mekteblerin, hem sair nişân öğreteceklerin istifâdelerine hizmet etmek üzere mezkûr izâhnâmelerin bazı mâddelerini ber-vech-i zîr derc ediyoruz:

“6. Endaht ta'lîmlerinden bidâyetde tüfek bir mahalle istinâd etdirilecek dipçik omuzda olduğu hâlde en yakın on metreye atılır. Talebenin mümâreseleri artıkça mesâfe çoğaltıldığı gibi hedef dâireleri gitdikce küçüldülür.”

“7. Mekâtibde nişân tüfenkiyle yapılan ta'lîmler bi'l-âhare hükûmetin resmî silâhı ile endaht hâzırlatmak esâsına müstenid olduğundan talebe bir taraftan tüfek isti'mâlini tüfengi doldurup boşaltmak mümâreselerini peydâ itmelidir.”

“8. Sıhhat-i endaht pek mühim bir iş olduğundan gençlerin temâmiyle kavânîn-i mahsûsa dâiresinde vaz'iyet alup endaht icrâ itmeleri şarttır. Hakkıyla nişâncı olmak ne demek olduğunu takdîr için endaht müsâbakalarında mâhir bir nişâncının yanında bulunmak kâfidir. Anların ne büyük ihtimâm ile nişân aldığını görmeli bazan tüfeği nişân vaz'iyetine getirüp tekrâr itdirir yine vaz'iyet alır bir fişek atmadan belki iki üç kere silâha davranır.”

“9. Unutmamalı ki hakkıyla nişâncı olabilmek için endaht meydânlarında ve ta'lîmgâhlarda müddet-i medîde bilfi'îl peydâ-yı mümârese itmeğe ihtiyâc vardır. Meydân-ı muhârebede ise müşkilât dah büyükdür. Heyecânın te'sîriyle insân ekseriyyâ irâdesine hâkim olamaz ve eğer hissiyâtına büsbütün mağlûb olursa endaht fennindeki rüsûh ve mümâresesinden hiç istifâde idemez. Muhârebede i'tidâlini muhâfaza idebilen alel'âde bir atıcı heyecân ve korkunun zebûnu olan bir nişâncıdan elbette iyidir. Çünkü bir nicesinin atdığı kurşunların hedefe isâbet ihtimâli varsa da ikincisi havaya çıkar. O hâlde her şeyden evvel meydân-ı muhârebede mükemmel atıcılara sâhib olmak için daha mektebde iken talebenin terbiye-i bedeniyeye ve ahlâkiyyelerine i'tinâ etmek lâzımdır.”

“10. Ayakda endahtlarda lüzûmu kadar peydâ-yı mümârese hâsıl itdikten sonra talebeye diz çöktürerek yere yatırarak endaht ta'lîm edilir.”

“11. Mu‘allim her talebesinin endahtlardaki derece-i isâbetini kayd ve tabt iderek en iyi nişân atanlara müsâbakalarda münâsib mükâfâtlar virir.”

“12. Hedefler için ale'l-umûm aynı merkez etrâfında tersîm idilmiş müte‘addid dâireleri hâvî mukavvâlar isti‘mâl edilir.”

“13. Nişân tüfenkleri mekteb müdürlerinin nezdinde muhâfaza edilir.”

“14. Endaht derslerini müte‘âkib tüfenkler vazelin ile yağlanır”.

“15. Her atımda tüfenk doldurulmasını mu‘allim nezâret ider.”

“16. Mu‘allim bulunmadıkça talebe yalnız başına nişân atamaz.”

“17. Tüfenk dâimâ ağzı yukarıda olarak doldurulur.”²⁰⁶

Bu haberde Adana İzcileri’nin turlarından bahsetmektedir.

Adana İzcileri: Adana darulmuallimin talebesinden teşkil eden izciler beraberlerinde muallimleri olduğu halde dünkü gün İstanbula gitmek üzere şehrimize çıkmışlar. Burada evvelce daire-i hükümete giderek vali beyin efendi hazretlerini ziyaret etmişlerdir. Müşarunileyh bu misafir efendiler hakkında lüzüm gelen nevaziş ve iltifatlarını bir derece buyurmakla beraber İzmir’de buldukları müddetçe kendilerine icab eden muavenet ve teshilatın irâesi hususunda emr edilmişlerdir.

Talebe efendiler hükümetten çıkınca kışlayı ve ordu kumandan paşayı badehu sultanı ve ittihat ve Terakki mektepleriyle darulmuallimini dahi ziyaret etmişler, vardıkları yerlerde fevkalede arz ve ikram görmüşlerdir.

Cemiyet-i Mukaddes’e ülkenin durumu ve devlet yönetiminin Avrupa’nın iç işlere müdahale etmesi ile bilim ve sanatta geri kalıyor olmamıza tepki göstermektedir. Bununla birlikte yapılanlardan ve gösterilen çabadan da söz etmektedir.

Zencîr-i istibdâdı kırdık. Artık hürüz diyoruz. Lâkin daha başka istibdâdlar var evet istibdâd-ı irfân, istibdâd-ı kemâl, istibdâd-ı ma‘lûmât bir, kelimedede istibdâd-ı dimâğî; niçün i‘tirâf itmeyelim hâlâ garb dimâğlarının mağlûbu değil miyiz?

---

206 Ahenk, 20 Temmuz 1914, s. 2.

Bu gün umûr-ı dâhiliyemize müte'allık husûsâtda bile Times bir bend yazıyor. Tan bir makâle neşr idiyor. O sözlerin zebûnu oluyoruz. Neden? Çünkü henûz Avrupa menba'ı kemâlâtının esîriyiz. Biz de fen, san'at daha lüzûmu derecede müterakkî değil, hele hayât-ı ictimâ'iden eser bile yokdu.

Hiddet idiyoruz, kızıyoruz Avrupa bizim işimize niçün karışıyor diyoruz. Lâkin hatâ idiyoruz. Kusûrumuzu söyleyelim hayır Avrupa karışmıyor, biz Avrupa'nın müdâhalesine müsâ'id bir muhît teşkîl idiyoruz.

Eğer Avrupa'nın müdâhalesinden sûret-i kat'iyede kurtulmak, zîr-i zemîne geçdiğimiz istibdâd-ı hükûmet gibi istibdâd-ı garbîde kandırmak istersek yalnız bir çâre var evet onların derecesine sa'ûd itmeliyiz. Çalışmalıyız; yine anlardan her şeyi öğrenmeliyiz; artık tarîk-i tekâmül bizde takarrür itmeli; terbiye-i ictimâ'iyeye nedir? Bilmeliyiz. İşte o vakit parlak bir istikbâl âğû-ı se'âdetini bize açar, açar da o rengîn haclegâh-ı ikbâl ve medeniyetde bütün bütün serbesiyyet, hür, bahtiyâr bir millet oluruz.

Âh âtî, ümmîd-i âtî o kadar tatlı, rengîn mükevkeb bir semâ-yı te'âlî sinesini kucaklamak bize ne zaman nasîb olacak.

İşte o vakit mesâil-i âlem yalnız Londra'da, Paris'de Berlin'de değil Derse'âdet'de o Dârü's-Saltanat-ı Osmâniye'de dahi hal ve tesviye idilecektir.

İmdi ... siyâsiyemizin hükmünü garbdan ... başkaları Derse'âdet'in sûret-i ... intizâr idecektir.

Hulâsaten diyebilirim ki şa'şalı bir istikbâl, nazar-ı ribâ bir tekâmül bizi bekliyor. Yalnız tâkat-ı perândâzâne koşmak, çalışmak, ana yetişmek lâzım lâkin nasıl? İşte o tarîk-i tekâmülîde bize bu gün Meşrûtiyet idâreyi bahş iden İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti gösteriyor. Mektebler açıyor, gazeteler neşr idiyor, Avrupa'ya talebeler gönderiyor bu sûretle hükûmete, millete tahsîl-i me'ârifin yollarını öğretiyor da bizi en müterakkî insanlar sırasına is'âd itmeğe çalışıyor.

Terbiye-i ictimâ'iyeye, te'âvün, hamîyyet gbi hasâili bildirmek cümlemizi bu livâ-yı ittihâd altında cem' etmek için de kulüpler küşâd idiyor, idiyor da işte orada ictimâ' nasıl olur, riyâset ne dimektir, müzâkerât nasıl cereyân itmelidir; bir ictimâ'da her hâlde bir reîsin lüzûmu ve o reîsin nasıl intihâb ve ta'yîn olunabileceği ve ictimâ' iden zevâtın yalnız reîsi hitâben söz söylemesi ve aralarında muhâtaba idememesi gibi terbiye-i ictimâ'iyenin

usûllerine ta'lim idiyor, yekdiğërimize mu'âvenet, hub ve meveddet haslet-i insâniyesini bize ilkâ eyliyor.

Cem'iyetin külüplerinde vâkıfâne münâkaşalar ciddî mübâheseler güzerân idiyor. Bilenler bilmeyenlere bildiklerini söylüyor. Hâsılı parlak bir hayât-ı etimâ'î bu sâyede ilk adımımızı atmış oluyoruz.

Ne büyük maksad, ne hedef-i ulvî.

Bu mesâ'inin 10 Temmuzdan sonra birinci misâlini âlem, âlem-i medeniyete göstermekle mübâhîyiz.

İşte Meclis-i Meb'ûsânımız.. Avrupa hayretten hayrete giriyor, İttihâd ve Terakkî Cem'iyet-i mübeccelesinin irşâdâtı sâyesinde fitratımızda meknûz olan isti'dâdımızı insânlığımızı, Osmanlılığımızı fahûrâne isbât idiyoruz.

Biz henûz hayât-ı ictimâ'iyenin acemîsi olduğumuz hâlde İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti'nin destî-i mahâreti olan gülşen-i Osmâniyân dünyâya meclis-i meb'ûsânımız gibi muntazam bir zühre-i nev-şukefte gösderdi. Biz bu nümûneden iktibâs-ı feyz iderek yakîn zamânda mülkümüzün her tarafını ilim ve irfân çiçekleriyle tezyîn itmeliyiz.

Sülûk itdiğimiz bu râh-ı necâtda az zaman içinde inşâallâh çok mesâfe kat' ideriz. Lâkin bu istikbâl nûr-ı envere vüsûl için yalnız sa'y ve gayret değil hüsn-i ahlâk, hüsn-i niyyet de lâzımdır. Hüsn-i ahlâkımızın en büyük delili de ni'met-şinâslık olacaktır. Şu hâlde mazharı olduğumuz gülistân-ı hürriyet ve se'âdetin bânî, nâzım, bâğbân-ı hakîkisine ya'nî İttihâd ve Terakkî Cem'iyet-i nâciyesine mecbûr olduğumuz vazâif-i kadir-şinâsîyi ifâ idelim onu tebcîl eyleyelim onun nesâyih ve vesâyâ-yı hayrhâhânesinden zerre kadar inhirâf itmeyelim²⁰⁷. Doktor: Tevfik Rüşdi

3.1.9. Diğer Kulüpler

Nur'u Osmaniye, Kasaba, Aydın, Kavala, Uşak, Muğla, Ödemiş, Selanik, Sarayköy, Manisa, Soma, Karacasu, Germencik ve Salihli Kulüpleri ile ilgili haberler aşağıda şu şekilde yer almaktadır;

---

²⁰⁷ İttihad, 27 Kanunel 1908 (14 Aralık 1324), s. 1.

İstanbul İttihat ve Terakki Kongresi, Nur-u Osmaniye Kulübünde olacağı belirtilmiştir. Fethi Bey'in de bir nutukta bulunacağı söylenmektedir.

İttihâd ve Terakkî 'umûmî kongresi Nûr-ı Osmaniye Kulübünde ... itmiştir.

Ba'de'z-zuhr sâ'at iki buçuk raddelerinde İttihâd ve Terakkîye mensûb a'yân ve meb'ûsân ile vilâyet murahhasları meyânında hâzır bulunan zevât ekseriyeti teşkîl itmekle cem'iyet kâtib-i 'umûmîsi Fethi bey kısa bir nutuk îrâdı ile kongreyi küşâd itmiştir.

Fethi bey nutk-ı ...millet-i Osmaniye'nin meşrûtiyetin altıncı senesini idrak eylediğinden dolayı Cenâb-ı Hakka 'arz-ı şükrân itdikten ve mesâ'ib-i harbiyenin mûcib-i 'ibret olmasını temennî eyledikten sonra bugün riyâset ve encümenler için intihâbât icrâsına mübâderet olundığı cihetle merkez-i 'umûmî re'îsinin Cumartesi günü kıraat olunması tensîb olundığı bi'l-beyân re'îs-i evvel ve sâninin intihâbını teklîf itmiştir 208 .

Kasaba İttihat ve Terakki Kulübü, devletin kapitülasyonları kaldırmasını tebrik etmektedir.

Vatan-ı mu'azzezimizin yeni başdan fethi kadar hâ'iz-i kıymet olan kapitülasyonların lağvı muvaffakiyâtından dolayı sevgili hükûmet ve fırkamıza 'umûm ihvân nâmına 'arz-ı Teşekkürât ve minnet-dârî ider ve eltâf-ı sübhâniyeden tevâlî-i muvaffakiyet niyaz eyleriz209.

Aydın İttihat ve Terakki Kulüpleri, İttihat ve Terakkicilere ayrılıkçı ithafında bulunmaları üzerine yayılmış bir duyurudur. Bu duyurudan anlaşıldığı üzere, bu ithamda bulunanları üstü kapalı bir üslupla tehdit etmişlerdir.

İttihâd ve Terakkînin kuvveti olmadığını i'lân ile mütesellî olmak isteyenlere onun lâ-yetezelzel bir kitle olduğunu zamân, ahvâl ve hâdisât isbât idiyor. Daha dün Aydın'da ittihâda ehemmiyet vermeyen bir takım hodbînler müşâhedât karşısında 'acabâ ne diyebileceklerdir îtilâf propagandası diye birçok tedbîrlere mürâca'at idenler ahâlînin olur olmaz laflarla hayâtını tahrîk itmeseler ve en nihâyet memleketde Bazı kimseler güceniklik sokarak kendi 'aleyhlerine netîce virecek çocukca teşebbüslerde bulunmasalar iyi olmaz mı, işte numûnesini zikrediyorum: Aydın'ın Kozdibi mahallesinde propaganda yapan ve îtilâfçı geçinen birkaç kişi şâyân-ı Teşekkürâtdır ki mezkûr mahallede cem'iyete dâhil olan yüze

208 Anadolu, 22 Eylül 1913, s. 2.

209 Anadolu, 12 Eylül 1914, s. 1.

karîb vatandaşımızın arzusuyla bir kulüb küşâdına vesîle olmuşlardır. Cem'iyete kayı didilen efrâd-ı hamiyet-nihâdın esâmîsini gönderiyorum. Kulüb bir iki güne kadar açılacaktır. Fafsîlâtını bilâhere yazarım 210.

Kavala Hürriyet ve İtilaf Kulübü, Kavala'da kurulmaya çalışılan ama kısa bir süre içerisinde ekonomik açıdan başarı elde edemeyen kulüplerin birer birer kapandığından söz etmektedir.

Mukadder olan 'âkıbete uğramış:

Hürriyet ve İ'tilâfın tarz-ı teşekkülünü nazar-ı i'tibâra alan bidâyetden beri böyle bir halita yaşamayacağını söyleyüb duyurub, Bazıları buna ihtimâl virmiyorlardı. Hürriyet ve İ'tilâf merkez-i 'umûmîde vaz'iyeti, mevki'iyeti, hayâtının pek kısa olacağını düşünmeyerek-güya- teşkilât yapmağa kalkışmışlar, kulüb küşâdıyla ... bu sebeble bir çok masraflar ihtiyâr eylemişlerdi. Bu ... behiyyede olduğunu göstermek yeter. Doğruyu söyleyelim. Acıyorduk.

Fakat onlar o kadar şaşırılmışlar hırs ve garazla o kadar sarsılmışlardı ki ne düşünebiliyor, ne de düşünenlerin söylediklerini dinliyorlardı. Her ne ise kulübler açıldı. Öteden beriden ... tedârik idilen müdâvimîn-i kirâm kulüpleri teşrîf idiyorlardı. Bazı mahallerde 'adedleri 'aşerât mertebesini tecâvüz itmemekle berâber yine kendilerini bir mevcûdiyet sâhibi 'add ve i'tibâr eyliyorlardı. İntihâb başlar başlamaz, ümidleri büsbütün kırılmakla, Hürriyet ve İ'tilâfın mevcûdiyet-i ma'lûlesi bir kat daha sarsılmağa başladı. İnhizâmlar tevâlî iderken, diğer taraftan da kulübler kaynıyor. Kulüb eşyâsı satılıyor. Kapılar kilidleniyordu. Bu hâl-i el-ânda devam idüb gitmekdedir. Kavala'da cereyân iden ve vak'a da buna delîldir. Kavala'daki vak'a Hürriyet ve İ'tilâf Kulübününün hazînâne sâkitâne sedd olunmasıdır.

Kavala Hürriyet ve İ'tilâf cem'iyeti mensûb oldukları halîtanın mağlûbiyetlerini görerek hakîkati bir dereceye kadar anlamaya başlamışlardı. Nihâyet kulüblerini kapamış ve Kavala'da Hürriyet ve İ'tilâf 'âdetâ ve nişanı kalmamışdır. Zavallılar 211.

İttihat ve Terakki'nin Galebesi, kazanan adaylarını duyurmuşlardır. Bunun dışında Uşak'ta İttihat ve Terakki'nin içinden olup ayrılan bir grup kimseyi eleştirmişlerdir.

---

210 Anadolu, 20 Mart 1912, s. 2.

211 Anadolu, 12 Nisan 1912, s. 2.

Kastamonu'da icrâ idilen intihâbâtta İttihâd ve Terakkî meb'ûs namzedlerinden 'adliye nâzır-ı sâbıkı Necmeddin Bey, Ahmed Mâhir Efendi, İsmail Mahir Efendi ve Hüsni Bey muvaffakiyet itmişlerdir.

İttihâd ve terakkî namzedleri ... ittifâk ile intihâb olunmuşlardır.

Amasya livâsının Köpri, Mecidözi, Ladik, Hakik kazâsında İttihâd ve Terakkî namzedleri kazanmışlardır.

Nefs-i Selanikde müntehib-i sâni intihâbâtı hitâm bulmuş ve bir ittifâk araya karîb bir ekseriyetle İttihâd ve Terakkî namzedleri ihrâz-ı galebe eylemişlerdir.

Manastır merkez sancağına merbûr Rehne, Ohri, Florine, ... Roza, ... Harim kazâlarında dahî İttihâd ve Terakkî namzedleri kazanmışlardır.

İstanbul'da ikinci üçüncü dâ'ire-i intihâbiyelerin intihâbâtı hitâm bularak ara tahkik idildikde İttihâd ve Terakkî namzedleri ekseriyet-i mutlaka ile kazanmışlardır.

Üsküb civârında İttihâd ve Terakkînin galebesi te'mîn edilmiş olup ... Hasan ve Necib Derağa Beyler İttihâd ve Terakkî namzedleri olan Sudi Efendiye rekâbet icrâsına çalışmakta idiyseler de en nihâyet Hasan ve Necib Derağa Beyler kat'î bir hezîmete uğramışlardır 212.

İzmir'de Anadolu Gazetesi hey'et-i idâresine muhterem kardaşlarım:

Fî 2 Şubat sene 327 târîh ve numerol 15 müsâvât Gazetesinde İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti Uşak Kulübü'nden meşrûtiyete sâdık kalmak üzere isti'fâ idin diye vaz'-ı imzâ iden Harik oğlu Yusuf ve Delibaşı oğlu Osman ve Eskici Bekir oğlu Osman ve müderrisü'l-kirâm ilkâyeti sû-i isti'mâl eyleyen câhil İlyas Hayri nâmındaki kesânın iki seneden beri hiçbir ictimâ'da Kulübümüzde isbât-ı vücûd itmedikleri gibi nizâm-nâme mûcibince her ahâlî şâyân-ı nefret görülmekle hey'et-i 'udûle bi'l-havâle cem'iyetden ihrâclarına karâr virilmiş ve ol vecihle mu'âmele-i lâzimesi icrâ idilmiş kesânın oldukları gibi hiç cem'iyetimize mensûbiyeti bulunman Kırkılyan karyesinden Efendi oğlu Mehmed nâmındaki

zât dahî cem'iyetden isti'fâ itdim diye fesâdcu adamların tasnî'-gerdesi olan kağıda vaz'-ı imzâ itdiğine güleriz 213

Muğla Meşrutiyet Kulübü'nden ayrılan 110 kişinin ayrılma sebeplerini eleştirmektedir.

Muğla'da İttihâd ve Terakkîden yüz on kişinin isti'fâ eylediğine ve güya cem'iyet 'aleyhine bir feverân mevcûd olduğuna dâ'ir bir gazetede görülen neşriyât hilâf-ı hakîkatdir. Kendilerini müsta'fî 'addedenler bundan üç ay evvel kulüb hey'et-i idâresince kayıtları terkîn idilenler olduğu ve isti'fâ keyfiyetine gelince bu efkâr-ı 'umûmiyede Muğlada İttihâd ve Terakkîye muhâlif ve mu'âriz mühim bir kitle varmış. Göstermek maksadıyla hüviyetleri ma'lûm bir iki kişinin eser-i tertîbi bulunduğu beyân olunur 214.

Ödemiş Kulübü, Göbeli Gazetesi'nde yazan bir eşkiya vakasına değinmiştir. Bölgede askerlerin olduğunu ve böyle bir sorun olmasının mümkün olmadığını savunmuştur.

"Göbeli" Gazetesinin fi 15 mart sene 325 tarih ve 173 numaralı nüshasında Ödemiş'den mektub-u serlevha altında memleketimizin ahval-i şekavetinden ve bu günlerde derdest veya itlaf edilen bazı eşkiyanın suret-i tenkilinden ... garib bir fukara manzurumuz oldu. Hakikat-i hale bütün bütün muhalif olan böyle bir fikrayı Ödemiş'ten yazacak hiçbir kimse mutassavvur olmadığından her halde bu türlü havadis ve mütalaat gazete muharreratının hayalhanesinden teraşşuh etse gerekir, saye-i adl ve hürriyette tenkil-i eşirra için kazamız ve civarına üç tabur asakir-i Osmaniye i'zam edilerek takibata kemal-i keremi ile devam edilmekte ve bu sayede bu güne kadar bir çok eşkina hayyen veya meyanen elde edilerek asayişin iade ve istikrarına hükümet-i mahalliye ve takib kumandanlığınca gece ve gündüz bir faaliyet-i fevkalade ile çalışılmakta olduğundan asakir Osmaniye ve hükümetin gayet-i faaliyet mesalemesini hiç ettirecek eşhas-i adiyeye müzeyyen atf eylemek isteyen mezkûr ... şediden red ve cerh ile tebeyyün-ü hakikate ... gazetenizi tevsite müsaraat eyleriz215.

Selanik Askeri Kulübü, karakolların masrafından bahsetmiştir..

213 Anadolu, 19 Şubat 1912, s. 3.

214 Anadolu, 10 Mart 1912, s. 2.

215 İttihad, 2 Nisan 1909, s. 2.

Selanikte askeri Kulübü ittihaz edilmek üzere hakan mahlu' tarafından ihda edilen ebniyenin tertibat-ı dâhiliyesi ve tefrişatı için sarf-ı muktezi mebalığın 325 senesi bütçesinde karşılığı olmamasına mebni kışla ve karakolhaneler masarifi namıyla fevkalade bütçesindeki mevzu' meblağdan sarfına makam-ı iadesinden mezuniyet i'ta edilmiştir 216.

Sarayköy'de yeni kurulmuş olan kulüpten söz etmektedir. Bununla birlikte vazifelerine yer verilmiş, gazetelere abone olması gerektiği dile getirilmiştir.

Sarayköy'de:

Kazamızda bu namda bir kulüb küşad edilerek fevkalade tefriş edilmiş ve şimdilik nir-i hakikat İttihat ve, ittihad, tanin gazetlerine abone olunması vücuda getirilmek mukarrer bulunmuştur. Kulübün başlıca vezai fi memleketin i'marı, ma'arifin ta'mimi, ziraatin tevsi'i, ticaretin hal-i intizam ve kemale efrağı, yolların tecdid ve ta'miri, civar kara ve kasabat ile münakalat temini çarelerini tahriden ibarettir. Bir taraftanda i'ane-i milliye cem'ine teşebbüs olunarak dört beş köy tarafından civar karyeler ahali-i hamiyetmendani taraflarından beş yüz küsur mecidiye kadar bir meblağ taht- te'mine alınmıştır.³

Birçok İzmir dışındaki kulüpte Yorgi Boşo'nun İzmir Rum Meşrutiyet Kulübünde yaptığı konuşmada Türkler hakkındaki bahislerini diğer kulüplerden yollanmış olan telgraflarla birlikte eleştirmektedir.

Rum Meşrutiyet Kulübünde vermiş olduğu konferansta nân ve nametiyle perverde olduğu şu mübarek vatanın mazisi maaliyatla milli olan biz fatihlerini barbarlık gibi hiçbir vakitte kabul edemeyeceğimiz bir sıfatla tahkir ve tezyif etmek suretiyle Türklüğü ayak altına almaya yeltenen nankör Boşo'nun mezkur konferansında sarf eylediği bütün elfaz-ı tahkiriye kendisine red ve iade eder ve bütün Türklük ve Osmanlılık namına merkumu telin eyleriz.

Ekseriyet üzere müftü, belediye resisi ve İttihat ve Terakki Kulüpleri imzalarını havi olarak bu hususta mülhakattan gelen telgraflar:

Muğla'dan:

Mahiyet ve meslek-i şikakkaranesi suret-i katide tayin etmiş olan Boşo'nun Rum Kulübünde mübeccel Türklüğe barbarlık, kabiliyetsizlik isnadıyla ikinci defa olarak vuku

---

216 İttihad, 11 Haziran 1909, s. 2.

bulan tecavüzat-ı sefilesini kemal-i nefretle ret ve bi'l-netice bütün Osmanlığa karşı şu hareket-i hadd-na-şinasanesinden dolayı merkumun şiddetle tecziyesini haysiyet-i milliye namına hükümetimizden ehemmiyetle talep ederiz.

Salihli'den:

Asalet adaleti tarihen müsebbit olan Türk kavm-i necibini Rum Meşrutiyet Kulübünde alenen barbar ve kabiliyetsiz diye tavsif eden Yorki Boşo'nun tefevvühatını şiddetle kendisine red eder ve Türklük aleyhine bulunan edaninin tecziyesini hükümet-i seniyyeden şiddetle talep eyleriz.

Karacasu'dan:

Serfice mebus-ı sabıkı Boşo gibi müzeyyat-ı insaniyeden ari bir adamın bu defa İzmir'de Rum Meşrutiyet Kulübünde verdiği konferansta tarihin en şanlı sahifesini teşkil eden ve nesl-i necibden olan Türk akvamına yine barbarlık ve kabiliyetsizlik gibi isnat ettiği istihbar kılınan elfaz-ı redie ve tahkiriyesini olanca kuvvetimizle kendisine red eder ve tecziyesi hakkında takibat-ı şedidenin icrasını hükümet-i meşrutamızın adaletine tevdi eyleriz.

Soma'dan:

Rum Meşrutiyet Kulübünde konferans veren Boşo'nun Türkleri barbarlık ve kabiliyetsizlik isnadıyla tahkire cüret ettiğini kemal-i nefretle işitildi. İzzet-i nefslerini muhafaza hususundaki kabiliyetleri fiiliyatla sabit olan halis Osmanlıları bu suretle ikinci defa tezyife cüreti galeyani mucip olup merkumun ne gibi amal-i hasise erbabı olduğunu anlatmıştır. İsnadat-ı vakıanın kendisine reddiyle şediden tecziyesinin hükümet-i meşrutamızın talebine muteber gazetenizi tavsit eyleriz 217.

Karacasu Kulübüne gelenlerin bahriye için desteklerinden bahsetmekle, bunun üzerine Meclis-i Mebusan Başkanlığı'na telgraf ile bildirilmiştir.

İzmir merkezine mevrud fi 3 teşrin-i evvel sene 1327 tarihli telgrafname suretidir:

Tezahürat-ı vatanperveraneye rağmen davet edilen kura muteberan-ı mebusesiyle kasaba eşraf ve ağniyası bugün Kulübümüzde fevkalade akd-ı ictima ederek kuvve-i

bahriyemizin takviye ve tekemmülü için tekalif-i emiriyelerinin birer misli zammıyla beş sene de ve zabitan, memurin-i umumiye dahi senevi birer maaşlarını terk ve ita eylediklerini mübeyyin memhur taahhüt senedatlarını hükumete verdiklerini ve bu babda Meclis-i Mebusan Riyasetine ba-telgraf bildirildiği tebşir ve keyfiyetin ilanı ile bilumum vatandaşlarımızın iştiraklerini temenni eyleriz.

Bodrumdan 4 Teşrin-i evvel tarihiyle makam-ı vilayete çekilen telgrafın bir sureti matbaamıza da verilmekle aynen derç ediyoruz:

Mutasarrıf beyin inhası üzerine hapishane müdüriyetine tayin olunan Ahmet Efendi geldi. Sabıkanın hafî ve hali cürmü ve cürmüne delalet edecek ahvali yokken ve adalete kaim bulduğumuz irae-i meşruta da ahval-i istidadiyenin vücudunun mahv ve zail olduğuna itmian amme hasıl olmuş iken bu halin meydan almasına kalplerimiz sızladı. Yüreklerimiz yandı. Kanun-i esasimizde bu noktaya yani haremsiz bir memuru tahkikatsız muhakemesiz azl ve inhasına bir makamın salahiyeti olduğuna dair bir kayıt varsa anlamak istiyoruz. Azlini inha buyuran mutasarrıf bey bundan dört beş ay evvel Bodruma teşrif ettiler. Hapishanenin muamelat ve inzibat-ı dâhilîsinden dolayı hükümet namına müdüre bilistihkak Teşekkür etmiş iken dönüp de şikâyet etmesi şayan-ı ıstirâdır. İstikbal umumi tehditten kurtarılmak için bu maddenin amel müessirinin bi-tarafane ve muşikafane tahkik ettirilmesini takip edeceğiz mağduriyete meydan verilmemek için icra-yı icabı tekrar müstedadır ferman.

İmzalar: Müderrisinden Yakup, eşraftan Hüseyin, Mehmet Seyyid, Mustafa, Avni, Muhittin, tüccardan Dimitri, Bihor,, Muhittin, Avni, ahaliden Mehmet Hamdi

Germencik Kulübü'nden, Yemen'de olan isyanı bastırmaya giden askerler için halktan destek istenmektedir. Germencik Kulübü'nden kimselerin de askerlik sebebi ile gittiğinden söz etmekte, halkı empatiye sevk ederek, orduya maddi destek sağlanmaya çalışılmıştır.

Ey hamiyetli müslim olan Osmanlı kardaşlar!

Bugün vatan-ı mu'azzezimizin muhâfazası ve sekenesinin esbâb-ı ıstirâhatini te'mîn için kimisinin koynunda beş para olmadığı ve kimisinin henüz iki günlük sevgili zevcesi ve kimisinin mini mini yavruları ve kimisinin ma'îşetini tedârikden 'âciz bî-çâre 'âileleri olduğu

hâlde Yemen gibi memâlik-i haremiye can atan, bir takım 'âsî kurşunlarına göğüs geren, kumlar içinde yuvarlanmağa müheyya olan vatan yavruları bugünlerde hareket ediyorlar.

Evet vatan için canlarını feda etmek için gidiyorlar. Bizler ise rahat uyku uyurken onlar uyku şöyle dursun ateşler arasında kalacaklar. Neden böyle kansız, hissiz uyuklayalım, neden kardaşlarımızı düşünmeyelim. Evet kardaşlar düşünelim, düşünelim ki onların memleketlerindeki aç, sefil kalan 'âilelerini düşündürmemek için düşünelim, onlar bizim kesemize muhtâcdırlar. Onların öyle hâl-i sefâletde yaşamalarına hangi bir Osmanlı vicdanı var ki tahammül etsün. İşte bakınız bir de yani İttihâd ve Terakki Cem'iyet-i mukaddesine mensûb Germencik kulübi himâye tahtında beş kişiden mürekkep teşekkül eden komisyon-ı sekeneden olub da kocaları 'askere gitmiş 'acezeye, efrâd-ı ahâlî hâllerine göre mâhiye tahsîs ederek hayli para cem' edilmiş ve hafta be hafta münâsib bir mikdâr tevzî olunmakta bulunmuştur.

O bî-çâre kadınlar ağlaya ağlaya dua ederek gidüb ma'îşetlerini te'mîn ediyorlar. Bütün mülhakât-ı kurâyaya merkezî Germencik kulübi olmak üzere birer şu'be de te'sîs etdi.

Ey Ödemiş, Tire ahâlî-i hamiyetmendânı sizler de kardaşlarımız iştirâk idiniz. Ediniz ki bu yüzden hem ittihâd, hem namus ve hem vatan muhâfaza edilmiş olsun mu'azzez Osmanlılar²¹⁸!

Aydın Kulübü, gündüzleri iş güçleriyle meşgul olub nimet-i maariften nasibini alamayan evlad-ı memleketin tahsil-i ibtidailerinin temini maksadıyla Ramazan Paşa cami' şerifi kurbinde ... mektebi gece saat birden üç buçuğa kadar açık bulundurulub Türkçe okuyup yazacak ve akaid-i diniyesini belletecek ve kendisine lazım olacak umur-u hesabiyesini öğrenecek derecede meccanen gece dersleri tedris edileceğinden sinni on yaşından fazla olan hemşehrilerimizin kanun-i sani ibtidasına kadar Aydın İttihat ve Kulübü heyet idaresine müracaat eylemeleri lüzumu ilan olunur²¹⁹.

3.2. Kulüplerin Siyasi Faaliyetleri

3.2.1. Siyasi Çalışmalar

Tilkilik Kulübünün ülke hakkında fikir alışverişinde bulunmak amacı ile toplantı çağrısıdır.

---

²¹⁸ İttihad, 16 Mart 1911, s. 3.

²¹⁹ İttihad, 9 Kanun-u Sani 1911 (27 Aralık 1326), s. 3.

Mukaddes vatanımızın selametine muhterem milletimizin ve müstacil bazı mevadin müzakeresi için Kulübümüze mensup bilcümle zevat-ı kiramin her bir mazereti bertaraf ederek şehri martın sekizinci perşembe günü akşamı yani cuma gecesi mutlaka Kulübümüzde ispat-ı vücud etmeleri kemal-i ehemmiyetle rica ve ilan olunur.

3.2.2. Askeri

Feyz-i Harit Kulübü duyurusunda esnaf ve işçi kulüplerine her türlü destek sağlanarak ve ihtiyaçları karşılanarak ülkenin menfaati doğrultusunda İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne dahil edilmesi gerektiğini söylemektedir. Eşref Paşa Caddesi'nde kulüp için bir yer tutulması amacıyla İttihat ve Terakkiye başvurulduğunu da belirtmişlerdir. Bununla birlikte Harbiye Nezareti'nin beyannamesi verilmiştir.

İttihat ve kulüplerinin menafi'-i vataniye hakkındaki himem ve mesaisini, beyn-el halk bir mehadenet-i tammenin temini ve muhafazası zımındaki tesiratını beyan etmek malumu ilam kabilinden ise de şurada muhtasaran diyebiliriz ki kulüpler, maarif ve sanayinin terviç ve Terakkisi ahali arasında bir takım avamil ve müessirat ilcaatıyla husule gelecek ittihadıslığın ref' ve izalesi hususatında büyük gayretleri görülmektedir. Hususıyla esnaf ve amale kulüplerinin ileride temin edeceği fevaid ufak bir mülahaza neticesinde tezahür eder. Hatta fikrimize kalırsa bu esnaf ve amele kulüpleri İttihat ve cemiyet-i muhteremesine son derece kavi esaslarla merbut olabilmeleri için her türlü ihtiyaçları tehvin edilmeli, onlara cemiyete rabt-ı kalb ettirmek için her ne lazım ise, feda edilmelidir.

Eşrefpaşa caddesinde bazı zevat tarafından feyz-i harit namında bir kulüp tesis edilmesine teşebbüs edildiği ve onun için İttihat ve cemiyet-i muhteremesine müracaat olunduğunu istihbar eyledik. Bunun pek güzel, nafi' bir teşebbüs olduğu vareste-i izahdır. Ora ahalisinin kısm-ı azamı cehalet içinde bulunduğundan Kulübü idare edecek zevatin en mühim, esaslı vazifelerini İttihat ve cemiyet-i muhteremesinin programında da muharrer olduğu üzere maarife büyük bir ehemmiyet verilmesini bir rağbet ve tevcih-i umumiye mazhar olabilmelerini temin hususları olmalıdır. Bunun için ahaliye ara sıra fikirlerini tenvir edecek nasayihde bulunulması, onların daima bir ittihad-ı tam dairesinde yaşamalarının temin edilmesi lazım gelir. Buraları kulüb heyet-i idaresinin teşkilinden evvel nazar-ı i'tibare alınacağını ümit eder ve müteşebbisleri tebrik eylemeği vecibeden addederiz 220.

Harbiye Nezareti'nin Beyannamesi Dolayısıyla ;

İstanbul gazetelerinin son nüshalarında dünkü Âhenk'de okumuşsunuzdur; Harbiye Nezâreti millete, vatana bu gün, yarın birçok fâideler te'mîn ideceği şübhesiz bulunan Bazı mütâla'ât ve teşvîkâtı hâvî yeni bir beyânnâme neşr itdi. Bunda Osmanlıların, ecdâd-ı izâmları gibi, bir "millet-i müsellaha" hâlinde yaşamaları, fakat asr-ı hâzırın icâbâtına göre her dürlü refâh ve sa'âdete nâil olmaları esbâbından Bazularını, bilhâssa terbiye-i bedeniyeye ve askeriyeye ta'alluk edenlerini hulâsaten ta'dâd itmekle berâber, bu yolda teşkîline lüzûm görülen idmancılıkların mâddeten, ma'nen husûle getireceği âşikâr olan menfe'atlerinden ve sâireden bahs ediyor, ve beyânnâme su sûretle başlıyor: "Bu asırda varlığını te'mîn itmek, vatanını, ırz ve nâmûsunu düşmenlere karşı korumak isteyen her millet için bütün ma'nâsıyla (millet-i musallaha) hâline girmekten başka çâre yoktur..."

Filhakîka öyledir; hattâ o kadar açık, riyâzî bir hakîkatdır ki bunun uzun uzadıya teşrîhine, tahlîline lüzûm görülmez. Böyle iken bu, bizce bir zamândan bere ihmâl edilmiş, eski Osmanlıların bu uğurda ihtiyâr itdikleri merdâne meslekleri, vatanperverâne fedâkârlıkları âdetâ unutulmuş, "millet-i müsellahlık" bizde sözden ibâret kalmışdı.. Bu ihmâlimizin seyyiesi olarak şimdiye kadar ne müdhiş felâketlere dûçâr olduğumuzu şurada, bilmem ki, birer, birer saymağa mâziye karışan teessürâtımızı tecdîd etmeğe hâcet var mıdır? Bununla berâber biz bundan sonra olsun tâm ma'nâsıya "müsellah" bir millet olamazsak, bizim için ne hâlen, ne istikbâlen yaşamak, muhâfaza-i vatan itmek imkânı hâsıl olamayacaktır.

Bunun için hükûmet-i hâzıramız, ale'l-husûs Harbiye Nezâretimiz milleti teşkîl iden efrâdın sağlam vücûda, metîn dimâğa, askerî, medenî hayâta mâlik olmalarını te'mîn edecek; vatan, millet, dîn, nâmûs nasıl muhâfaza idilir? Öğredecek çâreleri düşünmekden, onları birer, birer mevki'-i tatbîka koymaktan bir ân hâlî kalmıyor. Bu husûsda Ma'ârif Nezâreti, husûsî mekâtib idâreleri de az, çok çalışıyorlar. Kendilerine tevdî' idilen evlâd-ı vatanın mümârese-i bedeniyelerini husûle getirmek, bu sûretle tahsîl idecekleri ulûm ve fînûna olan şevk ve isti'dâdlarını bir kat daha artırmak için proğramlarda idmâncılığa mühim bir mevki' ayırmışlardır. Hele Bazı husûsî mekteblerimiz var ki bu husûsda cidden ileri gitmişler, dâire-i ta'lîm ve terbiyelerinde bulunan talebeye idmâncılık usûllerinin en mükemmel ve fâidelilerini öğretmeğe muvaffak olmuşlardır.

Meselâ İzmir'de Dârülmü'allimîn başda olmak üzere İttihâd ve Terakkî, Darülrifân mekteblerinde, derslerde mevcûd intizâmıla berâber, idmancılık hayâtı pek ilerlemiş, umûmun teveccühünü kazanmakta bulunmuşdur. Diğer mekteblerimizin de yavaş, yavaş bu mertebelere vâsıl olacakları, mümârese-i bedeniyenin ehemmiyet ve fâidelerini daha ciddiyetle takdîr ve tatbîk idecekleri şübhesizdir.

Zâten bundan sonra bu yolda mecbûriyet-i kânûniye de vardır. Bu mes'elede Harbiye Nezâreti kendini bihakkın alâkadâr add itdiği için umûmî ve resmî mekteblerle medrese ve sâir resmî müesseselerde mecbûrî, cemâ'at mektebleriyle mekâtib-i husûsiye-i Osmâniyede ihtiyârî olarak "güç dernekleri" nâmı altında birer teşkilât vücûda getirilmesi birer teşkilât vücûda getirilmesini taht-ı karâra aldı. Buna dâir nizâmnâme, ta'lîmât ve program da yapıldı, gazetelerle neşr olundu. zikr olunan beyânnâmede de bu nizâmnâmenin yalnız mekteblerde deği, bütün efrâd-ı millet arasında tatbîk idilmesi lüzûmundan bahs olunuyor, ki bu matâla'anın isâbetinde bütün milel-i mütemeddine müttefikdirler.

O hâlde şehirlerde, kasabalarda, köylerde halkımız da çalışmalı, her tarafta binicilik, atıcılık (nişâncılık), izcilik... gibi idmâncılığı müta'llık eski Türk, Osmanlı âdetlerini ihyâ itmeli, bunlar hakkında islâhât-ı mükemmele vücûda getirmeli, en küçük ferdimizden en büyüğümüze kadar her biri "silâhşör" vasfına lâyıık mertebeye is'âd eylemelidir.

Fakat bunun için her hâlde ciddî delâlete, amelî teşkilâta ihtiyâc, tabî'îdir. Zannımıza göre mekteblerden mâ'adâ bu işleri başarabilecek, halka rehberlik edecek öyle ara sıra isimleri işidilen yöreler, ocaklar değil, ancak müdâfa'a-i milliye merkeziyle şu'belerdir.

Netekim İzmir'in Arab Hasan deresindeki poligonu vücûda getiren de bura müdâfa'a-i milliye hey'eti-i kirâmıyla cihet-i askeriyenin delâlet ve himmetidir. Bunlar öne düşmemiş olaydılar, böyle bir müessesenin vücûda gelmesi mümkün alamazdı. Bunun için İzmir müdâfa'a-i milliyesi taşralardaki şu'belerine yazmalı, îcâb iden vesâyâda bulunmalı, en ufak köylere varıncaya kadar vilâyetin her köşesinde ahâlîyi cenge hâzırlayacak mâddî ve ma'nevî silâhları, ta'lîm ve terbiyelerle bir hâle ifrâğ eylemelidir. ŞİNASI221.

Aydın vilayeti Müdafâ-i milliye Cemiyetinin Mühim bir teşebbüsü

Şehrimiz müdafâ-i milliye Cemiyetinin yeni teşebbüs-i vatanperveranesini daha haber almakla memnun oluyoruz. İzmir kolordu erkanınca Arapderesinde, vasi' bir sahada-medeni devletler ordularında olduğu gibi – son sistem bir nişan talim-gahı vücuda getirilmesi tasavvur edilmiş, ve işbu tasavvurun husule gelmesi içinde icab eden teşebbüsata ibtidar olunmuştu.

Osmanlıların öteden beri olduğu gibi bundan sonrada daha mükemmel ve fenni surette bir “millet-i müsliha” olmak üzere hazırlanmaları zaruri ve bunun içinde böyle nişan atmak, ata binmek, silah kullanmak gibi en ziyade Osmanlılık, Türklük ananesine medyun mümareselerin istihsali elzem görülmekte olduğundan bu hususta müdafâ-i milliye cemiyet-i muhteremesince münasib bir muavenetin ifası lüzümü takdir olunmuş, mezkur talimgahın masarîf-i inşaiyesine medar olmak üzere derhal yüz otuz Osmanlı lirası ihda edilmiştir.

İnşaat bir kere ikmal edildikten sonra, burada askerin daima meşgul olduğu gibi, münasib görülecek zamanlarda mekatib-i islamiye talebesinin de gidip orada nişancılık talimleri icra edeceği mukarrerdir. Bu mühim teşebbüsün bir an evvel ol husule gelmesi için vali Rahmi Beyefendi ve ordu kumandanı Pertev Paşa hazeratı taraflarından da mesai-i fevkalade sarf edilmektedir. Gerek müşarunileyhumanın, gerek müdafâ-i milliye cemiyet-i muhteremesiyle bu yoldaki muavenete iştirak eden zevat-ı kiramın himemat-ı vatanperveranelerini kemal-i şükranla alkışlıyoruz 222.

Fırka Ahz-ı Asker Riyaseti, Genç Dernekleri'nin kanun çerçevesinde maddelerine değinmiştir. Genç Dernekleri hakkında hangi yaşa kadar hangi derneğe dahil olmaları gerektiğinden maddeler içerisinde belirtmiştir. Genç Dernekleri'nin isimleri ve konferanslardan da söz etmişlerdir. Açık bir mektup ile orduya destek çıkılması gerektiği, devletin geri kalmışlığı hususlarına sitemde bulunulmuştur.

Genç dernekleri kânûnu mücebince ta'lîm ve terbiyeleri iktizâ iden 317 tevellüdlü efrâdın teşkîl olunan genç derneklerine devâmları lüzûmu defâ'atle i'lân idildiği hâlde birçok isimlerini kayd itdirerek haftada iki gün birer sâ'at İzmir Kışlası'nda icrâ olunan ta'lîmlerde isbât-ı vücud itmedikleri idilen teftîşât netîcesinde anlaşıldığından bu gibi

---

222 Ahenk, 1 Nisan 1912, s. 2.

devâmsızlıkları görülenler isimlerini kayd itdirmek üzere firkaya mürâca'at eylemeyen gençlerin şedîden tecziye idilecekleri i'lân olunur 223.

Genç Dernekleri Hakkında Kanun-ı Muvakkat:

Madde 1: Harbiye nezaretinin her idaresine kabul olmak üzere genç dernekleri teşkil edilecektir. İş bu dernekler gürbüz derneği ve genç derneği namıyla iki kısımdan ibarettir.

Madde 2: Tabiyat-ı Devlet-i aliyede bulup, 12 yaşından 17 yaşına kadar olan talebelerden “gürbüz derneği” ve 17 olan ve 17 ‘den yüksekte bulunan gençlerden “genç derneği” teşkil olunur. Dernekler için muayyen esnaf dâhilinde bulunan her Osmanlı derneklere dâhil olmaya ve talimatname-i mahsus ile muayyen olan talimlere bilfil iştirak etmeğe mecburdur. Bu mecburiyet her gencin haşmet-i fi’liye-i askeriyesini ifa etmek üzere salah altına alındığı tarihine kadar devam eder. Ehval mahiyelerinin müsait olmadığı tahmin edenler, her ne suretle olursa olsun memalike icabında bulanlar müstesnadır.

Madde 3: Kura ve mahallat muhtarları sene-i maliyenin hulûlundan evvel kendi karye ve mahallesi dâhilinde bulan ve on iki ve on yedi yaşına giren gençlerin isimlerini mübin olarak ayrı ayrı ikişer defter hazırlamaya ve işbu defteri martın nihayet onbeşinci gününe kadar kayra ve mahallenin merbut olduğu mıntika jandarma komandasına teslim etmeye, mıntika jandarma kumandanları işbu defterden bir nüshasını mıntikalarında buldukları kolordu kumandanlarına veya icaz asker-i reislerine sürat-i mümkiine ile göndermeye mecburdur.

Karye ve mahalle nüfusunda mukayyet olupta mevkiten veya bir ay tahsil mahal icrada bulunanların künyelerine ayrıca şerh verilir.

Madde 4: Kolordu kumandanları veya icazet asker ve reisleri dinç dernekleri teşkilatını ifa ve talimlerini o babda ki program ve talimatname idaresinde icrasına nezaretle mekfurdur. İşbu teşkilatın icrası emrinde memurun mülki tarafından dahi muavenet-i lâzime ifa olunur.

Madde 5: Gürbüz dernekleri mekteb-i muallimleri veya hükümet-i mahallice haricden intihab edebilecek münasıb rehberler tarafından ve dinç dernekleri yeri ve bahri zabitan tarafından sevk ve idare edilir224.

---

223 Ahenk, 25 Ocak 1916, s. 1.

*Genç Dernekleri için: Harbiye nezaretinin ordu idaresi altında olarak teşkil edilmiş olan genç derneklerinin her tarafa teşmili takrir edilmesinden mezkûr derneklere muavenet-i mümkününe de bulunması için maliye nezaretinden bi'l-cümle muhasebe-i işa lüzumat bulunmamıştır*²²⁵.

*Genç Dernekleri Rehber ve Muallimlerin Üniformaları: Genç dernekleri rehber ve muallimlerin elbise ... taahhüd karara alınmak üzere olup ceketlerin önü kapalı çifte yakalı dört cepli bel tokalı boz renginde olacak ve pantolon üzerine tozluk giyilecektir. Alamet-i farika olarak sol kolu üzeri sarı sırma işlemeli ile (mektep genç dernek ve rehber) yazılı beyaz çuhadan bazubend takılacak ve yazının üstünde ve tam ortasında sarı bir yıldız bulunacaktır. Rehber muallimlere mahsus olan bu allamet-i mahsusunun genişliği 12 santimetre uzurunda olacaktır. Gürbüzlerin alamet-i farikası beyaz çuha üzerine kırmızı ipek ile (gürbüz dernek) işlemesiyle ve dinçlerin işaretide yine beyaz çuha üzerine sarı ibrişim ile (dinç derneği) yazılı birer yazı bazubenddir*²²⁶.

Von Hoff Bey İzmir'e çağrılmış ve Genç ve Gürbüz Dernekleri'nin kurulması sağlanmıştır. Bu şekilde dernek rehberlerine eğitimler vermiştir. Haber ayrıntılı şekilde aşağıda gösterilmiştir.

Genç Dernekleri: Genç dernekleri teşkili hakkındaki nizamname ile tahribat umumiye 9 Haziranda her tarafa tamim ve irsal edildiği halde mekâtib henüz teşkilat lüzumunun icra ve tatbikasına mübaşeret edilmediği anlaşıldığı cihetle gelecek sene-i dersi ibtidasinden itibaren talimname mucibince hemen talimlere başlayarak Salı tatillerinin bu talimlere hazır edilmesi ve bu hususta rehavet ve lakaydı gösteren taliminin mesuliyeti mekrur olmakla gerektirmek talimatına, gerek müfredat programı mucibince haftada iki dersten ibaret olan terbiye bedeniye ehemmiyeti derecede itina olunması bu kere yeniden tamim vesair edilmiştir.

Dernekler Teşkilatına memur Von Hoff Beyin İzmir'e gelmesinin ... olunması üzerine buraya icab eden teşkilatın suret-i icrası hakkında evvelki gün ictima eden komisyonca bazı mekrurat ithaz edilmiştir: Evvela buraya gelecek rehberlerin mahalleleri tahlilleri mekatib-i ibtidaiye terbiye muallimlerinden intihab seçme edilmesi saniyen rehberlere azimet ve avdet masraflarının itasıyla bu ... buldukları müddetçe talimlerin

---

224 Ahenk, 27 Nisan 1916, s. 2.

225 Ahenk, 12 Temmuz 1916, s. 2.

226 Ahenk, 20 Ağustos 1916, s. 2.

tamini için münasip bir mahall tayin olunması salisen, rehberlerin bi'l-umum kaza merkezlerinden i'zâm edilip nahiyelerden intihaba lüzum kalması, çünkü kazalardan gelecek rehberler görecekları öğrenecekleri dersleri avdetlerinde nahiyelerindeki rehberlere talim edebileceklerdir

Von Hoff Bey: Genç ve Gürbüz Dernekleri teşkilatı için bazı vilayet-i devre çıkan müfettiş umumi miralayı Von Hoff Bey ehyevm Bursa'da rehberlere ders vermekte meşguldür. Mezkur vilayetten gelen telgrafta, Hoff beyin Eylülün 17-18-19-20-21'inci günleri İzmir'deki rehberlere konferans vereceği bildirilmekte ve Bursa'ya merbut ... ve Dinar rehberlerinin buraya gönderileceği işar olunmaktadır²²⁷.

Dinç Dernekleri: Dinç Dernekleri teşkiline üçüncü fıkraca başlanmıştır. 16 yaşından yukarı olup henüz askeri olmamış olanlar (mekteplilerden maada) diinkü cumartesiden itibaren nihayet üç gün zarfında öğleden sonra saat 2 den 4'e kadar Beyler sokağındaki mezkûr fıkra ahz-ı askeri kalemine müracaat edeceklerdir²²⁸.

Konferanslar: Genç Dernekleri müfettiş-i umumiyesi miralayı Von Hoff ve terbiye-i bedeniye, bedeniye müfettiş-i umumiyesi Selim Sırrı Beylerin bugünkü Cuma günü ve akşamı milli kütüphane sinemasında verecekleri konferanslar; Von Hoff bey tarafından Genç Dernekleri teşkilatı hakkında konferans.

Selim Sırrı Bey tarafından terbiye-i bedeniye hakkında konferans: Von Hoff Bey tarafından arazi talimleri hakkında izahat akşamda Alman genç dernekleri talimleri İstanbul darulmuallimi talimleri ve İsveç hakkında ... Bey tarafından konferans.

Açık mektup

İttihat ve kulüpleri heyet-i muhteremesine

Efendiler!

Şu i'yd-i milli münasebetiyle kulüplerde vuku' bulan ictima'mız hepimizce malumdur ki otuz bu kadar seneden beri görülmemiş en mesretli, en mesud; âlem-i insaniyeti envar-ı mesrat-ı kalbiye ile malamal etmiş en büyük bir bayramımız olmak itibariyle vücuda gelmiş olduğundan cümlelerinizi der-ağuş ederek kemal-i samimiyetle evvelan tebrik eder ve saniyen

---

227 Ahenk , 4 Eylül 1916, s.2 .

228 Ahenk, 9 Eylül 1916, s.1.

bu i'yd-i millimizin her bir tehlikeden masun bulundurulmak idamesini temenni münasebetiyle bir iki süz söylemek isterim.

Şimdiye kadar bir ne için geri kaldık? Bu hakikatı söylemekte elbette tereddüd etmeyeceğiz; çünhü ahd ve peymanımızda durmakla bundan böyle insanlığımızı isbat edeceğiz; korkmayacağız; doğru söyleyeceğiz.

Bu gün gözlerimiz önünde görüyoruz ki meşrutiyet idare altında yaşayan milletler; hürriyet-i ictimaiyelerini muhafaza ile hayat-ı umumiyelerini temin eden akvam; her an birer alaim-i sürur ve şadımanı ve her daim birer Terakki hayret-bahş ukul-ü insani içinde dâhilen mesud, haricende ahval-i siyasilerini şayan-ı takdir bir himmet-i siyasiye ve bir faaliyet-i cedide içinde bulundurmakla her cihetten istikballerinin her noktalarından emin olarak zül-canahin bir halet sekün ve istirahatette bulunurlar, yaşıyorlar.

Bunlar insan! Bizlerde insanız! Fakat aralarımızda şu fark, müyenemizdeki şu nefavet-i müteakese neden ileri geliyor? Biraz tedkik edelim. Etraf-ı erbaamızı ihata eden akvam-ı muhtelifeye bir kere bakalım, hükümetlerini idarelerini gözden geçirelim; adaleti ta'mim, -hukuk-u umumiyeyi te'min- kavanin-i milliye-i meşrutiyelerini bi-hak takib eden hükümetler, milletler hep teali, Terakki eylemişlerdir.

Felase-i mütekaddeme-i araptan bazıları [zeval-ül devl fi takdim-ül sefik] demişlerdir ki bir millet umur-u idare-i hükümeti mülevves ellere, na-pak vicdanlı memurlara, zulüm erbabına, bırakacak olursa o hükümet derhal inkiraza maruz kalarak kökünden sarsılıyor; fakir olur, perişan olur, mahv olur, gider.

Bizler, dünyaya hükümet memurlarının ellerini –ayakalarını- eteklerini öpmek için gelmedik, hükümeti – ihtiyacımızdan dolayı biz icad eyledik, yoksa hükümet bizi vücuda getirmedi; hükümet bize hizmet edecek, biz hükümete hadim olacak değiliz.

Muntazam bir heyet-i ictimaiye teşkil eden büyük bir kavme layık olan en büyük fazilet-i hain, meş'um, ye's aver, bir hükümet şeamet-i medarın pençe-i kahrında esaretle yaşamak değildir; bu gibi idare-i müstebde altında zebun bulunan milletler hiçbir vakit Terakki; hiçbir zaman te'ali şerefine mazhar olamazlar; işte geri kaldığımız başlıca sebeplerden birisi gözerlerimizle numunesini gördüğümüz hükümet-i sabıka idi.

Aylıklarla istihdam ettiğimiz hademeyi istediğimiz gibi kullanabilmek ; haiz olduğumuz salahiyeti ellerimizden kaptırtmamak hayat-ı muazzeze-i vataniyemizi ma'ruz

kaldığı görülecek esaretlerden, tehlikelerden kurtarmaya çalışmak bizim için en büyük fazilet, en kıymetli bir faaliyettir.

Malumdur ki hükümet bir milletin intizam-ı devam-ı hayatı; o milletin melce' ve penahı buluna mukaddes vatanlarının muhafaza-i emniyet ve asayışı için kurulmuş bir binadır; konuşmuş bir bekçidir; yani millet ahaliden mürekkeptir; memurlarda o millete hadimlerdir; şu halde ahali –efrad-ı millet- hiçbir vakit memurunun hükümetin esirleri değillerdir; işte bu binaya namuslu, işgüzar, faal adamlar konulmaz; o bekçi vazaif-i maiyesini hakkıyla ifa etmez ise ol-vakit o bina kökünden sardılmış olur; çünkü bir milletin namını teali ettirecek, hazinesini dolduracak; sutut ve kudretini i'tila ettirecek hükümet memurlarıdır, bu olmazsa millete silinmez lekeler sürmüştür; büyük büyük cerihalar açmış olur; bunun için her şeyden evvel yapabileceğimiz şey hükümetimizin sui idaresini ıslaha çalışmaktır.

Devr-i zalam alud hamidide olduğu gibi yine halka etek öptürtmek, menafi'-i umumiyeyle haleldar edecek atalet; rehavet, kesalet veya meşrutiyet idare-i milliyemizi ta'mim ve takviyeye çalışacak ... vatani... [memleketi efsad ediyormuş!] gibi tevilli – tealili-garezkarane jurnaller yazıp çizmek sevdasını gösterecek o makule zevat-ı müstebdeyi; o misüllü Abdulhamid yadigarlarını içlerimizden çekip çıkarmadıkça emin olmalıyız ki bu millet meşrutiyetten hiçbir zaman emniyet-i kat'ie içinde bulunamaz; bulunursa hatadır; işte 31 Mart hadise-i elimi buna büyük bir numunedir.

Vatanımızın en son düçar olduğu musibet küçük bir tehlike değil idi; selanikteki Osmanlı vatandaşlarımızın bil-ittifak vaki' olan azim kata'ileri- harekât-ı kahramaneleri gerek bizi ve gerek memleketlerimizi dâhilen ve haricen büyük bir tehlikeden kurtarmamıştır:

Yaşasın ordu

Yaşasın askerler

Hareket ordusunun medyun-u şükranı olan bütün meşrutiyet ... Oosmaniyan İttihat ve cemiyetine de her halde vazife-i Teşekküratı ifaya medyundurlar, çünkü hareket ordusu bir seyf-i kat' idi; fakat o seyf-i celal-i osmaniye kullanan bazı-yı ahnin işte bu mukaddes cemiyettir.

Yaşasın cemiyet

İzmir telgraf müdürü ALİ RAMİZ 229 .

Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti, Osmanlı Donanması'na yardım amaçlı topladıkları parayı Cuma günleri komisyona teslim ettiklerinden söz etmekle birlikte ne kadar olduğu ve Teşekkürlerini duyurmuşlardır.

İzmir merkezden Bergama kazasına tabi' Kınık nahiyesi ahalisince Cuma günleri komisyon-u mahsus marifetiyle donanma-yı Osmanî menfaatine toplanılan ianeden müterakim yedi yüz doksan üç buçuk guruş bu kere nahiye-i mezkur müdürü aremnak efendi marifetiyle şubemiz sandığına bil-teslim ol-babda tanzim kılınan makbuzu verilmiş olmakla donanmamızın teali-i satvet ve şevketi için Kınık ahali-i muhteremesinin ibraz ettikleri müesser-i ulviye-i vatanperveriye ve iane dercine gayret ve delaletlerinden dolayı mezkur komisyon heyetine karşı medyun olduğumuz Teşekküratın alenen ifasına muteber gazetelerinin ve satat buyrulması 230.

Şehir Kulübünde önceki akşam Trablusgarp'da İtalyanlar'a karşı savaşan Türkler'in ihtiyaçlarını tartışmak için çay partisi düzenlemişlerdir ve para toplanmıştır. Toplanan paradan bahsedilmekle birlikte, Trablusgarp'ta İtalyanlar'ın kıyımından söz etmiş ve birlik beraberlik telkin eden bir konuşma yapılmıştır.

Evvelki akşam İttihâd ve Terakkî Cem'iyetine mensûb şehir Kulübünde Trablusgarb'da İtalyan vahşilerine karşı müdâfa'a-i vatan sevdâsıyla can-siperâne bir sûretde döğgüşen 'asker ve 'Arabân kardaşlarımızın tehvîn-i ihtiyâcâtına medâr olmak üzere i'âne derc ve cem' idilmek için komisyon-ı mahsûs tarafından eşrâf ve mu'teberân-ı memleket şerefe bir çay ziyâfeti keşide idilmişdi. İttihâd ve Terakkî Cem'iyetinin İzmir müfettişi Talat Beyefendi tarafından hâzirûna hitâben Osmanlı kardaşlarımızın vatanın hicrî bir köşesinde fedâkârâne devâm iden mücâhedelerinden bizim de onlara karşı medyûn bulunduğumuz vazife-i mu'avenetiîfâdan bâhis gâyet belîğ ve teşvîk-âmîz bir nutuk îrâd itdikden sonra İzmirli taraflardan bir seyyâr sıhhiye hey'etinin meydân-ı muhârebeye i'zâmı lüzûmı hakkında te'âtî-i efkâr idilmiş ve komisyon-ı mahsûs bu bâbdaki mukarrerâtını ittihâz itmek üzere 'akd-i ictimâ' eylemiştir. Mu'ahharan İttihâd ve Terakkî mektebi talebesi tatarından na'atlar kasîdeler okunmuş ve yine talebe beynlerinde bir çay

229 İttihad, 29 Temmuz 1909, s. 3.

230 İttihad, 10 Teşvinsani 1910 (19 Ekim 1326), s. 3.

mevki'-i müzâyede konularak az bir müddet zarfında 48 kuruş 30 paraya çıkarılmış ve 26 numarolu Mehmed Efendi'ye ihâle edilerek istikbâl-i Osmânînin şa'şa'a-i ikbâline berâ'at-i istihlâl olan hissiyât-ı vatanperverânelerini bu sûretle de isbât eylemişlerdir.

Bir aralık ordugâh-ı Osmânîde bulunmuş olan El-Zühre Gazetesi muhâbiri Mehmed 'İzzeddin Efendi hâzirûna hitâb iderek mücâhidînden selâmlar getirdiğini söylemiş ve bu selâm alkışlarla mukâbele olunmuştur. ba'dehû mûmâ-ileyh bu mücâhedeye her Osmanlının buna bedenen mâlen iştirâkiyle bir farîza olduğunu ve 'âlem-i islâm üzerine açılan şu beliyyenin ancak vifâk ve ittihâd sâyesinde mündefi' olacağını bir lisân-ı belîğ ile anlatmış ve hâzirûn üzerinde büyük bir te'sîr bırakmıştır.

İtalyanlar tarafından hukûk-ı Osmânîyeyi ... için açılan bir muhârebeye her Osmanlının 'alâ kadri'l-istitâ'a iştirâk ve mu'âveneti icâbât-ı vataniyedendir. Masârif-i harbiyenin tehvîni ve oradaki mecrûhînin terfih-i hâlleri için şehir Kulübünce vukû'bulan bu teşebbüsü kemâl-i samîmiyetle takdîr ider ve kulüb a'zâsıyla müretteblerine vatan nâmına beyân-ı Teşekkür eyleriz.

Evvelki gece Muharremü'l-Harâmın onuncu gecesi olmak münâsebetiyle şehrimizde mukîm İrânîler bir mu'tâd mâtem merâsimini icrâ etmişlerdir. Tilkiliğe muvâsalatlarında her zamânki gibi bir zât tarafından hâzirûna karşı hülâseten derc eylediğimiz ber-vech-i âtî bir nutuk îrâd edilmiştir:

İslâm kardaşlarımıza bu gecenin mâtem-i ma'nevîsi altında bütün ekdâr ve âlâmımızı kemâl-i ıztırâbla 'arz idüb sizinle islâmiyetin muhâfaza ve i'tilâ-yı şân ve şerefe çalışmaklığa da'vet ediyoruz... bugün İran'da mücâhede ile meşgûl olan evlâd-ı vatanın geçirdiği felâket kulûb-i islâmiyeti rencîde itmekdedir. 'Âlem-i islâma yapılmak istenilen bu hakâretler bütün kulûb-i islâmiyeyi rencîde idiyor... İranlılar mücâhede ile meşgûl vatan-ı pâklarını muhâfaza için gülle ve kurşundan asla korkmayarak muhâfaza-i hukûka 'ahd ve mîsâk etmişlerdir. Zîrâ bugün bir islâmiyet kuvveti var. Onların mücâhedesini yalnız vatan için değil bütün 'âlem-i islâmiyet içindir.

Ey islâm, biz böyle nifâk ve şikâk içinde yaşarsak daha pek çok ta'arruzlara dûçâr olacağız. Bugünkü Trablusgarb buna bir delîldir. Oradaki kardaşlarımız İtalyanlarda ve İrandaki kardaşlarımız da Rusların kurbanı oluyor. Bunlar felâket-engîz bir 'alâmetdir. Binâ'en-'aleyh biz islâmlar bütün mevcûdiyetimizle yek-dest ve vifâkî olarak çalışmalıyız.

Haber aldığımızı göre Midilli bankası ta'til-i te'diyât itdikden sonra yüz liradan fazla alacaklılara virilmesi taht-ı karâra alınan yüzde on mebâliğa mahsûben şimdiye kadar yirmi üç bin lira te'diye itmişdir 231.

Tilkilik Kulübü, İzmir Taburu'nun durumunu bildiren telgrafi yayınlamıştır. Telgrafta İzmir Taburu'ndakilerin sağlık durumlarının iyi olduğu belirtilmektedir.

Havaranda bulunan İzmir ve umum redif efrad şecaat-nihadına Kulübümüz tarafından iyd-ı said fitrın tebriğini mutazammın keşide kılınan telgrafname ile dünkü Cuma günü İzmir taburundan alınan cevapname suretleri ber-vech-i zir inzar-ı umumiye arz olunur.

İttihat ve cemiyeti Tilkilik Kulübü İzmir'de Tilkilik'de ittihad Kulübüne

İ'yd-i fitr'in tebrikini mutazammın telgrafname-i muhteremeleri taburumuz efradına tebliğ edildi bu babdaki Teşekkürat-ı fevkalademizi takdimle bil-mukabele arz-ı tebrik eder ve tekmil-i taburumuz efradının sıhhatte bulduklarının ve avn-i hakla hiç birimizin burnu kanamadığının ihvanımızla ailelerimize tebşirini rica ederiz232.

Meşrtiyet Kulübü, donanmanın Kuleli Mustafa Ağa'dan yardım aldığını belirtmektedir.

Meşrûtiyet kulübi efrâdından Dolaplı ... meşhûr ve ma'rûf Mumcı kahvesi müste'ciri Kuleli Mustafa Ağa bu kere ilcâ-yı hamiyetle masrafı kendisine 'âid olmak üzere Martın sekizinci Cuma gününden i'tibâren üç günlük ... donanma-yı Osmani mu'âvenet-i milliye cem'iyetine teberru' edecektir. Zaten mevki'in letâfeti, ... İzmir ahâlîsinin ma'lûmı olan şu mevki' ... husûsuyla şu mevsimde hoşca vakit geçirmek ve bu vesîle ile donanmamız hizmet etmek üzere eyyâm-ı mezkûrede ehl-i hamiyet ve ehl-i merâkın teşrîf buyuracakları... ise de kulübçe de taht-ı himâyeye alarak ... ve teşrif edeceklerin son derece gayret edileceğinin ... rica olunur 233

231 Anadolu, 20 Kanunevel 1327 (14 Aralık 1911), s. 3.

232 İttihad, 9 Teşrinevel 1910 (26 Eylül 1326), s. 2.

233 İttihad, 31 Mart 1911, s. 3.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

İzmir basınında önemli yer tutan gazetelerden olan Ahenk, Anadolu ve İttihat temel alınarak yapılan bu çalışmamızda, İzmir ve çevresinde yer alan İttihat ve Terakki Cemiyetine bağlı olarak birçok Kulübün etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olmuştuk.

Siyasal yapılanması ile birlikte eğitim, kültür, ekonomi ve askeri alanlarda aynı anda çalışmalar yapan ve faaliyetleri olan İttihat ve Terakki Cemiyet'i kurduğu kulüpler aracılığı ile sistemli bir çalışma göstermekteydi.

Bu kulüpler içinde genel olarak yürütülen etkinliklere baktığımız zaman şu değerlendirmelerde bulunmamız mümkündür.

Sağlık konusuna büyük önem veren kulüpler, özellikle kolera gibi hastalıkla savaş için gerekli uyarı ve önlemler içinde bulunmaktaydı. Halkın ve genel anlamda da "fukara"nın bu hastalığı ve hastalıkları atlattırması için tıbbi muayene ve tıbbi yardım etkinliklerini hızlandırmakta ve bunlar için kulüpler de toplantılar yapmaktaydılar. Örneğin Tilkilik Kulübü, Cemiyet-i Hayriye-i Sıhhiye aracılığı ile 2000 kuruş değerinde bilet satışı sunarak başta kolera hastalığı olmak üzere aç ve çıplak olanlara yardım toplamaktaydı.

Bunun yanında yine yoksul durumda bulunan 250 kişiye de toplam da 500 kıyve kömür dağıtılması Tilkilik Kulübünün yaptığı diğer bir önemli etkinliklerdendi.

İttihat ve Terakki Cemiyeti yarattığı ve büyük önem verdiği milli iktisat bağlamında da bu kulüplerde ziraat ve ticaretin ilerlemesi için neler yapılması gerektiği konusunda aydınlatıcı konferanslar düzenlemekte, kulüblere devam eden ve buraların üyelerine iktisat düşüncesi aşılama çalışmaktaydılar.

Henüz gelişkin bir zengin ve sermayedar sınıfa sahip olmayan Osmanlı iktisadi yapısının güçlendirilmesi ve bunun için de şirketlerin oluşması en önemli konularını oluşturmaktaydı. İkiçeşmelik Kulübünün "Osmanlı Otomobil Şirketi" unvanı altında oluşturduğu şirket önemli bir başarı olarak yansımaktaydı. Diğer kulüplerinde böyle iktisadi yapılanmalarının Osmanlı devletine büyük yararlar sağlayacağı belirtilmekteydi.

Eğitime de önem sunan bu kulüpler aracılığı ile örneğin Megri'de bir İnas İlkokulu açılmak istenmiş ve bu konuda tüccar Durmuşzade İbrahim Efendi 300 lira bağışlayarak bir okul yapılmasını sağlamıştır.

Eğitim ve kültürel alanda yapılan önemli bir uğraş da tiyatro gibi temsillerdir. Örneğin Tilkilik Kulübü'nden yapılan bir haber de belirtildiği üzere Sporting Kulübünde yapılan piyesleri buna bir örnek olarak verebiliriz.

İkiçeşmelik Kulübü ise Memduhiye Mektebi aracılığı fakir öğrenciler için Irgat Pazarında bulunan Osmanlı Sinematografinde bri gösteri düzenleyerek kırtasiye ve buna benzer noksanlıkların giderilmesi için çalışmalar yürütmekteydi.

Okullarda yürütülen bir faaliyette izcilik üzerine olduğu gibi, nişancılık gibi derslere de yer verilmekte ve bunun nasıl yapılması gerektiği üzerinde bilgiler paylaşmaktaydı.

Halkın bilgilendirilmesin de ve aydınlatılmasında önemli bir uğraş da gece dersleri olmaktaydı. Bu gece derslerinde dini bilgiler, imla, kıraat, hesap, tarih ve coğrafya gibi derslere yer verilmekteydi.

Mesleki çalışmalarda yürüten bu kulüpler açısında önemli bir faaliyette kadınlara yönelik girişimlerdi. İttihat ve Terakki Cemiyeti Şehir Kulübü Beyler Sokağı'nda bir terzihane açmaktaydı.

Siyasal oluşuma da önem veren kulüpler, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı, meşrutiyet rejimi ve eski – yeni bütçeler hakkında bilgi veren konferanslar dzenlemekteydiler. Örneğin, Mektubi Kalemi Mümeyyizi Kamil Bey tarafından verilen konferansda çay, bisküvi, şekerleme ve pasta ikramı yapılmakta ve konuşması Osmanlı Devleti'nin adalet, meşrutiyete kavuşma ve Bahriye'ye yardım konularını kapsamaktaydı.

Askeri alanda da yapılan en önemli etkinliklerden biri Osmanlı Bahriyesine toplanan yardımlardı. Bu etkinlik için Tilkilik Kulübünde de grldği üzere yardım toplanma amacı ile mahallelerde yetkilendirilen kişiler bulunmakta ve işler bunlar aracılığı ile yapılmaktaydı.

Karacasu İttihat ve Terakki Kulübü Bahriye için girişilen bu yardıma 1 yıllık maaşlarının 1 aylığını vererek katılmaktaydı.

Bu maddi yardımlar yanında Şehitler için Kuran-ı Kerim okunması da önem verilen bir konu olarak kulüplerin faaliyetlerinde yerini almaktaydı. Örneğin Sultaniye Kulübü Trablusgarp Savaşı ile ilgili olarak Eşrefpaşa Camisinde Kur'an okunmasını gerçekleştirmekteydi.

Protesto oluşumu içinde de bulunan bu kulüpler, basından aldığımız bilgiler kapsamında özellikle bu dönem içinde Yorgi Boşo'nun Türkler hakkındaki olumsuz görüşlerine karşı çıkmakta ve bu protestoları kurulan bütün kulüpler basın ve konferanslar aracılığı ile yaptıkları anlaşılmaktaydı.

Kulüplerle ve faaliyetlerle modernleşme, kalkınma, aydınlanmayı sağlamaya çalışan İttihat ve Terakki Cemiyeti, aynı zamanda bu şekilde toplumsal alt yapısını genişletmeye ve meşruluğunu arttırmaya da çalışmaktaydı.

آفتك

محل اداره و مطبعه می :
ازمیرده بکرمی سوقاخی آغزئوردو
شرائط اشتر و اعلان :
اومره ایچوه همه بکرمیده ۷۰، ۷۰ آتی
آتی . ۱۰۰ تدرج ایچوه بوسته اجریه
برابر سه لک ۱۰۰ و آتی آتی .
هرشدر ، آتیه و اعلان اجورانه
بصیف نویسی لازمدر .
اعلان مات بازارنه ناپیدنر .
تقویم نوصومی : ۹۰

بیلدیرمه که مجوردور هر اوده موجود ذخیره دن
اوشاهده بولوبان نوسک بیری ایچون بومی
پوز بکرمی بشردهم اعلکک ذخیره و حیوانی
واوسه بمر اس حیوان ایچون ده بومی اوج
کلیوم حسابله طایه تک برسته لک احتیاجی
بر ایلایق ، متیاقیسی بئشین یاره ابله ساتین
آله حق در برسته لکدن آذ ذخیره می اولان
شاهلرده کی موجود کتدیله ی قاج آی
اداره ایده چی حساب اولوباق آند صو کره کی
احتیاجی ایچون کندیله یه وثیقه و برله جکدر .
مالک اولدیغی ذخیره لک حقیق مقدار یی خیر
و برمیلردن کتم ایتمدیگی مقدار یی مصادره

نوسمی ۱۰ یارمدر « جمعیته سنده داعیه هرکوره نشر اولنور عثمانی غزئسیدر »

طوتراقاندن صو کره

دوشونک و مستحکم موقلردن بری
اولان طوتراقانک سقوطندن صو کره ، منفق
اوردورلرک بو جبهه ده دها شدتلی تعرضاره
کیر بکجه جکری ، بوساچه ده آذ زمانده دها
بو بوک و بو بوک موقیتلر قازانماقاری آرتق
شبهه ایله جک بر کیفیت دکادر . ان شاه
بوکون ، یارین (ساستره) تک و یو نارینی
و مستحکم قلمه تک و پراز صو کره ده هاشاده کی
(چرناوودا) تک اسقاط ایلمدیگی استیشار
ایده جکیز . بولغارلر و آنانلر بومهم موقلاری
آقالله دور بجه به تمایله حاکم اولاجانلری کی ،
بولغاردن آشاخی به هجوم کشیمده بولونه جن
وقرهد کیزدین صالدر برماق ایسته بک دشمنلره
قارشیده مکمل بر مدافعه خطی تشکیل
ایدنر . جکیز بوسوونله بکده ایلر یاره و غرو
کیدورک روسلرک و استلایجیلرک هیچ خاطر
و خیالایینه کتیرمک ایسته بکملری موقلاری
ایستاراله کیرمده جکدر .

فالحقیقه طوتراقانک بویه همان بره ایکی
کون نظر قنده سقوط ایتمش بولونمیش بولاید .
هریزکده جرق کچمده حاصل اولاجنک
اوتوز ایلاقلای بر دلیل ، و قطعی بر مقدمه در . حتی
دنیله بیلرک منفقار یز بو شدتار بیه دوام
بولورسه یاقنده بوکرش قاپولر بیه قدر
حربار بیه رنگ و روشلری تا قلبکاشندن اورمش
تلاقیلاچوردر . احوال و حرکاتک بویه آنی
تله جک بر سرعتلر قی و تبدل ایله بویومسی
ان دوروزر بیه بالطبع دیگر جبهه دن آوستر بولماق
ایضا جملاری ده تزید فعالیت ایده جکدر و روشن
کیر اول
۳۳۱
شعبه ایله
سوسه
تدها
تبات
ه اجر
کلاوا
سنه
صم

قول اوردو تبلیغات رسمیه می

بوسباح کاتب اوغلنده دوت عسکر فراریسی قورشونه دیزلک سووتله اعدام
ایلمیشلردر . بونلرک اعداننه شمدی بیه قدر مقام معلای خلافتک صرف اثر شفقت
بدرامسی نتیجه می فرابولر حقیقده انزال بیوریلان معافیتدن و مساعداندن استفاده
ایتمکده لندلری و انواع جنایات و شقاوته سلولکری و النجا ایتیره ک قوه جیره ایله
دردستلری سبب اولمشدر . به ایدم بو کویار حقیقده قانون تماماً تطبیق ایله جکندن
فرارده بولنلرک جان النجا ایله کندیلمکندن مراجعت ایلمنرک مساعداقت قوتونه دن
مستفید اولورق اغیر جزادن قورشوله جقارینی نظر دقه المری لازمدر .

قراکاه صومیک تبلیغ رسمیه می

۲۶ آغستوس سنه ۱۳۳۲
قافاقسیده اوغنوط منطقه سنده شدتلی طوب استحضارانندن سکره دشمن
موقلار من ۳۰۰ متره قدر بر مسافه یه یاقلاشش ایسه ده عسکر منک منعه تباتیه
آچدیغی طوب و متالیوز آتشی اوزرینه دشمن هر طرفدن بو بوک ضایعات ایله دفع
ایلمیشدر . غریب منعه سنده دشمن عینی صورتده حاضرلاری جمعه سونک
سونکویه وقوعولان محاربه نتیجه سنده بک جوق ضایعات ایله دفع ایلمیشدر .
هر کزده کشف مصادره لری وقوعولش و کشف قولر من دشمنک کشفلری طرف
ایتمش تکنه ، بویاسا تره اغتام ایتمیشدر . دشمنک طوب و متالیوز حایمسی آتنده
بایدیغی تعرض دشمن کندیسه بک جوق تلفاته مال اولورق دفع ایلمیشدر .

خصوصی تلغرافلریمیز

درسمادت ۲۷ آغستوس ساعت ۱۰:۱۵ نوسرو — ۳۳۷
قصرک تریله تلغراف
طوتراقانک اسقاطی منفق ملکلترده فوق العاده بر حسن تأثیر حاصل ایتمیشدر .
بالذات قیصر و پاشا بولغاردن ایلر بر تلغراف جکر اوردورلرک بولاراق موقیتلی تریله کیشدر
بولغار داخلیه ناظر ی قاعدهم خریستوپورف نظارتدن چکیرلرک وظیفه اصلیه سته
اوردویه التحق ایتمیشدر .

یونان قرالی قسطنطنیک ترک سلطنت ایلمدیکنه دائر استلایجیلر طرفدن اشاعه
ایلمن شایه لر تمایله یلا اندر .
یونانستان بولغارستان آرادنده کی تلغرافلر کیشمیشدر . مختارات منقطع در .
درسمادت یونان سفارت
یونانستان بولغارستان تلغراف خطلرینک انقطاعه اغراضامی سببیه استانبول یونان
سفارتده آتیه ایله بخاربه ایده مکده در .
اسویجره دلیله صلح حضرتلی
اسویجره دلیله صلح توسلنی ایچون ایکی بوزالی بیک امضایله حاضر لایوب حکومتلرینه
وردکاری محضرتک استمبولدیکی قوشرانسه ده کوندولدیکی لیزوتدن بیلدیریلور .
اسپانیا و اسویجره ده وصیق
رومانیا تک حرب عمومی به اشتراکی اوزرینه اسپانیا و اسویجره حکومتلری نشر
ایتمکری رسمی بیاتامه لرده بویکی وضعیت قارشیمسینه ده بیطر قاده تبات ایده
جکیرش بیلدیرمشاردر .

بر انکلیز و ایوری
ارفاظه کیدن بویوک بر انکلیز و ایوری قریه او طولومشدر .
بر کوزوچ و ایوری
توروج بلدیله (وولدا) اشدنر بر و ایورک بلدیله ایشار اولوبور .

ذخیره

ذخیره و آنک مسئله می : ولائجه اغتخاز
بو یوردلان فراد موجبیه ازمیر شهر بیه
قاری یقه و بویجه ، بورتوه و اوتهدن بری
ازمیر بیلدیرمجه اشنه بیلدن بولار قورمده کی
برلی و بیانیی بالموم اهالی دوتدن اعتبار آ
اون کون نظر قنده محله لرندکی دفعوله
مراجعتله قوسلاری و شاهلرند موجود
ذخیره تک جلس و مقید اولرینی صحن و وجهه

— فون هوف بك : كنج و كور بوز
درنگری تشكیلاتی ایچون بعض ولایتی
دوره چیقان مفتش عمومی میرالای فون هوف
بك الیوم بروسده رهبرله درس و یرمکه
مشغول در. مذکور ولایتدن کان تلفرافده
هوف بك ابلولك ۱۷-۱۸-۱۹-۲۰ و ۲۱ نجی
كوندی ازمیرده کی رهبرله قونفرانس و یره چی
بیلدیرلمکده و بروسهیه مر بوط چوریل
ودینار رهبرلر بئك بوراچه کوندورله چی
اشعار اولونماقده در.

— مباحثات : ازمیر دارالمعلمات و انات
اعدادسی ایچون مقتضی لوازم تأسیسیه تک
بازارلق صورتیه تأسیسی ایچون معارف
مدیری نامق و ولایت انجمنی اعضاسندن رحمی
بکلرله مذکور مکتبلر مدیرلرندن مرکب
قومیسبون تشکیل اولمشدر.

— حواله : ازمیرده ایکنجی سلطانیده
انشا ایذبله جک حمام و چاشیرخانه مصارف
انشاییسی ایچون (۴۱,۵۸) تعمیرات سائرده سی
ایچون ۱۴,۱۹۱ عمر و شلق حواله کوندورلمشدر.
— چکرکه فروکیسی : ساروخان لواسی

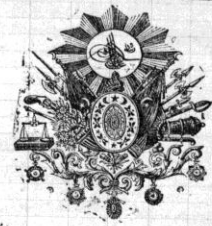
محل اداره و مطبعه سی : از میرده بکر سوقاخی اغزن نده در

شرائط اشتراوااعلان: از میر ایچو مجیده بکریده ۷۰ آتی آبی ۴۰، ...

فکر

جمعه ایرستدن ماعدا هر کون نشر اولنور عثمانی اغزن تیسدر

سنه سی ۱۰ یاره در

جولوس هایون بکری ایکنی س

ذات بووور، جاقوردور، بینه بالعموم ...

مناقفاً شهر میزده مقیم دول متحابه ...

ماده ۳ - قری و محلات خارلری سنه ...

ماده ۴ - قول اردو قوماندانلری ویا ...

ماده ۵ - کورپوز دونکلری مکاتب ...

آلته آلدینی تاریخه قدر دوام ایدر، احوال ...

ماده ۶ - کورپوز دونکلری مکاتب ...

ماده ۷ - کورپوز دونکلری مکاتب ...

ماده ۸ - کورپوز دونکلری مکاتب ...

یوکون پادشاهز و پر یوزنده کی بالعموم مسلمانلرک خلیفه سی شوکتلو سلطان ...

یوکون پادشاهز و پر یوزنده کی پادشاهه مائیمیزی اعلان ایدن یوکون نه قدر ...

کنج دونکلری حقنده قانون وقت

ماده ۱ - حرب نظارتلرک صدارت سنه ...

تجی س

علاجلار

چوقق

یوکون

سنه

نظمی

همی سوخته حرکت ایدمکچدر: الحاصل هر بلوک مجاز ایشمکی دشمن برنده توله جلیسه برمدار برافهتی واراد مذ کوره برجات و نایزای امان ایدمچکدر .

آگوستی

کنج دنگری : کنج دنگری تشکیلی حقیقه کی نظمانه ایله بحریرات عمومی ۹ جزیراده هر طرفه تعمیر وارسال ایدمکی حالده مکاتبه هنوز تشکیلات لازمه تک اجرا و تطبیق باشرت ایدمکی آگوستی جبهه و کله جگ سنه درسه ایشمک اعتباراً تطبیق نامه موجب هان تطبیق باشلاوق صالی تطبیق بزرگ بو تطبیق مصلحت ایدمکی ویر خصوصیه شناخت ولاقیدی کورتن مملکت مستولی قمر واقعه کرکدک تک تطبیق کرک مفردات دروغی ووجبه حقیقه مایه کی درسدن عبارت اولان تریه بدنیه امری درجده اعتنا اولغامی بو کره یکدن نغم وانشار ایدمکچدر .

ای این صومه بونه مکتبی: علملرندن عبدالرحمن ساسی اوزدینک، آموغری معارف نظارتجه تصدیق ایدمکچدر.

دکتری خریطاسی : موسو ایقار طرقدن قادیسترو اصولیه تنظیم ایدمکده اولان دکتری قصه سی خریطاسی ختام یولاق اوزده اولمیشدن بوخریطاسی تک موافق فن اولوب اولمیش تک دقیق و تطبیقات ارضیه سی قوتیزول ایتنه ایچون نامه سر مهندس تک محله اعزامی ولایتدن رجا اولومشدر .

ازهر اناث اعدادیسی : ازهر اناث اعدادیسی طالبان تک بلادوام رفیع سفتری جائز اولامایجه نظارتدن بیدر ایدمکچدر .

تطبیق : دار آتاج ژاندارمه قرقولی اکال افراددن احمد اوغلی ابراهیم فراری دروستده یارلاق کورتمک مکافات تقدیه ایله تطبیق امر اولومشدر .

اعشار انبارلرندن : اعشار انبارلرندن مأمورده ذخیره اعطاسی جائز اولامایجه ایجاب ایدمکچدر .

رهبر قورسی : ازهر قورسی کشاد اولمک سلطانی مکتبی تریه بدنیه معامی نوری تک طرقدن ندیسه یاقیده باشرت اولمچق در . ازهرده یولسان مکاتبه تریه بدنیه و تلیقه سیله مشغول بالموم معلم تک مذکور دوسره دوامی جیوری در . جمه ایرتی کونی ساعت اون رادمرنده ازهر برنجی سلطان ایشمک تریه بدنیه معامی نوری تک مراجعت اولومچق در .

اسرای حریبه به معاونت ایچون : ایکی سنه قین زماندن سوون بوحر اناشده هر مکتبه اولمیش کی زده دخی بر مقدار امیر طالع حرب محلیاته کوره دشمن اناش دوشدی . یونلرک هر ری معاونته کوره هر دورلو واسطه ایله ترقیه به مجادله دشمن اناشده قانان اسیرلرک حالی و خیمدر . آیشمق قری اقلیمده پاک سفوق و پاک صیقا مکتبه کورده شیرکافی برغدا ایله جاش سیرسز و انوابسز و پارسر قانان اسیرلرک طرقدن کله جگ امداده انتظار ایله یورلر . هر کسدن اول حکومتیز هلال احمر جیتی بو خصوصیه و تلیقه سی یایمغه اسراهنه صورت منظمه معاونت ایله جالیشیور . فقط بو معاونت نه قدر واسع اولورسه اولسون احتیاجه قابل ایدمکچدر . اگر اسیر قورده شلر تک سفوقدن و یسلکندن سفالندن قور تولمیری و وطنه سلامتله عودت قری آرزو ایدمکچدر . که شهسز ایدمکچدر . اسیرلرک معاونت ایدمکچدر . هلال احمر اسرا قومیسونی اسرای حریبه به معاونت ایچون بر اناشله کشاد ایدمکچدن بالموم اهالی تک اشتراک و بو صورتله ابراز حجت ایلاری رجا اولور .

نمین : سیدی کوی ضایع زراعه مکتبی دهر لکنه ۲۵۰۰ غرش معاشله زراعت و نخیار و نظارتی تشویقات مدیر معارف وسقی و اروا مهندس سابق احمد طلعت تک تعیین ایدمکچدر .

آقحصار عملیات زراعه معامی عید . اقدی ۱۲۰۰ غروش معاشله سیدی کوی ضایع زراعه مملکتک نقل ایدمکچدر .

محل اولان سفیر یحصار بلدیله و یانه حافظ کا کف اقدی تعیین اولومشدر .

غریب قره آتاج حکمکده شرعیه سی باش کاتبه کاب سابق عبدالقادر اقدینک تعیین ایدمکچدر .

بورجاق ایتدایه معنایلیکنه حافظ مصطفی اقدی تعیین ایدمکچدر .

اوده شک مرکز عرفان اناث مکتبی معلمه نائمه نایجه خانم مذکور مکتب تک علاوه معلمه لکنه تعیین ایدمکچدر برنه ایکنج شعبه معلمه سی اقبال و آتک برنه بالانتجان اثبات اهلیت ایدن خصوصی فیض صبیان معلملرندن امینه خانم تعیین ایدمکچدر .

دکتری ده معارف و عمران آتاری :

دکتر ایدمکچدر مصرف توفیق تک ساعی مصرف قری ایله مکمل بر اناث مکتبه بر سنه ما تاسیسه تثبیت ایدمکچدر و یونلرک حاد رسم و بلانلرک ازهرده بر منحصنه تریه و احضار ایدمکچدر یازمکچدر .

آسریشان ناز یانجی شرکتی : استانداری اول آسریشان ناز یانجی شرکتی شمدی برنجی قورودونه کان ۷۶ نومره لی داتریه نقل ایدمکچدی محترم اهالی به اعلان ایله کسب شرف ایلر .

دروست : چایلیک ابرالاک قره سندن عتیانی تهلکی صولتده جرح ایدن تحصیلدار یوسف اقدی دروست ایدمکچدر .

دائرة بلدیله : دائرة بلدیله ایکی فوندر کوره احتیاج حاصل اولمکچدر طالب اوللرک بلدیله به مراجعتی اصلاح اولور .

دقت

مصدق رسمی سنار آرابانلر مجاروت بورسه سنده و املاک آلوب صانع و ایجاره و برلک آرزو ایدمکچدر ازهرده حکومت جاده سنده پروکار دیساقو ویلت شعبه سی اساعیل حق اقدی به مراجعت ایتلری توصیه اولور .

امور ایدمکچدی کربلی احمد آغا و شرکاسی دقیق در کرم طاشاری دیپوزیتوسی نوجو طاشاریه معادل اولمکچدر و امور ایدمکچدر سنده تسلیم اولمکچدی شرطیله در کرم طاشاریه اختیار اوللرک امور ایدمکچدی حاجی خلیل اوغلی حسن یارشاره مراجعت ایلاری اصلاح اولور .

املاک ایدمکچدی ۷۰ طوبالی نایجه سی دانلده املاک ایدمکچدن نیه کوی چنلکی اراضیتدن کین کوچک مدرس نوری ساحلده مقدما شوم اولمکچدر تک تعمیر و انشاسی فرق بر بیکه غروشه طالی اوزمده قور ایدمکچدر ۱۵ آگوست سنه ۲۲۲ تاریخده قرار دادسی کتیبه قلندش اولمکچدی انصا آت میجرته نایجه ایجراه طالب اولمکچدر شبر سالک یکری برنجی بازار کونه قدر ازمده املاک ایدمکچدر . سنه و عاندته کوی املاک ایدمکچدی مأمورده صحاحته ایلاری .

اودهش طابو ایدمکچدی ۱۸۱ اودهشک بلدیله ایدمکچدی قریه سنه افا زاده شکر ایدمکچدی مکتبی احمد اقدی حورولرندن استراض ایدمکچدی عدم توسته سنه بنی طالی و فای صومون زینتو بنیله سنده بر درم زینتی ایله اولمکچدی سابق بالانلرک سنه دین ایچره مژا بدیه وضع اولوب برنوش غروشه طالی ایدمکچدر سنه قدر ایلی اولمکچدر ابراهیم کاتبه اولوب اولمکچدی بش کون مکتبه آسقی به وضع ایلی اولمکچدی یوزده سنه شله طالب اوللرک اودهشک طابو داتریسه منادی مصطفی اقدی به صحاحته ایلاری اصلاح اولور . ۱۲ آگوست سنه ۲۲۲

سوک دیابت حقوق حکمکچدی ۱۸۲ روم حکمکچدی بمیم توتوز زراعتی فرمصارا اولمکچدی مکتبه سیلیه علمه مذکورده افانکاش مجبول یولان شمال مالول زینا جلیبه فرق بیکه سکر غروش قیبتده اوج بیکه اوج یوز اوتوز دور حقیقی قیه توتوک نامه دور و تصحیحه داتریه سوک دیابت حقوق حکمکچده افانکاش ایدمکچدی معامی عا کس ایدمکچدی اوجون اوتوز ایکی سنه سی ایدمکچدی کرمی ایدمکچدی سالی کونی اجرا قله جندیه مدی علیه صومونه یوم مذکورده اناث وجود ایشی و عکس تقدیره ها کله شایا و وثت اولمکچدی املاک اولور . ۱۵ آگوست سنه ۲۲۲

ازهر ایکنج صلح حکمکچدی ۱۸۳ ازهرده مکتبه دیون عمومی ایدمکچدی و کین ذک تک طرفنده ازهرده مکتبه ایکنج تیب ایدمکچدی افانکاش مجبول یولانلرک بورسه مجاروتده و چیرانده علیه اناش اولمکچدی آلابجی دمواسنله ۲۹ آگوست سنه ۲۲۲ بازار ایرتی کونی آلابجی سلامت ایدمکچدی اجرای عا کس مکتبه مقرر یولمکچدی صومون و چیرانده مکتبه و وقت مذکورده اناث حکمکچدی کسلی و یاخود طرفنده مصدق سنده بر وکیل قانون کوندرسی و عکس تقدیره حنده معامه شایه ایضا قلندجی و نامه تنظیم قلندش دمویتیه و وقعی ایله استمداد صورتک حکمکچدی مجاروتده سنه تطبیق قلندش اصلاح اولور . ۱۷ آگوست سنه ۲۲۲

ایکنج صلح حکمکچدی ۱۸۴ ازهرده مکتبه دیون عمومی مجبری و کولی امین ذک تک طرفنده ازهرده مکتبه ایکنج تیب ایدمکچدی سرانده علیه اناش اولمکچدی آلابجی دمواسنله ۱۹ آگوست سنه ۲۲۲ بازار ایرتی کونی آلابجی سلامت ایدمکچدی اجرای عا کس مقرر یولمکچدی صومون حاجی سرانده مکتبه و وقت مذکورده اناث حکمکچدی کسلی و یاخود طرفنده مصدق سنده بر وکیل قانون کوندرسی و عکس تقدیره حنده معامه شایه ایضا قلندجی و نامه تنظیم قلندش دمویتیه و وقعی ایله استمداد صورتک حکمکچدی مجاروتده سنه تطبیق قلندش اصلاح اولور . ۱۷ آگوست سنه ۲۲۲

مدیر مسئول : علی نظلی

ازین مجاورت همگامی ریاست طبعیست
اندم
بیشل حاجی مل زاده عمد سلهاوج عنوان
مختصه در بزمه، مکتب اولاد شرکت تجاره بر کونده
ایجاد بالاقاضای نسخ ایملش و حرکت انتقضا
مذکوره که کاتبان سلطنت و مقامات موجود و الحاصل
بنوع تصفی ماملانکه اسوادادسی بقیل حاجی
مل زاده عمد سلهاوج اندی به دور ایملش اولدنی
مرض ایله اشیر عرضمانلکه مل الاسول اعلان
خستهنده کتیبته کاتب عدلی مأموریت والاسنه
سوالهسی استرجاح ایلر اولیایده
بیشل : حسیبیشل حاجی مل زاده عمد سلهاوج
۲۸ ذی القعدة سنه ۱۳۴۴ و ۱۳ ایلول سنه ۱۳۴۴
عدد حموی ۲۱۰۷ عدد شخصی ۴۰۳

ازین مجاورت همگامی ریاست طبعیست
اندم
بیشل حاجی مل زاده عمد سلهاوج عنوان
مختصه در بزمه، مکتب اولاد شرکت تجاره بر کونده
ایجاد بالاقاضای نسخ ایملش و حرکت انتقضا
مذکوره که کاتبان سلطنت و مقامات موجود و الحاصل
بنوع تصفی ماملانکه اسوادادسی بقیل حاجی
مل زاده عمد سلهاوج اندی به دور ایملش اولدنی
مرض ایله اشیر عرضمانلکه مل الاسول اعلان
خستهنده کتیبته کاتب عدلی مأموریت والاسنه
سوالهسی استرجاح ایلر اولیایده
بیشل : حسیبیشل حاجی مل زاده عمد سلهاوج
۲۸ ذی القعدة سنه ۱۳۴۴ و ۱۳ ایلول سنه ۱۳۴۴
عدد حموی ۲۱۰۷ عدد شخصی ۴۰۳

صالح جزوان
۱۲ ایلول سنه ۱۳۴۲ یازار ابرسی کون
تربیدهده ازینده کالین کر بر بزهده دوننده اکی
پوز بکره شروش باقنوس ایله نوس تذکره
صالح ایملش اولدنیده همگامی ایله عیداقاد
باشا اسک خاتنه کونده کتیبته کنه ایله عیوبه ایله
چک اعلاهی ابرم . کردیک مهاجرلنده حسن
اولد ابرام قانچو تاک

تیار تو پروانه مزده ؟
اسپودونخ فقی نایر ونده ایلکه ۱۰ مبر
تجربه کون آقاسی عترم یکنه ایلرله وارینه
جهه کون کونده عترتنامه اندیلرله موسکارانه
بر هر بره اشتراکیه آ شرف دوام تورانیسی
طرفده [عذات بر . بولور] بانود [ملام
بر بر آلاجه وسبق آ نام . برده هسی و جنای
پنای وضعه ایله کونجه اکر ویده اشیرکه
برداز اشیر کال یکنه طرفده ادر ۱ برده
کونلن قومدی وضعه ایله بکره اعلاهی اولدور
مدریت

معمولات داخله حریق طلوملری
طلوملریز تجربه ایله ایملش اولنده اوزا
طلوملریزک هر سینهقه قارن فوفا لاهده فاق
اولهه برابر اوزا طلوملریزک حریق هلنده
بطلال قلاز و حریق توجینه میدان و برمن و حریق
بر وقت بوزلاز و سینهقه احتیاج کورستر سیکل
بر آلات اطمانه اولدنیقه طلوملریزک احتیاج
بغه اوز عدد اوزووا طلوملریزک اولاه قشارونی
بزم طلوملریزک برمدوش تجربه ایله مایه ایملش
میلات و سلن نایه تومیه ابرم .
ازین حیضانه حموی قاروشنده قله
دکارانه طلوملریزک بانی : مل

مدریت مسئول : علی نظمی

فضله طالب واردر . کین سنه اجرتلی اولدق
مکتبده مقید بولسان طابریک نهایت ایلوک
اون طوقونچی یازار ابرسی کوننه قدر مجید
قید ایشدیرملری لازم درم . عکس قدر برده
برلرینه دیگرلری آله جقدر .
— اثاث اهدا دی : ازین امانت اهدا دی
یارینکی جهه ابرسی کونندن اعتبار آجیلار ق
درسلره باشلا جقدر .

— اورده تحصیل مأموریتی : اورده
تقاضای تحصیل مأموریتی حسن صبری
اقدی دینار مل مایل برلرکنه ترغیب ایلرکنه
برین آملر مهاجرلندن محمد امین اقدینک
کینینی هلندن انا اولونمدر .

— حواله : قصبه نمونه مکتبی تأسیسات
جدیده مصارقت قارشیق اوز باکی بیک خروشاق
دها حواله کوندرلشدر .
— امی چوجق ایلرین : قیز وارکن
امی چوجق در خصوص اوقا اوزره استایریده
دیلر و صافی مکتبلی داخلنده برده شبه
کفاد اولونمدر .

— لزوم عمارت : کرک و وسومات
مأمورلندن بقیشلرینه خلاق حقیقت علم
و شبر و برکری ادا اولونان حسن خواجه
علهی امامی حاجی محمد اولی حسن و اصناف
شخی علهی امامی نیازی و آقایی مسجد
علهی خناری عیان امامی حافظ مصطفی و
امام یوسف شیبه خنار مسجد اولی امین
اقدینک لزوم عمارت بر قرار برلشدر .
— بولونش رسامت : صاحبان ایتام
عل نظمی بک همشیره سی طرفندن قارنینه
ایله کوریم آراسنده بر جیب ساعی بولونمدر .
صاحب کیم ایله مطبوعه مراجعت ایتسون .

آق سنهده بری مدبری و فوفا کتیب ایمل
لندن بولنده یه یقیل حاجی مل زاده عمد سلهاوج
عنوانی شرکت تجاره پنجمه بالاقاضای نسخ ایملش
شرکت مذکورهده اشکال ایلرکی و کندی
سایه ازینده بیوجبر ایلرینه بجزار کاه تأسیس
ایدهده هر نوع امور تجاره ایله و خلاصه شکر
لهوه وسائر ایله تجارینه اشتغال ایله بیک
مع الاسقام عرض ایله و حق ماجزده مدیت و اهدا
بیورلانی تی ایلر اندم . کینل خین

مکافات فوق العاده
دوننده نوس تذکره وثیقه مسکریم
واچک اوج لوانده اوزده موجود اولان جزوانی
فضاه صاحب الهه . بولوب آدرسه کتیبته و
کوندره جهه اولان لره دوننده قی ادمه تاما باغقلای
جنم کیم آچمه کینل برده ده قید ایلریم .
آنته بقدمی مأمورلنده
ذاه بورانیسی اولی

یازمی آرایلره
مکر کلهده مستتا امور سایه و نجر بریه
والله بر کاتب ایله آراور احتیاجی اولونر مطبوعه
مراجعت ایتسون . دکونل ذوات باقه سی شبه
کاتب سابق عمدت

یونان ارکانه حربیه وثیسی
آیندن و برین بکی خبرلره کوره یونان اوردوسی ارکان حربیه وثیسی استغفا
ایله مشدر .
وه نیزه لوسک سلایکه واسل اولدندن سوکره ما کدونیک واملرک استغفانی
اعلان ایله بکی سوپله نیور .
فرق بیک حدرات
یونان احواله دائر و برین بکی خبرلره نظر اکریده دیگر املرله ک اختلا
جلردن فرق بیک وادهنده حدرات سلایکه منوجها حرکت ایتشدر .

۲ - ۱۰ بجقندن ۱۴ یه : سلیم سری
بک طرفندن تریه بدنیه ختمده قونراس .
۳ - ۳ دن ۴ بججه : فون هوف بک
طرفندن اراضی قنبلاری ختمده ایضاحات .
۴ - آقشاهده : آتلان کینج ورتکلری
قنبلاری استایول دارالسلطنه قنبلاری
ولسوسج ختمده سلیم سری بک طرفندن
ایقیلی قونراسی .

— نصف اورمان حقه الناسی : حجاز
دمیر بولی مصارف لقا شیبه چون حدت
واردات نرفهسی موجبجه استیفا اوله
کلکده اولان نصف اورمان حقتن قنایسه
برابر عفو و التماسی اولیایده که ماده قانونیه
ایملریندن بولوسی وشو حالده رسم مذکورک
امانه ادارهسی حالنده استعمال ایلرکنه
اولان تذکره آرقق لزوم قنلار اولدیندن
مذکور تذکره که بیک مال مأموریتک
ریاست آتنده مجلس اداره اعضاستندن و وزارت
بقدمی مأمورلندن مرکب اولدق تشکیک
ایده بک برهنت مواجه سنه احرارق لوسی
مأمورین مایهه نمسیه ایملشدر .

— تعیین : اودهش اعدادیسی لسان
جهانه ، تاریخ و جغرافیا مملکتک بینه فائق
و لطفی بکلرک اصالة تعییناری تصدیق
ایملشدر .
§ طواسله قزلبه قریسی مملکتک
قرنی قره آغاجک آق آلان قریسی ملعی
حافظ عمره بکک چناق قریسی مملکتک
حاجی بکر سیدق اقدیلر تعیین ایملشدر .

— ورنی قضان اکتکلر : یوکولرده
بر جوق فروغیلر ، بخصوص حکلات آرا .
سنده کیلر بیقاردلری اکتکلرک ورتلری
بک قنصل اولوندماقده اولدقارندن و بر
خصوصده مأمورین ماملرکک لاقید
طاوارق قری آکلرلماقده اولدیندن بیه
وثیسی ولقی بک اقدینک نظر دقتی جلب
ایدرز .
— برنجی سلطانک اجرتلی طلبیسی :
یوسنه برنجی سلطانیه اجرتلی لیل اولدق

احوال حاضره

بالقائزده امانک تفوق
(زورنالده ورتوه) غزته سنک منقد
عسکرسی ، (دور بجه) حرکاتی ختمده شو
مطالعهده بولمدهده : اخیراً (دور بجه) ده
بولنورل طرفندن احرار اولونان موقتیه
رومانیای ایلک تشکیک و حرکنک منافع و فوایدندن
عموم برقدنی کیم رومانیا ایلرک عسکرک
نقله نظرلندن بک فا حاضرلار قنبلاری ، قومالدا
هیلرلنده وحدت بولمادنی و سیاست ملیه ، طالما
تی عسکرکی بلانته قنوق ایتدودکار رعایت
ایلیور .

آمانلرک ، بالقائزده ک فوق عسکرلری
کوندن کونه قویه ایلری حسیله رومانیا .
لیرک (ترانسالبانیا) ده ک ایلری حرکنلری
تامایه یی قانده و تی قیجه قانلشدر . والحاصل
رومانیا ک حرجامت ایتدیک وسائط اجرائیه
تصورات و حسابات موافق جیمه مشدر .

روسیده سوو صدر
قمانیا ، غزته سنک آدنی مملوامة
نظراً و صوک زمانلرده (قنلاندا) سولنده
اون برانکلر ایلر ابرام انکلر برصونده
اشتمال ایله مشدر . روسیه حکومتی طرفندن
اجرا ایلرین تحقیقات نتیجه سنده بولنرک
طور سیدل ایله خراب اولدقارلی ، بلکه
آقارشیستل طرفندن سوو قصبه مروض
قادرلی ثابت اوشش و بک چوق توقیفات
اجرا ایملشدر . (ایچلس) ایماننده برما کنلی
بولسا تریقای ایله ایملشدر .

آذربایجان

قونراسلر : کینج دونکلری مفتش
عمومیسی میر آلی فون هوف تریه بدنی
پدنی مفتش عمومیسی سلیم سری بکلرک بولونکن
جمه کونی و آقشاهی مل کتیبته سینه ماسنده
ورده بکلری قونراسلر :
۱ - ۹ دن ۱۰ یه : فون هوف بک
طرفندن کینج دونکلری تشکیک قنلار ختمده
قونراسی .

5. KAYNAKLAR

- (1989). *Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1889-1902)*, İstanbul.
- (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Türkiye 'de Siyasi Partiler, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989.*
- AHENK, İzmir, 1909-1916.
- AHMAD, F. (Yıl) *İttihat ve Terakki (1908-1914)* , Kaynak Yayınları, 5.Basım, İstanbul.
- AKŞİN, S. (1980). *100 soruda Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, Gerçek Yayınevi 1.Baskı, İstanbul.
- ANADOLU, İzmir, 1909-1913.
- ARIKAN, Z. (1985). *Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde İzmir Basını, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. 11, İletişim Yayınları, 1985.*
- ATEŞ, Y. S. (2012). *Asker Evlatlar Yetiştirmek (II. Meşrutiyet Döneminde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri)*, İletişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2012.
- BERKES, N. (2002). *Türkiye 'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- BEYDİLİ, K. (2013). *Yeni Osmanlılar, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 43, İstanbul 2013.*
- ÇİFTÇİ, A. (2015). *İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Örgütlenme ve Yönetim Yapısı içinde Kulüplerin Yeri, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 37.*
- GÜREL, C. N. (2009). *İttihat ve Terakki ve Paramiliter Yan Kuruluşları, DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.*
- HANIOĞLU, M. Ş. (2001). *İttihat ve Terakki Cemiyeti", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 23, İstanbul.*
- İTTİHAD, İzmir, 1908-1911.
- KOLOĞLU, O. (YIL). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınlar, İstanbul.
- ODABAŞI, İ. A. (2015). *Tanzimatçılığa Karşı Yeni Osmanlılar, Bilim ve Ütopya, 132.*
- ÖZKORKUT, N. Ü. (2002). *Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti'ndeki Görünümü, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 51 (3), Ankara.*
- SEVİNÇLİ, E. (2019). *İzmir Basın Tarihi Gazeteler, Dergiler, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1.Baskı, İzmir.*
- SÜRGEVİL, S. (2009). *II. Meşrutiyet Döneminde İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, 1.Basım, İzmir.*

TOPRAK, Z (1979). İttihat ve Terakkinin Paramiliter Gençlik Örgütleri, *Boğaziçi Dergisi*, 7, İstanbul.

TÖKİN, H. F. (1963). *Basın Ansiklopedisi*, İstanbul.

TÖRELİ, 2012.

TUNAYA, T. Z. (1988). *Türkiye’de Siyasal Partiler(1908-1918)*, İstanbul 1988.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Gülcan ABATAY

Doğum Yeri ve Tarihi :Antakya / 13.01.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Ege Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Tarih

LisansüstüÖğrenimi :Aydın Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler
Enstitüsü Tarih ABD/ Yüksek Lisans

Bildiği Yabancı Diller :İngilizce/ Arapça

İletişim

e-posta Adresi : gulcanangara@gmail.com